

శ్రీ ర ద్ధ
శ్రీ గ వే శ గీ త

శ్రీ ఉడాలి సుబ్బరామశాస్త్రిగారిచే రచిం
ఆంధ్రానువాదసహితము.

చెన్న పు రి:
వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రిలు అండ్ సన్స్ వారిచే
ప్ర క టి త ము.
All Rights Reserved.

శ్రీ రస్తు
గణేశగీత

ప్రథమాశ్వాసము

సాంఖ్యసారాంశయోగము

శ్లో. ఏనమేవ పురా పృష్టః శౌనకేన మహాత్మనా,
ససూతః కథయామాస గీతాం వ్యాసముఖాచ్ఛ్రితామ్. 1

తా. ఇవిధముగ పూర్వము మహాత్ముడగు శౌనకమహర్షిచే బ్రశ్నింపబడిన యాసూతుడు వ్యాసముఖమునుండి తా వినిన గీతను జెప్పెను.

అష్టాదశపురాణోక్తమమృతం ప్రాశితం త్వయా,
తతోతిరసవత్పాతు మిచ్ఛామ్యమృతము త్తమమ్. 2

సూతుడు పలికెను:—నీచే పదునెనిమిదిపురాణములయందు జెప్పబడిన అమృతము నేను దినిపింపబడితిని, వానికంటెను రసవంతమయిన శ్రేష్ఠమగునమృతము నిప్పుడు పానము జేయఁగోరుచున్నాను.

యేనామృతమయోభూత్వాపుమాక బ్రహ్మమృతంయతః,
యోగామృతంమహాభాగ తన్మేకరుణాయా వద. 3

ఓమహాభాగా! నియమృతముచే పురుషుడు డమృతమయ్యుండుగనై అమృతస్వరూపమగు పరబ్రహ్మమగుచున్నాడో, అట్టి యోగామృతమును నాకొఱకు కరుణతో జెప్పుము.

అథ గీతాం ప్రవక్ష్యామి యోగమార్గప్రకాశినీమ్,
నియుక్తా పృచ్ఛతే సూత రాజ్ఞే గజముఖేన యా. 4

వ్యాసుఁడు పలికెను:—సూతా! యోగమార్గమునుఁ బ్రతిపాదించు గీతను నీకుఁ జెప్పగలను. అగీత గణేశునిచేఁ దన్నుఁ బ్రశ్నించిన వరేణ్యరాజు నకుఁ జెప్పఁబడినది.

విఘ్నేశ్వర మహాబాహూ సర్వవిద్యావిశారద,
సర్వశాస్త్రార్థతత్వజ్ఞ యోగం మే వక్తుమర్హసి.

5

వరేణ్యుఁడు పలికెను:—విఘ్నేశ్వరా! మహాబాహూ! సకలవిద్యల యందు నారితేఱినవాఁడా! సకలశాస్త్రములయొక్కరహస్యములఁ దెలిసిన వాఁడా! నాకొఱకు యోగముఁ జెప్పఁదగియున్నావు.

సమ్యక్స్వ్యవసితా రాజన్ మతిస్తేఽనుగ్రహోన్మమ,
శృణు గీతాం ప్రవక్ష్యామి యోగామృతమయీం నృప.

6

శ్రీగణేశుఁడు పలికెను:—ఓరాజా! నాయనుగ్రహమువలన నీయొక్క బుద్ధి చక్కఁగా నిశ్చయము నొందియున్నది. ఓనృపా! యోగామృతస్వరూప మగు గీతనుఁ జెప్పఁగలను, వినుము.

న యోగం యోగమిత్యాహుర్వ్యోగోయోగోన చ శ్రియః,
న యోగో విషయైర్వ్యోగో న చ మాత్రాదిభిస్తథా.

7

సంయోగమునుయోగ మని చెప్పరు. లక్ష్యయోగమును యోగము కాదు. రూపాధివిషయములతో యోగమును యోగముకాదు. తల్లి మున్నగువారితోటి సంబంధమును యోగముగాదు.

యోగో యః పితృమాత్రాదేర్నస యోగో నరాధిప,
యో యోగో బంధుపుత్రాదేర్వ్యాప్తభూతిభిః సహ.

8

ఓరాజా! తల్లిదండ్రులు మున్నగుబంధువులతోడి సంబంధమును యోగము కాదు. బంధుపుత్రాదులతోడి సంబంధమును, అప్తైశ్వర్యములతోటి సంబంధమును యోగముగాదు.

న స యోగస్త్రియా యోగో జగదద్భుతరూపయా,
రాజ్యయోగశ్చ నో యోగో న యోగో గజవాజిభిః. 9

లోకమునం దన్నిటికంటెను నద్భుతమగు శక్తిగలస్త్రీతో సంబంధమును యోగముకాదు. రాజ్యముతోడిసంబంధమును యోగముకాదు. గజాశ్వాదుల తోటి సంబంధమును యోగముకాదు.

యోగో నేన్ద్రపదస్యాపి యోగో యోగార్థనః ప్రియః,
యోగో యః సత్యలోకస్య న స యోగో మతో మమ. 10

యోగము గోరువానికి ప్రియమయిన ఇంద్ర పదవియొక్కసంబంధమును యోగముకాదు. సత్యలోకముయొక్క సంబంధమును యోగము కాదని యభిప్రాయము.

శైవస్య యోగో నో యోగో వైష్ణవస్య పదస్య యః,
న యోగో భూప సూర్యత్వం చంద్రత్వం న కుబేరతా. 11

శివునిస్థానమునుఁ బొందుటయు యోగముకాదు. విష్ణువుయొక్క స్థానముఁ బొందుటయు యోగముకాదు. ఓరాజా! సూర్యుఁడగుటయు యోగముకాదు. చంద్రుఁడగుటయు యోగముకాదు. కుబేరుఁడగుటయు యోగముకాదు.

నానిలత్వం నానలత్వం నామరత్వం న కాలతా,
నవారుణ్యం న నైఋత్యం న యోగంసార్వభౌమతా. 12

వాయువగుటయు యోగముకాదు. అగ్నియగుటయు యోగముకాదు. అమరుఁడగుటయు యోగముకాదు. యముఁడగుటయు యోగముకాదు. వరుణుఁడగుటయు యోగముకాదు. నిర్ఋతియగుటయు యోగముకాదు. చక్రవర్తియగుటయు యోగముకాదు.

యోగం నానావిధం భూప యుంజంతి జ్ఞానినస్తతమ్,
భవంతి విత్తమా లోకే జితాహారా విరేతసః. 13

ఓరాజా! జ్ఞానులు పలు తెఱంగులును, విస్తృతమునగు యోగము ననుష్ఠించుచున్నారు. లోకమునందు ఆహారమును జయించి రేతశ్శక్తిని నిగ్రహించుకొనినవారు కొరికలులేనివా రగుదురు.

పావయంత్యఖిలాంల్లోకాః వశీకృతజగత్త్రయాః,
కరుణాపూర్ణహృదయా బోధయంత్యపి కాంశ్చన. 14

వారు ముల్లోకములను వశముఁగావించుకొనినవారై; లోకముల నన్నింటిని పవిత్రములుగఁ జేయుదురు. వారు దయతో నింపఁబడినమనస్సుగలవారై యితరులను సైతము బోధింతురు.

జీవన్ముక్తాహుదే మగ్నాః పరమానందరూపిణి,
నిమిల్యాక్షీణి పశ్యంతః పరం బ్రహ్మ హృది స్థితమ్. 15

వారు జీవించియు మోక్షముఁబడసినవారై, పరమానందస్వరూపమగు కౌలనియందు మునింగినవారై, కన్నులను మూసికొనియు హృదయమందలి పరమాత్మనుఁ జూచుచున్నవారై,

ధ్యాయంతః పరమం బ్రహ్మ చిత్తే యోగవశీకృతమ్,
భూతాని స్వాత్మనా తుల్యం సర్వాణి గణయంతి తే. 16

యోగముచే స్వాధీనమయిన పరబ్రహ్మమును చిత్తమందు ధ్యానించుచున్నవారై, సకలభూతములను తమతో సమానముగ వారు గణించుచున్నారు.

యేన కేనచిదాచ్ఛిన్నా యేన కేనచిదాహతాః,
యేన కేనచిదాకృష్టా యేన కేనచిదాశ్రితాః. 17

వారు దేనిచేతను భేదింపఁబడనివారై, దేనిచేతను కొట్టిఁబడనివారై, దేనిచేతను నాకర్షింపఁబడనివారై, దేనిచేతను నాశ్రయింపఁబడనివారై,

కరుణాపూర్ణహృదయా భ్రమంతి ధరణీతలే,
అనుగ్రహాయ లోకానాం జితక్రోధా జితేంద్రియాః. 18

కరుణతో నింపఁబడినహృదయముగలవారై, క్రోధమును జయించిన వారై, ఇంద్రియములను నిగ్రహించినవారై జనుల ననుగ్రహించుటకొఱకు భూతలమునందుఁ దిరుగుచున్నారు.

దేహమాత్రభృతో భూప సమలోష్ఠాశ్చ కాంచనాః,
ఏతాదృశా మహాభాగ్యాత్ స్యుశ్చక్షుర్గోచరాః ప్రియ.19

ఓరాజా ! వారు దేహమును కేవలము ధరించినవారై, మంటియందును, తాలియందును, బంగారమునందును సమానబుద్ధిగలవారై యున్నారు. ఓప్రియ మైనవాడా! ఇట్టివారు గొప్పభాగ్యముచేతనే కంటికి గోచరింతురు.

తమిదానీమహం వక్ష్యే శృణు యోగమనుత్తమమ్,
శ్రుత్వా యం ముచ్యతే జంతుః పాపేభ్యో భవసాగరాత్.20

ఇప్పు డత్యుత్తమమైన యాయోగమునుఁ జెప్పఁగలను. వినుము. దానిని విని పాపములనుండియు, సంసారసముద్రమునుండియు జంతువు విముక్తిఁ బడయును.

శివే విష్ణౌ చ శక్తౌచ సూర్యే మయి నరాధిప,
యా భేదబుద్ధిర్భోగః స సమ్యగ్ యోగో మతో మమ. 21

ఓరాజా! శివునియందును, విష్ణువునందును, శక్తియందును, సూర్యుని యందును, నాయందును నభేదబుద్ధియే యుత్తమమైన యోగ మని నాయభి ప్రాయము.

అహమేవ జగద్యస్తాత్ సృజామి పాలయామి చ,
కృత్వా నానావిధం వేషం సంహరామి స్వలీలయా. 22

నేను నాలీలచేఁ బెక్కుతెఱంగులగు వేషములనుఁ దాల్చి భూమిని సృజించుచున్నాను; పాలించుచున్నాను; సంహరించుచున్నాను.

అహమేవ మహావిష్ణు రహమేవ సదాశివః,
అహమేవ మహాశక్తి రహమేవార్చ్యమా ప్రియ. 23

ఓప్రియుడైనవాడా! నేనే మహావిష్ణువను, నేనేసదాశివుడను, నేనే
మహాశక్తిని, నేనే సూర్యుడను.

అహమేకో నృణాం నాథో జాతః పంచవిధః పురా,
అజ్ఞానాన్తాం న జానంతి జగత్కారణకారణమ్. 24

నేను స్వభావముచే నొక్కడయ్యు, తొల్లి యైదువిధములుగ ననగా
పంచభూతాదివికారములుగలవాడుగనై మనుష్యులకు పాలకుడనైతిని. జగ
త్కారణమునకే కారణమయిన నన్ను నజ్ఞానమువలన జనులు తెలిసికొనుటలేదు.

మత్తోఽగ్ని రాపో ధరణీ మత్తత్రాకాశమారుతౌ,
బ్రహ్మ విష్ణుశ్చ రుద్రశ్చ లోకపాలా దిశో దశ. 25

నావలననే యగ్నియు నుదకములు భూమియు నేర్పడినవి. నావలననే
యాకాశము, వాయువు, బ్రహ్మ, విష్ణు, రుద్రులు, లోకపాలకులు, దశదిశలు;

వసవో మునయో గావో మనవః పశవోపిచ,
సరితః సాగరా యక్షౌ వృక్షాః పక్షిగణా అపి. 26

అష్టవసువులు, చతుర్దశమనువులు, గోవులు, మునులు, పశువులు,
నదులు, సముద్రములు, యక్షులు, వృక్షములు, పక్షిగణములు;

తథైకవింశతిః స్వర్గా నాగాః సప్త వనాని చ,
మనుష్యాః పర్వతాః సాధ్యాః సిద్ధా రక్షోగణాస్తథా. 27

ఇరువదియొకటిస్వర్గములు, ఏడునాగలోకములు, వనములు, మను
ష్యులు, పర్వతములు, సాధ్యులు, సిద్ధులు, రక్షోగణములు, సంభవించినవి.

అహం సాక్షీ జగచ్ఛక్తు రలిప్తః సర్వకర్తభిః,
అవికారోఽప్రమేయోఽహ మవ్యక్తో విశ్వగోఽవ్యయః. 28

నేను ప్రపంచమునకు నేత్రము కాన సర్వమును జూచువాడను. నేను
సకలకర్తలచే నంటబడను. నేను వికారములేనివాడను; కొలువ శక్యముకాని

వాడను; వ్యక్తికము కానివాడను; విశ్వమును వ్యాపించినవాడను; నాశములేని
వాడను.

అహమేవ పరం బ్రహ్మఽవ్యయానందాత్మకం నృప,
మోహాయత్యఖిలాంతాయా శ్రేష్ఠాంతమ నరానమూన్. 29

ఓరాజా! శాశ్వతానందస్వరూపమగు పరబ్రహ్మము నేనే. నాయొక్క
మాయ యుత్తములగు మానవులనందఱినిగూడ మోహింపజేయుచున్నది.

సర్వదా షడ్వికారేషు తాని యం యోజయేద్భృశమ్,
హిత్యా జాపటలం జంతు రనేకైర్జన్తభిః శనైః. 30

ఆమాయ వారిని చక్కఁగ షడ్వికారములయందును సంబంధింపజేయు
చున్నది. పెక్కుజన్తములచే మెల్లగా ప్రాణిసంసారమును వదలి;

విరజ్య విందతీబ్రహ్మ విషయేషు సుబోధతః,
అచ్ఛేద్యం శస్త్రసంఘాతై రదాహ్యమనలేన చ. 31

బాగుగ జ్ఞాన మేర్పడుటవలన రూపాదివిషయములయందు విముక్తిఁ
బొంది పరబ్రహ్మముఁబొందుచున్నది. అప్పు డా జంతువు శస్త్రములయొక్క
దెబ్బలచే ఛేదింప శక్యముకాదు. అన్నిచే దహింప శక్యముకాదు.

అక్లేద్యం భూప భువనై రశోష్యం మారుతేన చ,
అవధ్యం వధ్యమానేపి శరీరేస్త్రిన్నరాధిప. 32

ఓరాజా! అట్టిజంతువు ఉదకములచే క్లేదమును బొందదు; గాలిచే
నెండదు. ఈదేహము వధింపఁబడుచున్నను ఆజంతువు వధింపఁబడదు.

యామి మాం పుష్పితాం వాచం ప్రశంసంతి శ్రుతీరితామ్,
త్రయీవాదరతా మాధా స్థతోఽన్యన్తన్వతేఽపి న. 33

పుష్పములతో శోభించువృక్షమువలె పైకి మనోహరమయిన కర్మ
కాండాశ్రయమయిన పచనమును వేదపాఠమునం దాసక్తిగల్గిన మూఢులు చెప్పు
చున్నారు. వారు దానికంటెను వేఱయినది లేదనియు తలచుచున్నారు.

కుర్వంతి సతతం కర్త జన్మమృత్యుఫలప్రదమ్,
స్వరైశ్వర్యరతా ధ్వస్త చేతనాభోగబుద్ధయః.

34

స్వరైశ్వర్యమునందాశగలవారై, భోగబుద్ధిగలవారై, నశించిన చైతన్యముగలవారై, జననమరణముల నొసంగుకర్తము వా రెల్లప్పుడును చేయుచున్నారు.

సంపాదయంతి తే భూష స్వాత్తనా నిజబంధనమ్,
సంసారచక్రం యుంజంతి జడాః కర్తవరా నరాః.

35

ఓరాజా! వారు తమయంతటతామే తమకు బంధమును సంపాదించుకొనుచున్నారు. ఇట్లు కర్తవరులయిన మూఢులగుజనులు సంసారచక్రమునందు తగుల్కొనుచున్నారు.

యస్యయద్విహితం కర్త తత్కర్తవ్యం మదర్పణమ్,
తతోఽస్య కర్తవీజానా ముచ్చిన్నాః స్యుర్న హంకురాః.

36

ఎవని కేకర్తము వేదముచే విధింపబడినదో, యతః డాకర్తమును నాకర్పింపవలయును. దానివలన కర్త మనెడివి తనముచే నేర్పడు సంసారమనెడి మహావృక్షములు తెగవ్రేయబడుచున్నవి.

చిత్తశుద్ధిశ్చమహతీ విజ్ఞానసాధికా భవేత్,
విజ్ఞానేన హి విజ్ఞాతం పరం బ్రహ్మ మునీశ్వరైః.

37

మనశ్శుద్ధి విజ్ఞానమునకు గొప్పసాధనము. విజ్ఞానముచేతనే మునీశ్వరులచే పరబ్రహ్మము తెలియబడినది.

తస్మాత్కర్తాణి కుర్వీత బుద్ధియుక్తో నరాధిప,
న త్వకర్తా భవేత్కోపి స్వధర్మత్యాగవాంస్తథా.

38

ఓరాజా! అందువలన బుద్ధిమంతుఁడు కర్తముల నాచరింపవలయును. ఎప్పుడును కర్తమును విడచియుండడు. అవ్విధముగ కర్తమునుఁ బరిత్యజించినవాఁడు స్వధర్మమునే పరిత్యజించినవాఁడగును.

జహతి యది కర్తాణి తతః సిద్ధిం న విందతి,

ఆదౌ జ్ఞానే నాధికారః కర్తవ్యేన సయజ్యతే.

39

కర్తములను విడచినందువలననే సిద్ధి నెవ్వడును బొందడు. మొదట జ్ఞానము దధికారము తగదు. కర్తయందే మొదట నధికారము తగినది.

కర్తణా శుద్ధహృదయోఽభేదబుద్ధిముపైష్యతి,

స చ యోగః సమాఖ్యాతోఽమృతత్వాయ హి కల్పతే. 40

కర్తముచే బరిశుద్ధమయినమనస్సుగలవాడు అభేదబుద్ధిని బొందగలడు. అదియే యోగ మని చెప్పబడును. అదియే మోక్షమునకు సాధన మగుచున్నది.

యోగమన్యం ప్రవక్ష్యామి శృణు భూప తము త్తమమ్,

పశౌ పుత్రే తథా మిత్రే శత్రౌ బంధౌ సుహృజ్జనే. 41

ఓరాజా! ఉత్తమమగు మఱియొకయోగమును జెప్పగలను. దానిని వినుము. పశువునందును, పుత్రునియందును, మిత్రునియందును, శత్రునియందును, బంధువునందును, సుహృజ్జనమునందును,

బహిర్బుష్ట్యా చ సమయా హృత్ స్థయా లోకయేత్పుమాన్,
సుఖే దుఃఖే తథాఽమర్షే హర్షే భీతౌ సమో భవేత్. 42

హృదయమునం దుద్భవించిన సమమగుబాహ్యదృష్టిచే పురుషుడు చూడవలయును. సుఖమునందును, దుఃఖమునందును, క్రోధమునందును, హర్షమునందును, భయమునందును సముడుగ నుండవలయును.

రోగాస్తా చైవ భోగాస్తా వా జయే విజయేఽపిచ,

శ్రియోఽయోగే చ యోగే చ లాభాలాభే మృతావపి.

రోగము సంభవించినను, భయము సంభవించినను, జయము సంభవించినను, పరాజయము సంభవించినను, లక్ష్మి ప్రాప్తించినను, ప్రాప్తింపకపోయినను, లాభమునందును, నష్టమునందును, మరణమునందును,

సమో మాం వస్తుజాతేషు పశ్యన్నంతర్జహిః స్థితమ్,
సూర్యే సోమే జలే వహ్న్నా శివే శక్తౌ తథానిలే. 44

సముద్రై వర్తించువాడును, అన్నివస్తువులయందును లోపల వెలుపల నున్నవానినిగ నన్నుఁ జూచువాడును, మఱియు సూర్యునియందును, చంద్రుని యందును, జలమునందును, అగ్నియందును, శివునియందును, శక్తియందును, వాయువునందును;

ద్విజే హృది మహారద్యాం తీర్థే క్షేత్రేఽఘనాశిని,
విష్ణౌ చ సర్వదేవేషు తథా యక్షోరగేషు చ. 45

ద్విజునియందును, హృదయమునందును, మహానదియందును, పాపమును హరించుతీర్థమునందును, క్షేత్రమునందును, విష్ణువునందును, సమస్తదేవతలయందును, యక్షులయందును, నాగులయందును;

గంధర్వేషు మనుష్యేషు తథా తిర్యగ్భవేషు చ,
సతతం మాం హి యః పశ్యేత్సోఽయం యోగః ఉచ్యతే.

గంధర్వులయందును, మనుష్యులయందును, తిర్యగ్జన్తువులయిన పశుపక్ష్యాదులయందును ఎల్లప్పుడు నెవ్వఁడు నన్నుఁ గాంచునో యతఁడే యోగముఁ దెలిసినవాడు.

సంపరాహృత్య స్వాధైర్య ఇంద్రియాణి వివేకతః,
సర్వత్ర సమతాబుద్ధిః స యోగో భూప మే మతః. 47

ఓరాజా! వివేకమువలన నింద్రియములను విషయములనుండి మరల్చి యంతట సమబుద్ధిని నెఱపుటయే యోగ మని నాయభిప్రాయము.

ఆత్మానాత్మవివేకేన యా బుద్ధిరేవ యోగతః,
స్వధర్మాసక్తచిత్తస్య తద్యోగో యోగ ఉచ్యతే. 48

తనకులధర్మములయం దాసక్తమయిన మనస్సుగలవానికి దైవయోగము వలన నాత్మను, నాత్మకంటె భిన్నమయిన జడములను వేఱవేరుగ గ్రహింపగల బుద్ధిని గల్గియుండుటయే యోగ మనఁబడుచున్నది.

ధర్మాధర్మౌ జహతీహ తయా యుక్త ఉభావపి,
అతో యోగాయ యుంజీత యోగో వై ధేషు కౌశలమ్.

అట్టి తత్త్వజ్ఞానముతోఁగూడినపుడుఁ దిచ్చటనే ధర్మాధర్మములను
రెంటినిఁ బరిత్యజించును. కాన మోక్షకాముఁడు యోగమునకై ప్రయత్నింప
వలయును. విధ్యుక్తకర్తల నాచరింపగలనేర్పే యోగ మనఁబడుచున్నది.

ధర్మాధర్మ ఫలే త్యక్త్వా మనీషీ విజితేంద్రియః,
జన్తబంధవినిర్ముక్తః స్థానం సంయాత్యనామయమ్. 50

బుద్ధిమంతుఁ డింద్రియములను జయించినవాఁడై, ధర్మాధర్మములయొక్క
ఫలములను వదలి జన్తబంధమునుండి విముక్తిఁబడసినవాఁడై రోగరహితమయిన
స్థానమును అనఁగా పరమపదమును జెందును.

యదాహ్యాజ్ఞానకాలుష్యం జంతోర్బుద్ధిః క్రమిష్యతి,
తదాసౌ యాతి వై రాగ్యం వేదవాక్యాదిషు క్రమాత్. 51

ఎప్పుడు అజ్ఞానమొక్కబుద్ధి యజ్ఞానమాలిన్యము నతిక్రమించునో
యప్పుడు వేదవాక్యాదులయందు క్రమముగా వైరాగ్యముచుఁ బొందును.

త్రయీ విప్రతిపన్నస్య స్థాణుత్వం యాస్య తే యదా,
వరాత్తన్యచలాబుద్ధి స్తదాసౌ యోగమాఘ్నయాత్. 52

ఋగ్యజుస్సామలనెడి మూఁడువేదములయందు విరోధబుద్ధినిపొందిన
వాని కెప్పుడు పరమాత్మయందు నిశ్చలబుద్ధి యేర్పడునో అప్పు డాతఁడు,
యోగముఁబడయును.

మానసానఖిలాన్ కామా న్యథాధీమాన్ స్త్యజేత్ప్రియ,
స్వాత్మని న్వేన సంతుప్తః స్థిరబుద్ధి స్తదోచ్యతే. 53

ఓప్రియమైనవాఁడా! బుద్ధిమంతుఁడు మానసికములయిన సమస్తపాంచ
లనువదలి తనయందు తనచేతనే సంతసమందియుండునో యతఁడే స్థిరబుద్ధి
యనఁబడును.

విత్పణ్ణా సర్వసౌఖ్యేషు నోద్విగ్నో దుఃఖసంగమే,
గతసాధ్య సరుద్రాగః స్థిర బుద్ధిస్తదోచ్యతే.

54

సమస్తసుఖములందును నాశలేనివాఁడును, దుఃఖముసంభవించినను దుఃఖముఁజెందనివాఁడును, భయరోషరాగములు లేనివాఁడును నై మెలంగు వాఁడు స్థిరబుద్ధి యనఁబడును.

యథాఽయం కమతోఽంగాని సంకోచయతి సర్వతః,
విషయేభ్యస్తథా ఖాని సంక్షరేద్యోగతత్పరః.

55

కూర్తము వెలుపలనుండి తనయంగములను లోనికి సంకోచముఁజేయు నట్లు యోగి తనయింద్రియములను విషయములనుండి మరలింపవలయును.

వ్యావర్తంతేఽస్య విషయా స్త్యక్తాహారస్య వర్షిణః,
వినా రాగం చ రాగోఽపి దృష్ట్యాబ్రహ్మ వినశ్యతి.

56

ఆహారమును వర్జించినదేహికి రూపాదివిషయములు తమయంతటనే నివృత్తిఁ జెందుచున్నవి. కాని యారూపాదివిషయములయందు ప్రీతిమాత్రము నివృత్తముగాదు. ఆప్రీతియుపరబ్రహ్మమును దర్శింపఁగనే నశించును.

విపశ్చిద్యతతే భూప స్థితిమాసాయ యోగినః,

మంథయిత్వేన్ద్రియాణ్యస్య హరన్తి బలతో మనః.

57

ఓరాజా! జ్ఞాని, మనస్సును బలముతో నాకర్షించునింద్రియములను మథించి యనఁగా నిగ్రహించి, యోగియొక్కస్థితినిఁ బొంది మోక్షమునకై యత్నించును.

యుక్తస్తాని వశీకృత్వా సర్వదా మత్పరో భవేత్,

సంయతానీంద్రియాణీహ యస్యాసౌ కృతధీర్తతః.

58

అట్లు యోగయుక్తుడయిన జ్ఞానియాయునింద్రియములను వశమందుంచు కొని యెల్లప్పుడును నాయందే యాసక్తిగల్గియుండవలయును. ఈదేహమునం

జెవని యింద్రియములు నిగ్రహింపబడునో ఆతడే జ్ఞానసంపన్నుఁ డనఁ బడును.

చింతయానస్య విషయాన్ సంగ స్తేషాసజాయతే,
కామః సంజాయతే తస్మాత్ తతః క్రోధోభివర్ధతే. 59

రూపాదివిషయములకు చింతించుచుండువాని కావిషయములయందు సంబంధ మేర్పడును. ఆవిషయసంబంధమువలన కామము జనించును; కామము వలన క్రోధ ముద్భవించును.

క్రోధాదజ్ఞానసంభూతిర్ విభ్రమస్తు తతః స్మృతేః,
భ్రంశాత్తస్మత్తేర్ధ్వంస స్తద్ధం సాత్స్యోఽపి నశ్యతి. 60

క్రోధమువలన జ్ఞానము నశించును. జ్ఞానము నశించుటవలన స్మృతికి వినాశ మేర్పడును. స్మృతి నశించుటవలన మతి నశించును. మతి నశించుటవలన నాశంబును నశించును.

వినా ద్వేషం చ రాగం చ గోచరాన్యస్తు వై శ్చరేత్,
స్వాధీనహృదయో వశ్యైః సంతోషం స సమృచ్ఛతి. 61

రాగద్వేషములులేక యింద్రియగోచరములగు విషయములతో సంగము జేయువాఁడు, వశ్యములయిన యింద్రియములచే మనస్సుగూడ తనయధీన మునం దుంచుకొనినవాఁడై సంతోష మనుభవించును.

త్రివిధస్యాపి దుఃఖస్య సంతోషే విలయో భవేత్,
ప్రజ్ఞయా సంస్థితశ్చాయం ప్రసన్న హృదయో భవేత్. 62

ఆధ్యాత్మికాధిదైవికాధిభౌతికములను మూఁడు తెఱిగులుగల దుఃఖములు సంతోషమునందే లయముఁబొందుచున్నవి. తనప్రజ్ఞచే నింద్రియములను వశముఁగావించుకొని యుండినజ్ఞాని నిర్మలహృదయుఁడై యుండును.

వినా ప్రసాదం నమతిః వినా మత్యా న భావనా,
వినా తాం న శమో భూష వినా తేన కుతః సుఖమ్. 63

ఓరాజా! మనోవైర్తల్యము లేనిచో బుద్ధియుండదు; బుద్ధియుండని యెడల భావన యుండదు; భావనలేనిచో శాంతియుండదు; శాంతిలేనిచో శుఖ ముండదు.

ఇంద్రియాశ్వాన్విచరతో విషయా ననువర్తతే,
యన్తస్త్వన్తతిం హన్యా దప్పు నావం మరుద్యథా. 64

విషయముల ననుసరించి సంచరించుచుండు చక్షురాదీంద్రియములను గుఱ్ఱములను మనస్సు వెంటబడించుచున్నది. కావున వాయువు, జలమునందలి యోడనుఁగొట్టునట్లు మనస్సునుఁ గొట్టవలయును. అనగా నిగ్రహింపవలయును.

యారాత్రిః సర్వభూతానాం తస్యాం నిద్రాతి నైవ సః,
న స్వపంతీహతే యత్ర సారాత్రిస్తస్వ భూషిష. 65

ఓరాజా! ఏది సర్వభూతములకును రాత్రియో దానియందు జ్ఞాని నిదురింపఁడు. ఆభూతము లేప్పుడు నిద్రింపవో, ఆకాలమే యాయోగికి రాత్రి యగుచున్నది.

సరితాం పతిమాయాంతి వనాని సర్వతో యథా,
ఆయాన్తి యం తథా కామా నసశాంతిక్వచిల్ల భేత్. 66

సమస్తదిక్కులనుండియు ప్రవహించుచుదకములు సముద్రమునుఁ బొందునట్లేవ్వనిసకలకామములునుఁ జేరుచుండునో యాతఁ డొకప్పుడును శాంతినిఁ బొందఁజాలడు.

అతస్తానీహ సంరుధ్య సర్వతః ఖాని మానవః,
స్వస్వార్థేభ్యః ప్రథావంతి బుద్ధిరస్య స్థిరా తదా. 67

కావున నట్టికామములకు కారణములయిన విషయాభిముఖములుగ బరు గెత్తునింద్రియములను మానవుడు నిరోధింపవలయును. అప్పు డితనికి స్థిరమయిన బుద్ధి యేర్పడఁగలదు.

మమతాహంకృతీ త్యక్త్వా సర్వాః కామాంశ్చ యస్త్వజేత్,
నిత్యం జ్ఞానరతో భూత్వా జ్ఞానాన్తుక్తిం స యాస్యతి. 68

ఎవఁడు మమకారాహంకారములను విడచి సకలకామములనుఁ బరిత్యజించునో, అట్టివాఁడు నిత్యము జ్ఞానమునందే యనురక్తిగలవాఁడై యాజ్ఞానమువలనఁ జివర ముక్తినిఁ బడయును.

ఏవం బ్రహ్మధియం భూప యో విజానాతి దైవతః,
తుర్యామవస్థాం ప్రాప్యపి జీవన్తుక్తిం ప్రయాస్యతి. 69

ఓరాజా! ఎవ్వఁడు సుకృతవశముచే నిట్లు బ్రహ్మజ్ఞానముఁగూర్చి దెలిసికొనుచున్నాఁడో, యాతఁడు చతుర్థావస్థను పొందియు జీవన్తుక్తినిఁ బడయఁగలఁడు.

శ్రీగణేశపురాణో త్తరఖండాంతర్గతమును యోగామృతార్థశాస్త్రమును ఉపనిషదర్థగర్భమునుఅగు శ్రీమద్గణేశగీతయందు శ్రీగజాననవరేణ్యసంవాదమున సాంఖ్యసారార్థయోగమనెడి ప్రథమాధ్యాయము.

—

శ్రీ రస్తు
శ్రీ గణేశగీత

ద్వితీయాధ్యాయము

కర్తయోగము

జ్ఞాననిష్ఠా కర్తనిష్ఠా ద్వయం ప్రోక్తమ్ త్వయా విభో,
అవధార్య వదైకం మే నిఃశ్రేయసకరం ను కిమ్ ? 1

వరేణ్యుడు పలికెను:—ఓన్యాపకుడా! నీచే జ్ఞాననిష్ఠ యనియు కర్త
నిష్ఠ యనియు రెండుమార్గములు చెప్పబడినవి. వానిలో నేది శ్రేయస్కరమో
దానిని నాకు నిశ్చయించి చెప్పుము.

అస్మిన్ చరాచరే స్థిత్యా పురోక్తే ద్వే మయా ప్రియ,
సాంఖ్యానాం బుద్ధియోగేన వైధయోగేన కర్తణామ్. 2

శ్రీగజాననుడు పలికెను:—ఓప్రియమైనవాడా! పూర్వము నాచే
జెప్పబడిన యోగములు రెండును నీచరాచరరూపప్రపంచముయొక్క స్థితి నను
సరించియే చెప్పబడినవి. అందు బుద్ధియోగము సాంఖ్యులకును, కర్తయోగము
కర్తులకు నాచరణీయములు.

అనారంభేణ వైధానాం నిష్క్రియః పురుషో భవేత్,
న సిద్ధిం యాతి సంత్యాగాత్ కేవలాత్కర్తతో నృప. 3

ఓరాజా! విధ్యుక్తములగుకర్తముల నారంభింపకయుండుటచేత పురు
షుడు కర్తరహితుఁ డగును. కేవల కర్తత్యాగమువలన సిద్ధిని బొందఁడు.

కదాచిదక్రియః కోఽపి క్షణం నైవావతిషతే,
అస్వతంత్రః ప్రకృతిజైర్గుణైః కర్త చ కార్యతే. 4

ఎవ్వఁడును నొకప్పుడును కర్తమును చేయకయుండనేరఁడు. కర్తములను చేయుటయందు స్వాతంత్ర్యములేనివాఁడైనను పురుషుఁడు పుణ్యపాపములచే నేర్పడుగుణములచేతనే పురికొల్పఁబడి కర్తములను చేయును.

కర్త కారీంద్రియగ్రామం నియమ్యాస్తే స్థరస్సమాన్,
తద్దోచరాంతందచిత్తో ధిగాచారః స భాష్యతే. 5

కర్తను చేయుపురుషుఁడు ఇంద్రియసమూహమును నియమించి ఇంద్రియములయందు విషయములగురూపాదులను స్థిరించుచు నున్నాఁడు. అట్టి మదమగుచిత్తప్రవృత్తిగలపురుషుఁడు హీనాచారుఁడుగఁ జెప్పఁబడుచున్నాఁడు.

తద్ద్రామం సం నియమ్యాదౌ మచసా కర్త చారభేత్,
ఇంద్రియైః కర్తయోగం యో విత్కృష్టః స పరో నృప. 6

ఓరాజా! ఆయింద్రియసమూహమును మొదట మచస్సతో నియమించి యింద్రియములచే నిష్కామముగ కర్తయోగముగలవాఁడు ఉత్కృష్టుఁడగుచున్నాఁడు.

అకర్తణః శ్రేష్ఠతమం కర్తానీహ కృతం తు యత్,
వర్జిణః స్థితిరప్యస్యా కర్తణో నైవ నేతస్యతి. 7

కర్త లేకయుండుటకంటెను, ఫలాపేక్ష లేక కర్తనుఁ జేయుట మిక్కిలి శ్రేష్ఠము. కర్తములేనివానికి దేహముయొక్క యునికియు సమర్థింప శక్యము గాదు.

అసమర్థ్యనిబధ్యస్తే కర్త తేన జనా మయి,
కుర్వీత సతతం కర్తా నాశోఽసంగో మదర్పణమ్. 8

తాము చేయుకర్తములను పరమాత్మయగు నాకర్పింపనిజనులు సంసారముచే బంధింపబడుచున్నారు. కాన నెల్లప్పుడు ఫలాపేక్షను వదిలి కర్తఫలముతో నెట్టిసంబంధము నుంచుకొనక కర్తములను నాకర్పింపవలయును.

మదర్థే యాని కర్తాణి తాని బధ్నంతి న క్వచిత్,
సవాసనమిదం కర్త బధ్నాతి దేహినం బలాత్. 9

నన్ను నుద్దేశించి చేయుకర్తము లేవియు, నెవ్వరిని నెప్పుడును బంధింపవు. ఫలాదిరూపము లగు వాసనలతోఁగూడినకర్తయే దేహిని బంధించుచున్నది.

వర్ణాన్ సృష్ట్యా వదంచాహం సయజ్ఞాన్తాన్పురా ప్రియ,
యజ్ఞేన ఋధ్యతామేష కామదః కల్పవృక్షవత్. 10

ఓప్రియమైనవాడా! నేను బ్రాహ్మణాదివర్ణములను సృజించితిని. యజ్ఞముఁజేయు నావర్ణస్థులతో, “యజ్ఞముచే కల్పవృక్షమువలె సకలఫలము నిచ్చు నీభగవంతుని సంత్పత్తిఁబొందింపుడ”ని చెప్పితిని.

సురాంశ్చాన్నేన ప్రీణధ్వం సురాస్తే ప్రీణయంతు వః
లభధ్వం పరమం స్థాన మన్యోన్యప్రీణనాత్ స్థిరమ్. 11

మీరు దేవతల నన్నముచేఁ దృప్తిఁబొందింపుఁడు. ఆదేవతలును వర్షాదు లాసంగుటచే మిమ్ములనుఁ దృప్తిఁబొందింతురుగాక. ఇటుల నొండొరుల నొండొరులు దృప్తిఁబొందించుటచే, పరమై, శాశ్వతమై వెలయుస్థానమునుఁ జొందుఁడు.

ఇష్టా దేవాః ప్రదాస్యన్తి భోగానిష్టాన్సుతర్పితాః,
తైర్దత్తాన్తాన్ రక్షేభ్యోఽదత్త్వా భుంక్తే స తస్కరః. 12

ఇష్టదేవతలు సంత్పత్తిఁజెందినవారలై, యిష్టములయినభోగముల నీయఁగలరు. పీమనుష్యుఁడు వారిచే నొసంగఁబడినయన్నాదులను వారికి నివేదింపక భుజించుచున్నాఁడో వాఁడు చోరుఁడు.

హుతావశిష్టభోక్తారో ముక్తాః స్యుః సర్వపాతకైః,
అదంత్యేనోమహాపాపా ఆత్మ హేతోః పచంతియే. 13

దేవతలకొఱకు హోమము గావించఁగా మిగిలినద్రవ్యము హుతావశేషమనఁబడును. దానిని భుజించువారు సమస్తపాతకములనుండి విముక్తినిఁ బడయుదురు. తమకొఱకుమాత్రమే వంటఁజేసికొని, దేవతలకు నివేదింపక భుజించు మహాపాపులు పాపమునే భుజితురు కాని యన్నమును భుజింపదు.

ఊర్జో భవంతి భూతాని దేహదన్నస్య సంభవః,
యజ్ఞాచ్చ దేవసంభూతి స్తదుత్పత్తిశ్చ వై ధతః. 14

అన్నమునుండి ప్రాణులును, దేవతలవలన సన్నమును, యజ్ఞమువలన దేవతలును, విధిచే యజ్ఞము నేర్పడినవి.

బ్రహ్మణో వై ధముత్పన్నం మత్తో బ్రహ్మ సముద్భవమ్,
అతో యజ్ఞే న విశ్వస్థిన్ స్థితం మాం విద్ధి భూమిప. 15

ఓరాజా! బ్రహ్మమునుండి కర్తృము, నావలన బ్రహ్మము నేర్పడినవి. ఇందువలన యజ్ఞమునందును విశ్వమునందును నున్నవానినిగ నన్నుఁ దెలియుము.

సంసృతీనాం మహాచక్రం క్రామితవ్యం విచక్షణైః,
స ముధా ప్రీణతే భూపేన్ద్రియక్రీడోఽధమో జనః. 16

ఓరాజా! విజ్ఞానులచే సంసారమహాచక్రములు దాటఁదగినవిగాన వారు దానికై ప్రయత్నించుట యుచితము. ఇంద్రియములతో నాట్లాడునట్టి యధముఁడు వ్యర్థమైన ప్రీతినిఁ బొందుచున్నాఁడు. ఇంద్రియములచే కలుగు సంతృప్తి యశాశ్వతము.

అంతరాత్మని యః ప్రీత ఆత్మారామోఽఖిలప్రియః,
ఆత్మతృప్తో నరో యః స్యాత్తస్యార్థో వై వ విద్యతే. 17

అంకరాత్తయందు బ్రీతిసిపొందినవాడు అత్తారాముః డనఁబడును. వానికి సర్వము ప్రియ మగుచున్నది. ఆత్తయందుఁ దృప్తిఁజేందినవానికి పొంద వలసిన ప్రయోజనాంతర మేమియు లేదు.

కార్యాకార్యకృతీనాం స నై వాప్నోతి శుభాశుభే,
కించిదస్య న సాధ్యం స్యాత్సర్వజంతుషు సర్వదా. 18

అట్టి యాత్తారామునకు సత్కార్యముల ననుష్ఠించుటచేఁ గల్గు శుభములును, అసత్కార్యముల ననుష్ఠించుటచేఁ గల్గుశుభములును లేవు. సర్వప్రాణులయందును సర్వకాలములయందును నసాధ్యమయినది కొంచెమైనను వారికి లేదు.

అతోఽస క్తతయా భూప కర్తవ్యో కర్తజంతుభిః,
సక్తోఽగతిమవాప్నోతి మామవాప్నోతి తాదృశః. 19

ఓరాజా! ఇందువలన సమస్తప్రాణులును ఫలాపేక్షలేక కర్తల నాచరింపవలయును. ఫలాపేక్షతో కర్తల నాచరించువానికి సుత్తమగతి లభింపదు. ఫలాపేక్షలేక కర్త నాచరించినవాడు నన్ను బొందుచున్నాఁడు.

పరమాం సిద్ధిమాపన్నాః పురా రాజర్షయో ద్విజాః,
సంగ్రహాయ హి లోకానాం తాదృశం కర్త చారభేత్. 20

పూర్వము ద్విజులగు రాజర్షులు నిష్కామకర్తాచరణముచేఁ బరమమగు సిద్ధినిఁ బొందిరి. కాన లోకసంగ్రహముకొఱ కెట్టికర్తమునైన నాచరింప వలయును. కాని స్వార్థమునకు నాచరింపరాదు.

శ్రేయాన్యత్కురుతే కర్త తత్కరోత్యఖిలో జనః,
మనుతే యత్ప్రమాణం స తదేవానుసరత్యసౌ. 21

సత్పురుషుఁడు చేయుకర్తనే సమస్తజనులును చేయుచున్నారు. అతఁడు ప్రమాణముగ దేనినిఁ దలంచునో, దానినే వారును ప్రమాణముగ ననుసరింతురు.

విష్టవే మే నసాధ్యోఽస్తి కచ్చిదర్థో నరాధిప,
అనాలబ్ధశ్చ లబ్ధవ్యః కుర్వే కర్త తథాప్యహమ్. 22

ఓరాజా! నాలోకమునందు కష్టసాధ్యమగునర్థ మేమియునులేదు.
అచ్చట సులభముగఁ బొందఁదగనివిగూడ పొందఁబడును. అయినను కర్తమును
మాత్రము చేయుదును.

న కుర్వేహం యథా కర్త స్వతంత్రోఽలసభావితః,
కరిష్యంతి మమ ధ్యానం సర్వే వక్షా మహమ్తే. 23

ఓబుద్ధిమంతుడా! నేను స్వతంత్రుడనై, సోమరినై కర్తములను చేయ
నపుడు సమస్తపర్జస్థులును, నన్నుఁ గూర్చి ధ్యానముఁజేయుదురుగాని కర్తల
నాచరింపరు. అందులకై నేనును కర్తము నాచరించుచున్నాను.

భవిష్యంతి తతో లోకా ఉచ్చిన్నాః సంప్రదాయినః,
హంతా స్యామస్య లోకస్య విధాతా శంకరస్య చ. 24

వైదికసంప్రదాయములతో కూడిన ప్రజలు తమసంప్రదాయముల
నుండి భ్రష్టులగుదురు. అట్టితఱి యాప్రపంచమును చక్కఁజేయుటకు మాఱుగ
దీనిని సంకరముఁ గావించి నాశముఁ జేసినవాడ నయ్యెదను.

కామినో హి సదా కామై రజ్జానాత్కర్త కారిణః,
లోకానాం సంగ్రహాయై తద్విద్వాక్ కుర్యాదసక్తధీః. 25

సుఖాభిలాషగలవారు కాములు. వారు ఫలము నపేక్షించి యజ్ఞాన
మువలన కర్తములనుఁ గావించురు. బుద్ధిమంతుడు ఫలాసక్తిలేక, కవలలోక
సంగ్రహమునకై కర్తలను చేయును.

విభిన్నత్వమతిం జహ్యో దజ్ఞానాం కర్తచారిణామ్,
యోగయుక్తః సర్వకర్తాణ్యర్పయేన్నయి కర్తకృత్. 26

అజ్ఞులై ఫలాపేక్షతో కర్తముఁ జేయువారికి భేదబుద్ధియుండును.
అట్టిభేదబుద్ధినివదలి యోగముతోఁగూడినవాడై కర్తములనుఁ జేయుచు

నాకర్తముల నన్నింటిని నాయుం దర్పింపవలయునే గాని దానిఫలమును తా
మపేక్షింపరాదు.

అవిద్యాగుణసాచివ్యాత్కుర్వన్కర్తాణ్యతంద్రితః,
అహంకారాద్భిన్నబుద్ధిరహం కర్తేతి యోబ్రవీత్. 27

అవిద్యారూపమగు ప్రకృతిసహకారమువలననే మనుష్యుఁడు కర్తములఁ
జేయుచున్నాఁడు కాని స్వతంత్రముగ దేనినిఁ జేయుటలేదు. ఇట్లుండ నతఁడు
భేదబుద్ధితోఁగూడి యహంకారమువలన తానే కర్త యని చెప్పుకొనుచున్నాఁడు.

యస్తు వేత్త్యాత్మనస్తత్త్వం విభాగాద్గుణకర్తణోః,
కరణం విషయేవృత్తమితి మత్వా న సజ్జతే. 28

గుణకర్త విభాగముచే నాత్మతత్త్వమును తెలిసినవాఁడు చక్షురాదికరణ
ములే విషయాసక్తములని భావించి తాను నిర్లిప్తుఁడుగ నుండును.

కుర్వంతి సఫలం కర్త గుణైస్త్రిభిర్విమోహితాః,
అవిశ్వస్తః స్వాత్మద్రుహో విశ్వవిన్నైవ లంఘయేత్. 29

సత్త్వరజస్తమోగుణములచే మోహముఁ బొంది యనఁగా నజ్ఞానులై
ఫలాపేక్షతో కర్తములనుఁ జేయుచున్నారు. జ్ఞాని ఇట్లు తమకుతామే
స్రోహముగావించునజ్ఞానులను విశ్వసింపక వర్తింపవలయును. మఱియు కర్త
ముల నతిక్రమింపరాదు. అనగా ఫలాపేక్షలేక కర్తల నాచరింపవలయును.

నిత్యంనైమిత్తికం తస్మాత్ మయికర్తార్పయేద్బుధః,
త్వక్త్వాహం మమతాబుద్ధిం పరాం గతిమవాప్నుయాత్. 30

జ్ఞాని ఫలాపేక్షలేక తాఁజేయునిత్యకర్తములగు సాధ్యావదనాదులను,
నైమిత్తికములగు గ్రహణశ్రద్ధాదికర్తలను, నాయుండే యర్పింపవలయును.
అతఁడు అహంకారముమకారములను వదిలి పరమపదమునుఁ బొందును.

అనీర్వ్యంతో భక్తిమంతో యే మయోక్తమిదం శుభమ్,
అనుతిష్ఠంతి యే సర్వే ముక్తాస్తేఽఖిలకర్తభిః. 31

ఈర్ష్యను వదలి, భక్తిని వడసి, నాచే జెప్పబడిన యీసద్విషయముల నాచరించువారు సమస్తకర్తములనుండి ముక్తులగుచున్నారు.

యేచైవ నానుతిష్ఠంతి త్వశుభాహతచేతసః,

ఈర్ష్యమాణాన్త హామూఢాన్ప్రాప్తాన్విధి మే రిపూన్. 32

శుభములు దొలంగి కల్మషచిత్తులై అసూయగలవారై మహామూఢులై, నాయుపదేశముల ననుష్ఠింపక నాశముబొందినవారిని నాశత్రువులుగఁ జెలియుము.

తుల్యం ప్రకృత్యాకురుతే కర్త యజ్ఞానవానపి,

అనుయాతి చ తామేవాగ్రహస్తత్రముధా ముతః. 33

జ్ఞానియు ప్రకృతి ననుసరించియే కర్తనుఁ జేయుచున్నాఁడు. కాన నతఁడుచు ప్రకృతినే యనుసరించుచున్నాఁడు. కాన కర్తముల నాచరించు విషయమున తానే కర్త యని పట్టుదలచుఁ గల్గియుండుట వ్యర్థము.

కామశ్చైవ తథాక్రోధః ఖానా మద్ధేషు జాయతే,

నైతయోర్వశ్యతాం యాయా దస్యవిధ్వంసకాయతః. 34

చక్షురాదీదియార్థములయిన రూపరసగంధస్పర్శశబ్దములను విషయములయందే, కామక్రోధములుగల్గుచున్నవి. కాని నీకామక్రోధములకు వశ్యుఁడుగ నెన్నటికిని కారాదు. ఇవి మనుష్యుని నాశముచేయునవియై యున్నవి.

శస్త్రోఽగుణో నిజో ధర్మః సాంగాద న్యస్య ధర్మతః,

నిజే తస్మిన్మతిః శ్రేయోఽపరత్ర భయదః పరః. 35

స్వధర్మము గుణములేనిదైనను గుణముతోఁగూడిన పరధర్మమునకంటెను శ్రేష్ఠమైనది. తనధర్మమునందు మరణముగూడ శ్రేష్ఠముగాని పరధర్మమునందలి యమృతత్వమైనను భయంకరమయినది.

పుమాన్యత్కురుతే పాపం సహికేన నియుజ్యతే,

అకాంక్షన్నపి హేరంభ! ప్రేరితః ప్రబలాదివ. 36

వరేణ్యుఁడు పలికెను:—ఓ వినాయకా! పురుషుఁడు పాపముఁ జేయఁ
కోరిక లేనివాఁడుగ నున్నను, దేనిబలమువలననో ప్రేరింపఁబడినట్లు పాపముఁ
జేయుచున్నాడు. ఇట్లు వానిని పాపమునందు ప్రేరణఁ జేయునది ఎది?

కామక్రోధా మహాపాపా గుణద్వయసముద్భవౌ,
నయస్తౌ వశ్యతాం లోకా విద్యేతౌ ద్వేషిణౌ. పరా. 37

శ్రీవినాయకుఁడు పలికెను:—రజస్తమోగుణములచే నేర్పడు కామ,
క్రోధములు మహాపాపస్వరూపములై, జనులను తమకు వశ్యులను గావించు కొను
చున్నవి. ఇవిరెండును జనులకు పరమశత్రువులని తెలిసికొనుము.

ఆవృణోతియథామాయా జగద్బాహ్వాజలం యథా,
వర్షామేఘోయథాభానుం తద్వత్కమోఽఖిలాంశ్చరుటౌ.

ఆవిద్యారూపమగు మాయ ప్రపంచము నావరించునట్లు, ఆవిరి యుద
కము నావరించునట్లు, వర్షాకాలపుమేఘము సూర్యునిఁ గప్పునట్లు కామము,
సమస్తగుణములనుఁ గప్పియున్నది.

ప్రతిపత్తిమతో జ్ఞానం ఛాదితం సతతం ద్విషా,
ఇచ్ఛాత్త కేన తరసా దుష్పోష్యేణ చ శుష్కిణా. 39

జ్ఞానియొక్క జ్ఞాన మెల్లప్పుడును, కోరిక యను ఎదిరింప శక్యముగాని,
వడిగల బలిష్ఠమగు శత్రువుచే మఱుగుఁజేయఁబడినది.

ఆశ్రిత్యబుద్ధిమనసీ ఇంద్రియాణి స తిష్ఠతి,
తై రేవాచ్ఛానితప్రజ్ఞో జ్ఞానినం మోహయత్యసౌ. 40

ఆకామము బుద్ధిని, మనస్సును, చక్షురాదీంద్రియములను ఆశ్రయించి
యున్నది. అట్టి యింద్రియములచే మనుష్యునియొక్క ప్రజ్ఞను మఱుగుచేసి
యున్నది. ఆకామము బ్రహ్మజ్ఞానముగలవానినిగూడ మోహింపఁజేయుచున్నది.

తస్మాన్నియమ్య తాన్యాదౌ సమనాంసి నరో జయేత్,
జ్ఞానవిజ్ఞాశయోః శాంతికరం పాపం మనోభవమ్. 41

ఆకారణమువలన మనుష్యుఁడు మనస్సుతోఁగూడిన యాయుం ద్రియములను మొదట నిగ్రహించినచో, పిదప జ్ఞానమును విజ్ఞానమును నాశముఁగావించు మానసికమైనపాపమును జయింపగలఁడు.

యతస్తాని పరాణ్యాహుస్తేభ్యశ్చ పరమం మనః,

తతోపి హి పరా బుద్ధిరాత్మా బుద్ధేః పరోమతః.

42

కాననే స్థూలమైనదేహముకంటె నింద్రియము లుత్కృష్టములనియు వానికంటెను మనస్సు ఉత్కృష్టమనియు, దానికంటెను బుద్ధి యుత్కృష్టమనియు, దానికంటెను ఆత్మ యుత్కృష్టమనియుఁ జెప్పఁబడియున్నది.

బుద్ధ్యైవ మాత్తనాత్మానం సంస్తభ్యాత్తానమాత్తనా,

హత్వాశత్రుంకామరూపం పరంపదమవాప్నుయాత్. 43

ఇవిధముగ తనను తానే తెలిసికొని, తనను తానే నిగ్రహించుకొని, కామమనెడి శత్రువును వధించి పరమపదమును పొందవచ్చును.

ఇది శ్రీమద్దణేశగీతయందు కర్తయోగ మను ద్వితీయాధ్యాయము.

శ్రీంస్తు
శ్రీ గణేశ గీత
తృతీయాధ్యాయము

విజ్ఞానప్రతిపాదనయోగము

పురా సర్గాదిసమయే త్రైగుణ్యం త్రితనూరుహమ్,
నిర్తాయ చై నమవదం విష్ణవే యోగము త్తమమ్. 1

గజాననుఁడు పఠికెను:—పూర్వము సృష్టియొక్క ప్రారంభమునందు
సత్త్వరజస్తమస్సులను మూఁడుగుణములను, బ్రహ్మవిష్ణురుద్రులను ముమ్మూర్తులను
సృజించి విష్ణువుకొఱ కీయుత్తమమయినయోగముఁ జెప్పితిని.

అర్యమే సోఽబ్రవీత్సోఽపి మనవే నిజసూనవే,
తతః పరంపరాయాతం విదురేనం మహర్షయః. 2

అతఁడు దీనిని సూర్యునికొఱ కుపదేశించెను. ఆసూర్యుఁడు తనకుమారుఁ
డగు మనువుకొఱకు దీని నుపదేశించెను. పిదప వానివంశక్రమముగ వచ్చిన ఈ
యోగమును ఋషులు తెలిసికొనిరి.

కాలేన బహునా చాయం నప్తః స్యా చరమే యుగే,
అశ్రద్ధేయోహ్యవిశ్వాసోఽపి విగీతవ్యశ్చ భూమిప. 3

ఓరాజా! ఇది చివరి యుగమునందు చిరకాలమువఱకు, శ్రద్ధావిశ్వా
సములకు విషయముగాక దూషింపఁబడినది.

ఏవం పురాతనం యోగం శ్రుతవానసి మన్తుఖాత్,
గుహ్యద్గుహ్యతరం వేద రహస్యం పరమం శుభమ్. 4

మిక్కిలి గోప్యమును వేదములచే ప్రతిపాదంపఁబడిన రహస్యమును, సాటిలేనిదియు, మంగళప్రదమునగు నీప్రాచీనమయిన యోగమును నాముఖము నుండి నీవు వింవి.

సాంప్రతం చావతీర్ణోఽసి గర్భతస్త్వం గజానన,
ప్రోక్తవాన్ కథమేతం త్వం విష్ణవే యోగముత్తమమ్. 5

వరేణ్యుఁడు పలికెను:—గజాననా! నీవిప్పుడే గర్భమునుండి వెలుపలికి వచ్చితివి. ఇంతలో నీవెట్లు విష్ణువుకొఱ కీయుత్తమయోగమునుఁ జెప్పితివి.

అనేకాని చ తే జన్తాన్యతీతాని మమాపిచ,
సంస్తరే తాని సర్వాణి న స్మృతిస్తవ వర్తతే. 6

గణేశుఁడు పలికెను:—నీకును, నాకును పెక్కుజన్తములు గడచిపోయినవి. వానినన్నింటిని నేను స్మరించున్నాను. కాని నీకు అట్టి స్మరణములేదు.

మత్తప్రవ మహాబాహూ జాతా విష్ణ్వాదయః సురాః,
మయ్యేవ చ లయం యాంతి ప్రలయేషు యుగేయుగే. 7

ఓ గొప్పభుజములుగలరాజా! నావలననే విష్ణువు మున్నగు దేవతలు జన్మించిరి. ప్రతియుగమునందు ప్రళయకాలములయందు వారు నాయందే లయించుచున్నారు.

అహమేవ పరో బ్రహ్మ మహారుద్రోఽహమేవ చ,
అహమేవ జగత్సర్వం స్థావరం జంగమం చ యత్. 8

నేనే యుత్కృష్టుఁడగు బ్రహ్మము. నేనే మహారుద్రుఁడను. స్థావర జంగమరూపముగ ప్రపంచమంతయు నేనే.

అజోఽవ్యయోఽహం భూతాత్మాఽనాదిరీశ్వరవీరవచ,
ఆస్థాయ త్రిగుణాం మాయాం భవామి బహుయోనిషు. 9

నేను జననమరణములులేనివాఁడను; సమస్తభూతములకు నాత్మయై తనరి యున్నాను. నేను ఆదిలేనివాఁడను. ప్రపంచమును పరిపాలించువాఁడను నేనే.

అట్లేనను సత్త్వరజస్తమోగుణములుగల మాయనుఁబొంది నేను పెక్కు యోనుల

యందు జన్మించుచున్నాను.

అధర్తోపచయోధర్తాపచయో హి యదా భవేత్,

సాధూన్సంరక్షీతుం దుష్టాన్స్తాడితుం సంభ వామ్యహమ్. 10

ఎప్పుడు అధర్తమునకు వృద్ధియు, ధర్తమునకు తయమును గల్గునో, అప్పుడు నేను సాధువులను సంరక్షించుటకు దుష్టులను శిక్షించుటకు జన్మమెత్తుచున్నాను.

ఉచ్ఛిద్యాధర్తనివయం ధర్తం సంస్థాపయామి చ,

హన్తి దుష్టాంశ్చ ధైత్యాంశ్చ నానాలీలాకరో ముదా. 11

అధర్తరాశిని నాశముగావించి ధర్తమును నేను నెలకొల్పుచున్నాను. సంతోషముతో పెక్కు లీలలను చేయుచున్నవాడనై దుష్టులను, రక్కసులను చంపుచున్నాను.

వజ్రాశ్రమాన్తునీ న్సాధూన్ పాలయే బహురూపదృక్,

ఏవం యో వేత్తి సంభూతిర్తమ దివ్యా యుగేయుగే. 12

పెక్కురూపములనుఁ దాల్చిన వాడనై, బ్రహ్మణాదివర్ణములను, బ్రహ్మచర్యాద్యాశ్రమములను కాపాడుచున్నాను. ఇట్లేవ్వఁడు ప్రతియుగము నందును నా యీదివ్యజన్మములఁ జెలిసికొనుచున్నాఁడో.

తత్తత్కర్త చ వీర్యం చ మమ రూపం సమాసతః,

త్యక్త్వాహం మమతాబుద్ధిమ్ నపునర్యాభః స జాయతే. 13

మఱియు నాయదృఢతకార్యములను, నాపరాక్రమమును నాస్వరూపమును విశదముగ నెవ్వఁ డరయుచున్నాఁడో; వాఁడు అహంకారమమకారములను వీడి మరల జన్మ మెత్తఁడు.

నిరీహం నిర్భయోఽరోషా మత్పరాః మద్యవ్యాపాశ్రయాః,

విజ్ఞానతపసా శుద్ధా అనేకే మాముపాగతాః. 14

ఆశలేనివారును, భయములేనివారును, రోషములేనివారును, నాయందే
లగ్నమయినవారును, నన్నే చూశ్రమముగ గల్గినవారును, విజ్ఞానసాధకమగు
తపముచే పరిశుద్ధులయిన వారునగు పెక్కురు నన్ను పొందిరి.

యేన యేన హి భావేన సంసేవంతే నరోత్తమాః,
తథా తథా ఫలం తేభ్యః ప్రయచ్ఛామ్యవ్యయం స్ఫుటమ్ 15

ఉత్తములగు మానవులు ఏయేభావముచేత నన్ను సేవించురో, వారి
కొఱకు నాశములేనినేను, వారిభావముల కనుగుణములగుఫలములనే యొసంగు
చున్నాను. ఇది స్పష్టమయిన విషయము.

జనాః స్యురితరే రాజన్తమ మార్గానుయాయినః,
తథైవ వ్యవహారం తే స్వేషు చాన్యేషు కుర్వతే. 16

రాజా! నామార్గము ననుసరించు నితరజనులును అవిధమగువ్యవహార
మునే తమవిషయములయందు నితరవిషయములయందుచు జేయుదురు.

కుర్వంతి దేవతాప్రీతిం కాంక్షంతః కర్తౄణాం ఫలమ్,
ప్రాప్నువంతీహ తే లోకేశీశ్రుం సిద్ధిం హి కర్తౄజామ్. 17

తాముఁ జేయుకర్తృలకు ఫలముఁగోరి దేవతాప్రీతినిచేయు వారు
కొందఱు గలరు. వారీలోకమునందు తాము గావించినకర్తృముచేఁ గల్గినసిద్ధిని
శీఘ్రముగనే పొందగలరు.

చత్వారోహిమయావర్ణా రజఃసత్వతమోంశతః,
కర్తాంశతశ్చసంసృష్టా మృత్యులోకేమయానఘ. 18

పాపములేనివాఁడా! సత్త్వరజస్తమములనెడి గుణములయొక్క భాగ
ములచేతను, వారు ప్రత్యేకముగఁ జేయుకర్తృలయొక్క భాగములవలనను
భూలోకమున బ్రహ్మాక్షత్రియ విట్-శూద్రవర్ణములు నాచే సృజింపఁబడినవి.

కర్తారమపి తేషాం మామకర్తారం విదుర్భుధాః,

అనాదిమీశ్వరం నిత్యమలిప్తం కర్తజైర్దురైః. 19

వానికి కర్తయైనదు, అదిలేనటువంటి కర్తవలనఁ గల్గుగుణములచే లిప్తుఁడు కానటువంటి ప్రపంచపరిపాలకుఁ డైనటువంటిశాశ్వతుఁడునై నటువంటి నన్ను కర్తకానివానినిగనే పండితులు తెలిసికొనుచున్నారు.

నిరీహం యోఽభిజానాతి కర్త బధ్నాతి నైవ తమ్,
చక్రుః కర్తాణి బుద్ధ్యైవం పూర్వం పూర్వం ముముక్షువః. 20

ఎవఁ డిచ్చార్హితునిగ నన్నుఁ డెలిసికొనుచున్నాఁడో, వానిని కర్తము బంధింపదు. ఈబుద్ధితో మున్ముందు మోక్షముఁ గోరినవారు కర్తములనుఁ జేసిరి.

వాసనాసహితాదాద్యాత్సంసారకారణాద్వృథాత్,
అజ్ఞానబంధనాజ్ఞంతుర్ బుద్ధ్యాం ముచ్యతేఖిలాత్. 21

ప్రాణి వైవిధ్యముగఁ డెలిసికొని, కర్తతోఁగూడినదియు, అదియందుండి నదియు, సంసారకారణమైనదియు, దృఢమయినదియు నగునజ్ఞానమనెడి కట్టు త్రాటినుండి విముక్తిఁ బడయుచున్నది.

తదకర్త చ కర్తాపి కథయామ్యధునా తవ,
యత్ర మానం గతా మోహ దృషమో బుద్ధిశాలినః. 22

కాన కర్తము కాని యెవఁడు? కర్తమైన యెవఁడు? యను విషయము నిప్పుడు నీకుఁ జెప్పుచున్నాను. ఈవిషయమునందు బుద్ధిశాలురగు ఋషులునైత మజ్ఞాన ముచే నేమియుఁ జెప్పఁజాలక మానమును వహించిరి.

తత్త్వం ముముక్షుణా జ్ఞేయం కర్తాకర్త వికర్తణామ్,
త్రివిధానీహ కర్తాణి సునిష్ఠైషాం గతిః ప్రియ. 23

ప్రియమైనవాఁడా! మోక్షముఁ గోరువారు కర్తమనియు, అకర్త మనియు, వికర్తమనియు ముత్తైఱంగులుగల కర్తయొక్కతత్త్వము నరయవల యును. ఈకర్తములయొక్క పోకడ చాల లోఁతైనది. సుబోధమయినది కాదు.

క్రియాయామక్రియాజ్ఞాన మక్రియాయాం క్రియామతిః,
యస్య స్యాత్సహి మత్త్యై స్త్రికాలోకే ముక్త్యాఽఖిలార్థకృత్ .24

ఎవనికి కర్తృమందు “కర్తృము కా ద” నెడు బుద్ధియు కర్తృభిన్నమైన దానియందు కర్తృమనెడిబుద్ధియుఁ గల్గునో, వాడే యీమానవలోకమునందు ముక్తుఁడు సమస్తప్రయోజనములను సాధించినవాఁడు నగుచున్నాఁడు.

కర్తాంకురవియోగేన యః కర్తాణ్యారభేన్నరః,
తత్త్వదర్శననిగ్ధక్రియమాహుర్బుధా బుధమ్ . 25

ఏజ్ఞాని జననకారణమగు కర్తృమనెడి మొలకనునైతము వీడి నిష్కాముడై కర్తృ నాచరించుచున్నాడో వానిని పండితులు పరమాత్మసాక్షాత్కారముచే దహింపబడిన సకలకర్తృములు గల్గినవానినిగ వచింతురు.

ఫలతృప్త్యాం విహాయ స్యాత్సదా తృప్తో విసాధనః,
ఉద్యుక్తోపి క్రియాం కర్తుం కించిన్నైవ కరోతి సః . 26

ఫలాపేక్షను వదిలి సాధనములను వీడి యెల్లప్పుడు తృప్తి ననుభవించు జ్ఞాని కర్తృమును జేయ నుద్యుక్తుడైనను వాఁడు కొంచెమైనను కర్తృము చేసిన వాఁడు కానేరఁడు.

నిరీహో నిగృహీతాత్మా పరిత్యక్తపరిగ్రహః,
కేవలం వై గృహం కర్తాచరన్నయాతే పాతకమ్ . 27

ఆశలేనివాఁడును, మనస్సును నిగ్రహించినవాఁడును, సంసారమును వర్జించినవాఁడును నగుజ్ఞాని కర్తృము నాచరించుచున్నను పాపమునుఁ బొందనేరఁడు.

అద్వంద్వోఽమత్సరో భూత్వా సిద్ధ్యసిద్ధ్యోః సమశ్చ యః,
యథా ప్రాప్త్యేహ సంతుష్టః కుర్వస్కర్త న బధ్యతే . 28

సుఖదుఃఖాదులులేనివాఁడుగను, ఆనూయలేనివాఁడుగనునై, కార్యసిద్ధియందును సముడై, లభించినంతమాత్రముచేతనే సంతోష మందుచున్నవాఁడు కర్తృమునాచరించయు బంధింపబడఁడు.

అఖిలైర్విషయైర్మహో జ్ఞానవిజ్ఞానవానపి,
యజ్ఞాథం తస్య సకలం కృతం కర్త విలీయతే. 29

సమస్తవిషయములచే దొలంగినవాఁడును, జ్ఞానవిజ్ఞానములుగలవాఁడు నగు జ్ఞానిచే యజ్ఞమునకై యాచరింపబడిన యాతనికర్తృమంతయు వానిని బంధింపక నశించుచున్నది.

అహమగ్నిర్నవిహ్లాతా హుతం యన్తయి చార్పితమ్,
బ్రహ్మప్రచ్యం చ తేనాథ బ్రహ్మణ్యేవ యతో రతః. 30

నేనే యగ్నియు, హవిస్సును, హోతయు నగుచున్నాను. నాయం దర్పింపబడినద్రవ్యము హుతమే (హోమము జేయబడినదే) యగుచున్నది. కాన హోమముచేయువారు బ్రహ్మమునం దాసక్తులగుటవలన వానిచే బ్రహ్మమే పొందఁదగినది.

యోగినః కేచిదపరే దిష్టం యజ్ఞం వదంతి చ,
బ్రహ్మగ్నిరేవ యజ్ఞోవై ఇతి కేచన మేనిరే. 31

కొందఱు యోగులు దైవమునే యజ్ఞ మని వచించిరి. ఇతరులు బ్రహ్మగ్నియే యజ్ఞ మని తలంచిరి.

సంయమాగ్నౌ పరే భూష ఇంద్రియాణ్యుపజుహ్వాతి,
ఖాగ్నిష్వన్యే తద్విషయా శ్చబ్దాదీనుపజుహ్వాతి. 32

రాజా! ఇతరులు సంయమమనెడు అగ్నియందు ఇంద్రియములను హుతముగావించుచున్నారు. ఇతరులు ఇంద్రియములయందు, ఇంద్రియవిషయము లగు శబ్ద-స్పర్శ-రూప-రస-గంధములను హుతముఁ గావించుచున్నారు.

ప్రాణానామింద్రియాణాం చ పరే కర్తాణి కృత్స్నశః,
నిజాత్తరతిరూపేగ్నౌ జ్ఞానదీప్తే ప్రజుహ్వాతి. 33

ఇతరులు ప్రాణములయొక్కయు నింద్రియములయొక్కయు, సకల కర్తృములను, జ్ఞానముచే బ్రజ్వలించు స్వాత్మానందరూపమగు నగ్నియందు వ్రేల్చుచున్నారు.

ద్రవ్యేణ తపసా వాపి స్వాధ్యాయేనాపికేచన,
తీవ్రప్రతేన యతినో జ్ఞానేనాపి యజంతి మామ్. 34

కొందఱు నన్ను ద్రవ్యముచేతఁగాని, తపముచేతఁగాని, వేదపాఠముచేతఁగాని తీవ్రప్రతముచేతఁగాని యర్పించుచున్నారు. యతులు జ్ఞానముచేతను తన్నారాధించుచున్నారు.

ప్రాణేఽపానం తథా ప్రాణ మపానే ప్రక్షిసంతి యే,
రుద్ధ్వా గతీశ్చోభయోస్తే ప్రాణాయామపరాయణాః. 35

ఎవ్వరు ప్రాణవాయువునందు అపానవాయువును, అపానవాయువునందు ప్రాణవాయువును నుంచి, ఆ ప్రాణాపానములయొక్క గమనముల నరికట్టుదురో వారే ప్రాణాయామము గావించువారు.

జిత్వా ప్రాణాన్ప్రాణగతీరుఽజుహ్వాతి తేషు చ,
ఏవం నానాయజ్ఞరతా యజ్ఞధ్వంసితపాతకాః. 36

ప్రాణములను జయించి యాప్రాణములయందే ప్రాణములయొక్కగతులను ప్రేల్చి, వీనిచే నానాయజ్ఞపరులయిన తత్త్వవేత్తలు, ఆయజ్ఞములచే నశింపఁజేయఁబడిన పాపములుగలవారై యుందురు.

నిత్యం బ్రహ్మ ప్రయాంత్యేతే యజ్ఞశిష్టాన్పుత్రాశినః,
అయజ్ఞకారిణో లోలో నాయమన్యః కుతో భవేత్. 37

యజ్ఞమున శేషించిన యమృతరూపముగు హవిస్సును భుజించునట్టి వీరు శాశ్వతమగుపరబ్రహ్మమును పొందుచున్నారు. అట్టి యజ్ఞము నాచరించనివాని కేలొకమే లేదు. ఇంక మఱియొకలోక మెట్లుండఁగలదు?

కాయుకాదిత్రిధాభూతా యజ్ఞా వేదే ప్రతిష్ఠితా,
జ్ఞాత్వా తానఖిలా భూష మోక్ష్యసేఽఖిలబంధనాత్. 38

రాజా! వేదమునందు ప్రతిష్ఠింపఁబడిన కాయకవాచికమానసికములనెదు ముత్తెఱుగులుగల యజ్ఞముల నన్నింటిని చెలిసికొని, సమస్తబంధనముల నుండియు విముక్తిఁబడయఁగలవు.

సర్వేషాం భూష యజ్ఞానాం జ్ఞానయజ్ఞః పరో మతః,
అఖిలం లీయతే కర్త జ్ఞానే మోక్షస్య సాధనే. 39

రాజా! సమస్తయజ్ఞములలోను జ్ఞానయజ్ఞ ముత్కృష్ట మని చెప్పబడినది. మోక్షమునకు సాధనమగు జ్ఞానమునందు సమస్తకర్తములు లయించుచున్నవి.

తజ్జేయా పురుషవ్యాఘ్రః ప్రశ్నేన నతితః సతామ్,
శుశ్రూషయా వదిష్యంతి సంతస్తత్త్వవిశారదాః. 40

పురుషశ్రేష్ఠా! ఆయజ్ఞము సత్పురుషులను వినయపూర్వకముగ ప్రశ్నించుటవలనఁగాని, వారిశుశ్రూషచేతఁగాని, తెలియఁదగినది. సత్త్వము జక్కఁగ గ్రహించినసాధువు లీవిషయముఁ జెప్పగలడు.

నానాసంగాఙ్జనః కుర్వన్నైకం సాధుసమాగమమ్,
కరోతి తేన సంసారే బంధనం సముపైతి సః. 41

ఒక్కసత్సంగము నాచరింపక, నానావిధములగు సంగములను జనము చేయుచున్నది. దానిచే సంసారమునం దదిబంధనముఁ బొందుచున్నది.

సత్సంగాద్గుణసంభూతిరాపదాం లయ ఏవచ,
స్వహితం ప్రాప్యతే సర్వైరిహ లోకే పరత్ర చ. 42

సత్సహవాసమువలన సద్గుణములు సంభవించుచున్నవి. ఆపదలు లయించుచున్నవి. మఱియు నందఱిచేతను నీలోకమునందును పరలోకమునందును హితము పొందఁబడుచున్నది.

ఇతరత్పులభం రాజన్ సత్సంగోఽతీవ దుర్లభః,
యజ్ఞాత్వా న పునర్బంధ మేతి జ్ఞేయం తతస్తతః 43

రాజా! ఇతరమైన దెద్దియైనను సులభమేకాని, సత్సంగముమాత్రము మిక్కిలి దుర్లభమైనది. దేనిని తెలియుటచే మరల సంసారబంధ మేర్పడదో యట్టివిషయము దానిచేఁ దెలియఁబడుచున్నది.

తతః సర్వాణి భూతాని స్వాత్మ న్యేవాభిషశ్యతి,
అతిపాపరతో జంతు స్తత స్తస్మాత్ప్రముచ్యతే.

44

అట్టిజ్ఞానమువలన సమస్తప్రాణులను తనయందే చూడఁగలఁడు. మిక్కిలి పాపముచేయు ప్రాణిగూడ నట్టి బ్రహ్మజ్ఞానమువలన నట్టిపాపమునుండి విముక్తిబడయును.

ద్వివిధాన్యపి కర్తానీ జ్ఞానాన్నిర్దహతి క్షణాత్,
ప్రసిద్ధోఽగ్నిర్యథా సర్వం భస్మతాం నయతి క్షణాత్. 45

ప్రసిద్ధమగునగ్ని ఎవ్విధముగ నన్నింటిని క్షణమున భస్మముచేయునో యవ్విధముగనే జ్ఞానమనెడి యగ్ని క్షణమున రెండుతెఱుగులుగల కర్మములను దహింపుచున్నది.

న జ్ఞానసమతామేతి పవిత్రమితరన్నప్ర,
ఆత్మ న్యేవావగచ్ఛంతి యోగాత్ కాలేనయోగినః. 46

రాజా! పవిత్రమగు నితరవస్తు వేదియు జ్ఞానమునకు సాటి కాలేనయోగముచే కాలక్రమముగ తమయందే తమకుఁ జెలిసికొందురు.

భక్తిమానింద్రియజయీ తత్పరో జ్ఞానమాప్నయ్యాత్,
లభ్యా తత్పరమం మోక్షం స్వల్పకాలేన యాత్యసౌ 47

భక్తిగలవాఁడును, ఇంద్రియములను జయించినవాఁడును, దానియందే యాసక్తిగలవాఁడు నగు సాధకుఁడు జ్ఞానముఁ బడయుచున్నాఁడు. అట్టి జ్ఞానముఁ బడసి స్వల్పకాలమునందే యద్వితీయమయిన మోక్షముఁ బడయుచున్నాఁడు.

భక్తిహీనోఽశ్రద్ధధానః సర్వత్ర సంశయీ తు యః,
తస్య శం నాపి విజ్ఞానమిహ లోకోఽథవా పరః. 48

భక్తిలేనివాఁడును, శ్రద్ధలేనివాఁడును నంతట సంశయముగలవాఁడు నగుపరుషునికి ఈలోకమునందు శుభమును, విజ్ఞానమును లేవు. పరలోకమును వానికి లేదు.

ఆత్మజ్ఞానరతం జ్ఞాననాశితాఖిలసంశయమ్,
యోగాస్తాఖిలకర్తాణాం బద్ధంతి భూప తాని న. 49

రాజా! ఆత్మజ్ఞానముచేతనే రమించువాఁడును, అట్టిజ్ఞానముచే నశింపఁ జేయఁబడిన సకలసంశయములుగలవాఁడును, యోగముచే నశించిన సకలకర్తలు గలవాఁడు నగుజ్ఞానిని ఆకర్తములు బంధింపవు.

జ్ఞానఖడ్గప్రహారేణ సంభూతామజ్ఞతాం బలాత్,
చిత్త్వాంతః సంశయం తస్మాత్ యోగయుక్తో భవేన్నరః. 50

జ్ఞానమనెడి ఖడ్గముయొక్క ప్రేటుచే, బలాత్కారముగ అజ్ఞానమును ఖండించి, సంశయమునుండి విముక్తుడై మనుష్యుఁడు; యోగముఁ జేపట్ట వలయును.

ఇది శ్రీమద్గణేశగీతయందు విజ్ఞానప్రతిపాదనమును తృతీయాధ్యాయము.

శ్రీ రస్తు
శ్రీ గణేశ గీత

చతుర్థాధ్యాయము

వైధసన్న్యాసము

సన్న్యసిశ్చైవ యోగశ్చ కర్తాం వర్ణ్యతే త్వయా,
ఉభయోర్నిశ్చితం శ్రేయో యద్వద మే ప్రభో. 1

వరేణ్యుడు పలికెను:—కర్తములను త్యజించుట యనియు, కర్తల ననుష్ఠించుట యనియు రెండు తెఱంగులుగా నీచే చెప్పబడియున్నది. స్వామీ! ఈరెంటిలోను శ్రేయస్కరమయిన దేదియో దాని నొక్కటిని నాకుఁ జెప్పుడు.

క్రియా యోగో వియోగశ్చాప్యభౌ మోక్షస్య సాధనే,
తయోర్తథ్యే క్రియా యోగ స్త్యాగా త్తస్య విశిష్యతే. 2

శ్రీ గణేశుడు పలికెను:—కర్తల నాచరించుటయు, కర్తలను విసర్జించుటయు నను నీరెండును మోక్షమునకు సాధనములే. ఆరెంటిలోను, కర్తాచరణమే కర్తత్యాగమునకంటెను శ్రేష్ఠమై యుప్పుచున్నది.

ద్వంద్వదుఃఖసహోఽద్వేష్టా యో న కాంతతి కించన,
ముచ్యతే బంధనాత్సద్యో నిత్యం సన్న్యాసవాన్సుఖమ్. 3

శీతోష్ణాదిద్వంద్వములవలనిదుఃఖముల నోర్చువాడును, దేనిని ద్వేషించనివాడును, దేనిని కాంక్షించనివాడును వెంటనే బంధమునుండి సుఖముగ విముక్తినిఁ బొందుచున్నాడు. వాడే సన్న్యాసి యనఁబడును.

వదంతి భిన్న ఫలకౌ కర్తృణస్త్యాగసంగ్రహశా,
మూఢాల్పజ్ఞాస్తయోరేకం సాయుంజీత విచక్షణః. 4

మూఢులు నల్పజ్ఞులు నగువారు కర్తృత్యాగమునకు వేఱైనఫలమందు, కర్తృయోగమునకు వేఱైనఫలము వచించుచున్నారు. వివేకి ఆరెంటికి నొక్క ఫలమునే గ్రహింపగలడు.

యదేవ ప్రాప్యతే త్యాగాత్ తదేవ యోగతః ఫలమ్,
సంగ్రహం కర్తౄణో యోగం యో విదంతి స విదతి. 5

కర్తృయోగముచే నేఫలము పొందఁబడునో యాఫలమే కర్తృత్యాగము చేతను పొందఁబడుచున్నది. కర్తృల నాచరించుట యచయోగము నెవ్వఁ డాచరించుచున్నాఁడో వాఁడే పరబ్రహ్మమును బొందుచున్నాఁడు.

కేవలం కర్తృణాం న్యాసం సన్న్యాసం నవిదుర్భుధాః,
కుర్వన్ననిచ్ఛయా కర్తృయోగీ బ్రహ్మైవా జాయతే. 6

కేవలము సన్న్యాసింపుటను సన్న్యాస మని పండితులు చెప్పరు. నిష్కామముగ కర్తృ నాచరించుయోగి పరబ్రహ్మమే యగుచున్నాఁడు.

నిర్తలో యతచిత్తాత్తా జితభో యోగతత్పరః,
ఆత్మానం సర్వభూతస్థం పశ్యన్ కుర్వన్న లిప్యతే. 7

పరిశుద్ధుఁడును, నిగ్రహింపఁబడిన మనస్సుగలవాఁడును, ఇంద్రియములను జయించినవాఁడును, యోగమునం దాసక్తిగలవాఁడును, సమస్తభూతముల యందును నొక్కయాత్మనే చూచువాఁడు నగుయోగి కర్తృను చేయుచున్నను, ఆకర్తృఫలముచే నంటఁబడఁడు.

తత్త్వవిద్యోగయుక్తాత్తా కరోమీతి న మన్యతే,
ఏకాదశాసీంద్రియాణి కుర్వంతి కర్తృసంఖ్యయా. 8

తత్త్వముఁ దెలిసినయోగి తాను కర్తృమును చేయుచున్నను, “నేను కర్తృమును చేయుచున్నాను” అని తలంపఁడు. కర్తృలయొక్క సంఖ్యచే బదు నొకండగు సింద్రియములే కర్తృములను చేయుచున్నవి.

తత్సర్వమర్పయేద్బ్రహ్మణ్యపి కర్త కరోతి యః,
న లిప్యతే పుణ్యపాపై రాభినుర్జలగతో యథా. 9

కర్తమునుఁ జేయుయోగిగూడ తాఁజేయుకర్తములన్నిటిని బ్రహ్మయందే
యర్పింపవలయును. నీటియందలి సూర్యుఁడు నీటియందలి దోషములచే
నె ట్లంటఁబడఁడో యట్లు పరబ్రహ్మమునందు కర్తముల నర్పించుయోగియు
నాకర్తజన్యములగు పుణ్యపాపములచే నంటఁబడఁడు.

కాయికం వాచికం బౌద్ధమైంద్రియం మానసం తథా,
త్యక్త్వాశాం కర్త కుర్వంతి యోగజ్ఞాశ్చిత్తశుద్ధయే. 10

యోగులు మనశ్శుద్ధికొఱకు ఫలమునం దాశనువదలి కాయికమగు
కర్తమును (దేహముచే చేయఁబడు కర్తమును) వాచికమగు కర్తమును
(వాక్కుచేఁ జేయఁబడుకర్తమును) బౌద్ధమగు కర్తమును (బుద్ధిచేఁ జేయఁ
బడుకర్తమును) ఆచరించుచున్నారు.

యోగహీనో నరః కర్త ఫలేహయా కరోత్యలమ్,
బధ్యతే కర్తబీజైః స తతో దుఃఖం సమశ్నుతే. 11

యోగములేనిమానవుఁడు ఫలేచ్ఛతో కర్తమును అధికముగ చేయు
చున్నాఁడు. అటువంటిమనుష్యుఁడు కర్తబీజములచే బంధింపఁబడును. దానిచే
జన్మముల నంది దుఃఖమును పొందును.

మనసా సకలం కర్త త్యక్త్వా యోగీ సుఖం వసేత్,
న కుర్వన్కారయన్వాపి నందకశ్వబ్రేసుపత్తనే. 12

మనస్సుచే సకలకర్తములను వర్జించినయోగి సుఖముగ నివసింపవచ్చును.
అట్టివాఁడు తాను కర్తమునుఁ జేయనివాఁడును, ఒరులచేతను గర్తమును
చేయింపనివాఁడునునై, గుంతయందును పట్టణమందును నేకరీతిగ సంతోషించు
చుండును.

న క్రియా నచ కర్తృత్వం కస్యచిత్సృజ్యతే మయా,
న క్రియాబీజసంపర్కః శక్త్యా తత్క్రియతేఽఖిలమ్. 13

నాచే నెవ్వనికిని కర్తృత్వముగాని, క్రియగాని కర్తృబీజముతోడి సంబంధముగాని కల్పింపఁబడలేదు. అది యంతయు నాతోఁగూడియుండు ప్రకృతి యనెడిశక్తిచేతనే చేయఁబడుచున్నది.

కస్యచిత్పుణ్యాపాపాని న స్పృశామి విభర్ష్యప,
జ్ఞానమూఢా విముహ్యంతే మోహేనావృతబుద్ధయః. 14

ఓరాజా! వ్యాపకుడనైన నే నెవ్వనియొక్కయు పుణ్యాపాపముల నంటను. మోహముచేఁ గూడినబుద్ధిగల, అజ్ఞానులు ఈయంశమున మిక్కిలి మోహము జెందియున్నారు.

వివేకేనాత్మనోఽజ్ఞానం యేషాం నాశితమాత్మనా,
తేషాం వికాసమాయాతి జ్ఞానమాదిత్యవత్పరమ్. 15

ఎవరియొక్కయజ్ఞానము తనయొక్క వివేకముచే తనయంతట నాశముఁ జేయఁబడుచున్నదో, వారియొక్కజ్ఞానము సూర్యునివలె వికాసముఁ బొందుచున్నది.

మన్నిష్ఠా మద్ధియోఽత్యంతం మచ్ఛిత్తా మయి తత్పరాః,
అపునర్భవమాయాంతి విజ్ఞానాన్నాశితై నసః. 16

నాయందే నిష్ఠయు, నాయందే బుద్ధియు, నాయందే యేకాగ్రమగు మనస్సును, నాయందే యాసక్తియుఁ గలవారు తమవిజ్ఞానముచే నాశముఁ గావింపఁబడిన పాపములుగలవారై పునర్జన్మము నొందరు.

జ్ఞానవిజ్ఞానసంయుక్తే ద్విజే గవి గజాదిషు,
సమేక్షణా మహాత్మానః పండితాః శ్వపచే శుని. 17

జ్ఞానముచేతను, విజ్ఞానముచేతను గూడినద్విజునియందు, గోవునందు, ఏనుఁగు మున్నగువానియందు, చండాలనియందు, శునకమునందు సమముగఁ జేయు నొక్కయాత్మనే మహాత్ములగు జ్ఞానులు గాఁతురు.

వశ్యః స్వర్గో జగ త్తేషాం జీవన్ముక్తాః సమేక్షణాః,
యతోఽదోషం బ్రహ్మసమం తస్మాత్తైర్విషయీకృతమ్. 18.

అంతట నొక్కపరమాత్మనే చూచుచుండునట్టి జీవన్ముక్తులచే, దోషములేని, అద్వితీయమగు బ్రహ్మము ప్రత్యక్షమునందు విషయీకరింపఁబడుటవలన వారికి స్వర్గమును, ప్రపంచమును వశ్యము లగుచున్నవి.

ప్రియాప్రియే ప్రాప్య హర్ష ద్వేషా యే ప్రాప్నువంతి న,
బ్రహ్మశ్చితా అసంమూఢా బ్రహ్మజ్ఞాః సమబుద్ధయః. 19

ఎవరు ఇష్టముఁ బడసినపుడు సంతోషమును, అనిష్టముఁబొందినపుడు, దుఃఖమును పొందరో; అట్టివారు, నూఢ్యములేనివాఁడై, బ్రహ్మము దెలిసికొనిన వారై, అంతటను సమబుద్ధిని నెఱపినవారై పరబ్రహ్మమును బొందుచున్నారు.

కిం సుఖం త్రిషు లోకేషు దేవగంధర్వయోనిషు,
భగవన్కృపయా తన్తే వద విద్యావిశారద. 20

వరేణ్యుఁడు పలికెను:—విద్యులయందు నిపుణుఁడవగు భగవంతుఁడా! ముల్లోకములయందు దేవగంధర్వజన్తములయందు దేది సుఖకరము? దయతో దానిని నాకుఁ జెప్పుము.

ఆనందమశ్ను తేఽస క్తః స్వాత్మారామో నిజాత్మని,
అవినాశి సుఖం తద్ధి న సుఖం విషయాదిషు. 21

శ్రీగణేశుఁడు పలికెను:—దేనియందును నాసక్తిలేనివాఁడై తనయందే తనతో క్రీడించువాఁడు ఆనందమును పొందుచున్నాఁడు. అట్టి యానందమే శాశ్వతమయినది. రూపాదివిషయములం దేర్పడు సుఖము లేదా యానందము శాశ్వతమయినది గాదు.

విషయోష్ఠాని సౌఖ్యాని దుఃఖానాం తాని హేతవః,
ఉత్పత్తినాశయుక్తాని తత్రాక్తో న త త్వవిత్. 22.

రూపాదివిషయములచే నేర్పడినసుఖములు దుఃఖములకు కారణములు. అసుఖములు ఉత్పత్తితోను నాశముతోను గూడియుండును. అనఁగా ననిత్యములు. చానియందు జ్ఞాని యాసక్తి గల్గియుండఁడు.

కారణే సతి కామస్య క్రోధస్య సహతే చ యః,

తౌ జేతుం వర్షవిరహాత్స సుఖం చిరమశ్నుతే. 23

దేహము లేనందువలన దుర్జయములగు కామక్రోధములకు కారణ మున్నప్పుడును ఎవ్వఁడు సహించుచున్నాఁడో యతఁడు శాశ్వతమయిన సుఖమునుఁ బడయుచున్నాఁడు.

అంతర్నిష్ఠోఽన్తఃప్రకాశోఽంతః సుఖోఽంత రత్నిర్లభేత్,

అసందిగ్ధోఽక్షయం బ్రహ్మ సర్వభూతహితార్థకృత్. 24

తనలోపల నిష్ఠను, తనలోపల ప్రకాశమును, తనలోపల సుఖమును, తనలోపల నకామమును గల సర్వభూతములకొఱకు హితముచేయుయోగి నిస్సంశయముగ నాశములేనిపరబ్రహ్మమునుఁ బడయుచున్నాఁడు.

జేతారః షడ్విపూణాం యే శమినో దమినస్తథా,

తేషాం సమస్తతో బ్రహ్మ స్వాత్మజ్ఞానా విభాత్యహా. 25

కామక్రోధలోభమోహమదమాత్సర్యములకు నాఱుశత్రువులను జయించినవారును, శమదమములతో నొప్పువారును, స్వాత్మనుఁ జెలిసికొనినవారును నగు యోగుల కంతట బ్రహ్మము గోచరించుచున్నది. ఇది యాశ్చర్యకరమయిన విషయము.

ఆపనేషు సమాసీన స్త్యక్తేమాన్విషయాన్బహిః,

సంస్తభ్యభ్రుకుటీమాస్తే ప్రాణాయామ పరాయణః. 26

బాహ్యములయినరూపాదివిషయములను వదలి సిద్ధాద్యాసనములయందు గూర్చొనినవాఁడై సాధకుఁడు, బొమముడిని నిశ్చలముఁగావించి ప్రాణాయామమునం దాసక్తుఁడై యుండును.

ప్రాణాయామం తు సురోధం ప్రాణాపానసముద్భవమ్,
వదంతి మునయస్తం చ త్రిధాభూతం వివశ్చితః. 27

జ్ఞానులయినమునులు ప్రాణాపానములవలన నేర్పడిననిరోధమును
(వాయువు నడ్డగించుట) ప్రాణాయామమును మూడువిధములుగఁ జెప్పు
చున్నారు.

ప్రమాణం భేదతో విద్ధి లఘుమధ్యమము త్తమమ్,
దశభిర్ద్వ్యధికైర్వజ్ఞైః ప్రాణాయామో లఘుః స్తృతః. 28

లఘుప్రాణాయామము, మధ్యమప్రాణాయామము, ఉత్తమ ప్రాణాయా
మము అను నామూడుభేదముల చేతనే వాని మాత్రాకాలాపరూపముగు పరి
మితి నెఱుంగుము. పండ్రెండువర్ణములయొక్క కాలపరిమితిగల ప్రాణాయా
మము లఘు వనబడును.

చతుర్వింశత్యక్షరో యో మధ్యమః స ఉదాహృతః,
షట్ త్రింశల్లఘువర్ణోయ ఉత్తమః సోఽభిధీయతే. 29

ఇరువదినాలుగు వర్ణములయొక్క కాలపరిమితిగల ప్రాణాయామము
మధ్యమ వనబడును. ఇఱువదియాఱు వర్ణములయొక్క కాలపరిమితి గల
ప్రాణాయామ ముత్తమ వనబడును.

సింహం శార్దూలకం వాపి మత్తేభం మృదుతాం యథా,
నయంతి ప్రాణేన స్తద్వత్ ప్రాణాపానౌ సుసాధయేత్. 30

సింహమునుగాని, పులినిగాని, మదపుటేరుగునుగాని జనులు మచ్చిక
పఱచుకొనునట్లు, సాధకుఁడు ప్రాణాపానములను స్వాధీనపఱచుకొనవలయును.

పీడయంతి మృగాంస్తేన లోకాన్వశ్యంగతా నృప,
దహత్యేన స్తథా వాయుః సంస్తబ్ధో న చ తత్తనుమ్. 31

రాజా! వశ్యములయినమృగములు జనుల నెట్లు పీడింపవో యట్లు,
ప్రాణాయామవిధిచే నిశ్చలముగావింపబడినవాయువు దేహమును బాధపెట్టక
కేవలము పాపమును దహించును.

యథా యథా నరః కశ్చిత్ సోపానవలిమాక్రమేత్,
తథా తథా వశీ కుర్యాత్ ప్రాణాపానౌ హి యోగవిత్.

యోగమునుఁ దెలిసినవాఁడు, మనుష్యుఁ డెట్లొక్కక్కమెట్టుచొప్పున
మెట్ల నన్నింటి నెక్కువవిధమున, ప్రాణాపానములఁ దనవశముఁజేసికొన
వలయును.

పూరకం కుంభకం చైవ రేచకం చ తతోఽభ్యసేత్,
అతీతానాగతజ్ఞానీ తతః స్యాజ్జగతీతలే. 33

అందులకై యోగము జేయఁగోరువాఁడు పూరకమును (గాలిని
పూరించుట) కుంభకమును (గాలిని నిలుపుట) రేచకమును (గాలిని మెల్లమెల్లగ
విడుచుట) అభ్యసించవలయును. ఇట్లు నాసికచే పూర కుంభక, రేచకవ్యాపార
ములతో వాయువును సాధించినయోగి, ప్రపంచమునందు భూతభవిష్యత్కాల
యందలి విషయముల చెలిసికొన శక్తిగలవాఁడుగ నేర్పడగలడు.

ప్రాణాయామై ర్ద్వాదశభి రుత్తమైర్ధారణా మతా,
యోగస్తు ధారణే ద్వే స్యాద్యోగీశస్తే సదాభ్యసేత్. 34

ఉత్తమ ప్రాణాయామములను పంద్రెండును చేయుట ధారణ యనఁ
బడును. అట్టి రెండుధారణలు యోగ మనఁబడును. యోగీశ్వరుఁ డారెండు
ధారణల నభ్యసించవలయును.

ఏవం యః కురుతే రాజం స్త్రికాలజ్ఞః స జాయతే,
అనాయాసేన తస్య స్యాద్వశ్యం లోకత్రయం నృప. 35

రాజా ! ఇవిధముగ నెవ్వఁడు చేయుచున్నాఁడో యతఁడు భూత
భవిష్యత్ పర్తమానములను మూడుకాలములఁ దెలిసినవాఁడగును. వానికి పరి
శ్రమ లేక ముల్లోకములును వశ్యము లగుచున్నవి.

బ్రహ్మరూపం జగత్సర్వం పశ్యతి స్వాంతరాత్మని,
ఏవం యోగశ్చ సన్న్యాసః సమానఫలదాయినౌ. 36

అతఁడు తన యాత్మయందు సమస్త ప్రపంచమును బ్రహ్మస్వరూపముగ చూచుచున్నాఁడు. ఇట్లు యోగమును, సన్న్యాసమును సమానఫలము నొసంగునవియై యున్నవి.

జంతూనాం హితకర్తారం కర్తౄణాం ఫలదాయినమ్,
నూం జ్ఞాత్వా ముక్తిమాప్నోతి త్రైలోక్యస్యేశ్వరం విభుమ్.

జంతువులకు మేలుచేయువాఁడను, కర్తములకు ఫలమొసంగువాఁడను, ముల్లోకములకు ప్రభువునై యున్న నన్నుఁ దెలిసికొని ముక్తినిఁ బడయఁగలఁడు.

శ్రీమద్దశేశగీత యందు వైధసన్న్యాస మను చతుర్థాధ్యాయము.

శ్రీ రస్తు
శ్రీ గణేశ గీత
పంచమాధ్యాయము

యోగవృత్తిప్రశంసనము

శ్రౌతస్తాదాని కర్తాణి ఫలం నేచ్ఛన్తమాచరేత్,
శస్త్రం సయోగీరాజేంద్ర అక్రియాద్యోగమాశ్రితాత్. 1

శ్రీ గణేశుఁడు పలికెను:— రాజేంద్రా! శ్రుత్యుక్తములును, స్మృత్యుక్తములు నగుకర్తములను ఫలాపేక్షలేక చేయువాఁడు, వైకర్తముల సన్ముష్టింపక యోగము నవలంబించినయోగికంబెను ప్రశస్తమైనయోగి యనఁదగును.

యోగప్రాప్త్యై మహాబాహూ హేతుః కర్తౌ వమే మతం
సిద్ధియోగస్య సంసిద్ధ్యై హేతు శ్శమదమా మతౌ. 2

ఓయిమహాబాహూ! యోగప్రాప్తికొఱకు కర్తయొక్కటియే హేతు వని నామతము. సిద్ధియోగమును పొందుటకు శమదమములు రెండును హేతువులుగఁ జెప్పఁబడినవి.

ఇంద్రియాధ్యాశ్చ సంకల్ప్య కుర్వన్స్వస్య రిపుగ్భవేత్,
ఏతాననిచ్ఛన్యః కుర్వన్ సిద్ధిం యోగీ స సిద్ధ్యతి. 3

చక్షురాదీంద్రియముల కర్థములగురూపాదులను సంకల్పించి యోగము జేయువాఁడు తనకు తానే శత్రువుగను. వానినిఁ గోరక యోగముజేయువాఁడు తప్పక సిద్ధిబొందఁగలఁడు.

సుహృత్వే చ రిపుత్వే చ ఉద్ధారే చైవ బంధనే,
ఆత్మనైవాత్మనో హ్యతా నాత్మా భవతి కశ్చన. 4

ఆత్మకు ఆత్మరేషు, తనయంతట నేస్తముగను శత్రువుగను, ఉద్ధారకము
గను, బంధకముగను నగుచున్నదికాని యాయాత్మ వేటొకటి కాజాలదు.

మానేఽపమానే దుఃఖే చ సుఖే సుహృది సాధుషు,
మిత్రేఽమిత్రేఽప్యదాసీనే ద్వేష్యే లోష్ఠే చ కాంచనే. 5

సత్కారమునందును, అపమానమునందును, దుఃఖమునందును, సుఖము
నందును, శత్రువునందును, సజ్జనులయందును, మిత్రునియందును, అమిత్రుని
యందును, తటస్థునియందును, ద్వేషింపఁదగినవానియందును, మట్టియందును,
బంగారమునందును,

సమో జితాత్మా విజ్ఞానీ జ్ఞానీంద్రియజయావహః,
అభ్యసేత్సతతం యోగం యదాయుక్తతమో హి సః. 6

సమబుద్ధిగలవాడై, మనస్సుచు జయించినవాడై, జ్ఞానవిజ్ఞానములుగల
వాడై, చక్షురాదీంద్రియముల జయించినవాడై యెల్లప్పుడును యోగము
నభ్యసించవలయును. అట్టియోగి యుక్తముఁ డగుచున్నాఁడు.

తప్తః శ్రాంతో వ్యాకులో వా త్కుఢితో వ్యగ్రచిత్తకః,
కాలోఽతిశీతేఽత్యుష్ణో వానిలాగ్న్యంబుసమాకులే. 7

యోగమునందును, ధ్యానమునందును నాసక్తిగలయోగి, ఎండచే
తాపముఁబొందివాడై, శ్రమఁజెందినవాడై, కలతఁజెందినవాడై, ఆకలిఁ
జెందినవాడై, విషయాంతరమునందు లగ్నమైనచిత్తముగలవాడై, మిక్కిలి
శీతలమైనకాలమునందును, మిక్కిలి యుష్ణమైనకాలమునందును, గాలిచేతను,
అగ్నిచేతను, ఉదకముచేతను కూడిన దేశకాలములయందును,

సద్వనావతిజ్ఞేరేగోఃస్థానే సాగ్నా జలాంతికే,
కూపకూలే శ్శశానే చ నద్యాం భిత్తా చ మర్తరే. 8

ధ్వనితోఁగూడిన ప్రదేశమునందును, మిక్కిలి ప్రాతఁబడిన ప్రదేశముల
యందు గోశాలయందును, అగ్నితోఁగూడిన ప్రదేశమునందును, జలసమీ
పమునందును, బావిగట్టునందును, శ్మశానమునందును, నదియందును, గోడ
యందును, మర్త్యరధ్వసిగలదేశమందును,

చైత్యే సవర్తికేదేశే పిశాచాదిసమావృతే,

నాభ్యసేద్యోగవిద్యోగం యోగధ్యానపరాయణః. 9

బౌద్ధాలయమునందును, పుట్టలతోఁగూడిన ప్రదేశమునందును, పిశా
చములతోఁగూడిన ప్రదేశమునందును, యోగము నభ్యసింపఁగూడదు.

స్తృతిలోపశ్చ మూకత్వం బాధిర్యం మందతా జ్వరః,

జడతా జయతే సద్యో దోషా జ్ఞానాద్ధి యోగినః. 10

దోషములను చెలిసికొనక యోగముఁగావించు యోగికి, స్మరణ
లోపముఁ (జ్ఞాపకశక్తి నశించుట) మూకత్వము, చెవిటిత్వము, మాంద్యము,
జ్వరము, జడత్వము వెంటనే కలుచున్నవి.

ఏతే దోషాః పరిత్యాజ్యా యోగాభ్యాసన శాలినా,

అనాదరే హి చైతేషాం స్తృతిలోపాదయో ధ్రువమ్. 11

యోగాభ్యాసముచేయువానిచే వెనుకఁ బేర్కొనఁబడినదోషములు
వర్జింపఁదగినవి. వీనిని ఆదరించనియెడల స్తృతిలోపము మున్నగునవి వానికి
సంభవించును. ఇది నిక్కము.

నాతిభుంజన్సదా యోగీ నాభుంజన్నాతినిద్రితః,

నాతిజాగ్రత్సిద్ధిమేతి భూపయోగం సదాభ్యసన్. 12

రాజా! యోగి ఎల్లప్పుడు యోగముఁజేయుచు, అతిభోజనమును
(మిక్కిలముగ భుజించుటను) అభోజనమును (భోజనమే లేకయుండుటను)
అతినిద్రను (అధికముగనిద్రించుటను) అతిజాగరూకతను (ఎక్కువ మేల్కొని
యుండుటను) వర్జించినవాడై సిద్ధిని బొందఁగలఁడు.

సంకల్ప జాన్త్యజేత్కామాన్నియతాహార జాగరః,

నియమ్య ఖగణం బుద్ధ్యా విరమేత శనైః శనైః. 13

సాధకుఁడు నియమముతోఁగూడిన యాహారమును జాగరణముఁగల్గిన
పాఁడై సంకల్పమువలనఁ గల్గుకోరికలను విడువవలయును. ఇంద్రియవర్గమును
నిగ్రహించి మెల్లమెల్లగా విశేషముగ నాత్మయు, దానందము ననుభవింపవల
యును, లేదా సుసారమునుండి విశ్రాంతి ననుభవింపవలయును.

తతస్తతః కృషేదేతద్యత్ర యత్రానుగచ్ఛతి,

ధృత్యాత్తవశగం కుర్యాచ్చిత్తం చంచలమాదృతః. 14

మనస్సు తానెచ్చబెచ్చటికిఁ బోవుచుండునో, యచ్చటచ్చటికి మను
ష్యుని ఆకర్షించుచున్నది. కాన సాధకుఁడు శ్రద్ధఁగల్గినవాఁడై యట్టి చంచల
మైనమనస్సును వశ్యముఁ గావించుకొనవలయును.

ఏవం కుర్వన్సదా యోగీ పరాం నిర్వృతమిచ్ఛతి,

విశ్వస్తిన్నిజమాత్మానం విశ్వం చ స్వాత్మనీక్షతే. 15

యోగి యిట్లెల్లప్పుడు చేయుచు పరమానందముఁ బొందును మఱియు
ప్రపంచమునందంతట తనయాత్మను, తనయాత్మయందు ప్రపంచమును
జూచును.

యోగేన యో మాముపైతి తముపైమ్యహమాదరాత్,

మోచయామి న ముంచామి తమహం మాం స న త్యజేత్.

యోగముతో నెవ్వఁడు నన్నుఁ బొందునో, వానిని నేను ఆదరముతోఁ
బొందుచున్నాను. వానిని సుసారబంధమునుండి విముక్తునిఁజేయుదును. మరల
వానిని నేను విడువను. వాఁడును నన్ను విడువఁడు.

సుఖే సుఖేతరే ద్వేషే కుఠితోషే సమస్తృషి,

ఆత్మసామ్యేన భూతాని సర్వగం మాం చ వేత్తియః. 17

సుఖమునందును, దుఃఖమునందును, ద్వేషమునందును, ఆకలియందును, దాహమునందును నేకరీతిగ వర్తించువాడై, ప్రాణులను తనయాత్మతో సమాన దృష్టితోను, అంతట వ్యాపించియున్న నన్ను నెవ్వఁడు తెలిసికొనుచున్నాఁడో,

జీవన్ముక్తః స యోగీంద్రః కేవలం మయి సంగతః,

బ్రహ్మాదీనాం చ దేవానాం స వంద్యః స్యాజ్జగత్త్రయే. 18

అట్టి యోగీంద్రుఁడు, నాకు సంబంధించినవాడై జీవన్ముక్త డగు చున్నాఁడు. అట్టి యోగి ముజ్జగములయందును బ్రహ్మాదీదేవతలకు నమస్కరింపఁదగినవాడై యుండును.

ద్వివిధోఽపి హి యోగోఽయ మసంభావ్యో హి మే మతః

యతోఽంతఃకరణం దుష్టం చంచలం దుర్లభం విభో. 19

వరేణ్యుఁడు పలికెను—ఓవ్యాపకుడా! అంతఃకరణము అనఁగా మనస్సు చోషముతోఁగూడినదియు, చంచలమయినదియు, పట్టసాధ్యముగానిదియు వైయున్నది. అందువలన నీ రెండురకములయిన యోగములును చేయ సాధ్యములు కావని నాయభిప్రాయము.

యో నిగ్రహం దుర్లభాస్య మనసః సంప్రకల్పయేత్,

ఘటితీయంత్రసమాదస్తా ముక్తః సంసృతిచక్రకాత్. 20

శ్రీగజాననుఁడు పలికెను— పట్టశక్యముగాని యీమనస్సు యొక్క నిగ్రహము నెవ్వఁడు చక్కగఁజేయునో, యతఁడు నీట్లుచేఁడెఁడురాట్నముతో సమానమైన సంసారచక్రము నుండి ముక్తిబడయగలఁడు.

విషయైః క్రకచైరేతత్ సంసృష్టం చక్రకం దృఢమ్,

జనశ్చేత్తుం న శక్నోతి కర్తకీలైః సుసంవృతమ్. 21

రూప రస గంధ స్పర్శ శబ్దరూపవిషయములనెడి అంపములచే దృఢముగ నిర్మింపఁబడినదియు, కర్తమనెడిచీలచే బంధింపఁబడినదియు నగు నీసంసార చక్రమును లోకము చేదింప సమర్థమైనదిగాదు.

అతిదుఃఖం చ వైరాగ్యం భోగాదైవతృష్ణ్యమేవ చ,
గురుప్రసాదః సత్సంగ ఉపాయాస్తుజ్జయే అమీ. 22

అట్టిసంసారచక్రమును జయించుటయందు; అతిదుఃఖమును, విరక్తియు, విషయముల ననుభవించుటవలన వానియందు నిచ్చలేకయుండుటయు, గుర్వను గ్రహమును, సత్సహవాసము నను నీయవి సాధనములు.

అభ్యాసాద్వా వశీకుర్యాత్ మనోయోగస్య సిద్ధయే,
వరేణ్య! దుర్లభో యోగో వినాస్య మనసో జయాత్. 23

వరేణ్య! యోగము సిద్ధించుటకొఱ కీమనస్సును నభ్యాసముచేతనై నను వశ్యముఁ గాఱించుకొనవలయును. ఈ మనస్సును జయింపక, యోగము లభింపదు.

యోగభ్రష్టస్య కో లోకః కా గతిః కిం ఫలం భవేత్,
విభో! సర్వజ్ఞ మే ఛింధి సంశయం బుద్ధిచక్రభృత్. 24

వరేణ్యుఁడు పలికెను. ఓన్యాపకా ! సర్వజ్ఞా! యోగమునుండి భ్రష్టుఁడైనవాని కేమిలోకము, ఏమిగతియు, ఏమిఫలమును గల్గును? నా యీసందేహము దీర్చుము.

దివ్యదేహాధరో యోగాద్భ్రష్టః స్వర్లోకము త్తమమ్,
భుక్త్వా యోగికులే జన్త లభేచ్ఛుద్ధిమతాం కులే. 25

శ్రీగణేశుఁడు పలికెను:—యోగభ్రష్టుఁడు దివ్యమయినదేహమును ధరించినవాఁడై ఉత్తమమైన స్వర్లోకభోగము ననుభవించి, యోగులయొక్క వంశమునందుగాని, పరిశుద్ధిగల్గిన పుణ్యవంతులయొక్కవంశమునందుగాని, పరిశుద్ధిగల్గిన పుణ్యవంతులయొక్కవంశమునందుగాని జన్మమెత్తును.

పునర్మోగీ భవత్యేష సంస్కారాత్ పూర్వకర్మజాత్,
న హి పుణ్యాకృతాం కశ్చిన్ నరకం ప్రతిపద్యతే. 26

ఓరాజా! ఇట్లు పూర్వజన్మమునందు యోగశ్రేష్ఠుడైనపురుషుడు
పూర్వజన్మమునందలి యోగాభ్యాసమనెడి కర్మమువలన సంస్కారమువలన మరల
యోగి కావలడు. పుణ్యముజేందినవారిలో నెవ్వడును నరకము నొందడు.

జ్ఞాననిష్ఠా త్తపోనిష్ఠా త్కర్మనిష్ఠాన్న రాధిప,
శ్రేష్ఠో యోగీ శ్రేష్ఠతమో భక్తిమాన్తయి తేషు యః. 27

ఓరాజా! జ్ఞాననిష్ఠునికంటెను, తపోనిష్ఠునికంటెను, కర్మనిష్ఠునికంటెను,
యోగి శ్రేష్ఠుడు. నాయందు భక్తిగలవాడు వారందఱికంటెను చాలశ్రేష్ఠుడు.

ఇది శ్రీమద్గణేశగీతయందు యోగవృత్తిప్రశంసనమును పంచమాధ్యాయము.

శ్రీ రస్తు
శ్రీ గణేశశాస్త్ర

షష్ఠాధ్యాయము

ఈదృశం విద్ధి మే తత్త్వం మద్దతేనాంతరాత్తనా,
యజ్ఞాత్వా మామసందిగ్ధం వేత్సి మోక్ష్యసి సర్వగమ్. 1

శ్రీగణాననుఁడు పలికెను:—నాయందే లగ్నమయిన మనస్సుచే నా
తత్త్వము నిర్విధముగఁ దెలిసికొనుము. ఈతత్త్వముఁ దెలిసికొనుటచే నీవు
సర్వవ్యాపకుఁడనై యున్ననన్ను నిస్సంశయముగఁ దెలిసికొనఁగలవు. దానిచే
నీవు సంసారమునుండి విముక్తిఁబడయఁగలవు.

తత్తేఽహం శృణు వత్స్యామి లోకానాం హితకామ్యయా,
అస్తి జ్ఞేయం యతో నాన్యత్ ముక్తేశ్చ సాధనం నృచ. 2

ఓరాజా! లోకములకొఱకు మేలెంచి నీకొఱకు దానిని జెప్పఁగలను.
వినుము. ముక్తికి దానికంటె నితరమగుసాధన మేదియు దెలియఁదగినదిలేదు.

జ్ఞేయా మత్ప్రకృతిః పూర్వం తతః స్యాం జ్ఞానగోచరః,
తతో విజ్ఞానసంపత్తిర్తయి జ్ఞాతే నృణాం భవేత్. 3

మొదట నాయొక్కప్రకృతి తెలియఁదగినది. పిదపనే నేను జ్ఞానము
నకు గోచర మయ్యెదను నేను జ్ఞానమునకుఁ గోచరముకాఁగనే మనుష్యులకు
విజ్ఞానసంపద గల్గుచున్నది.

క్వనలౌఖమహంకారః కం చిత్తం ధీసమీరణా,
రవీందూ యాగకృచ్చైకా దశథా ప్రకృతిర్తమ. 4

భూమియు, అగ్నియు, ఆకాశమును, అహంకారమును, ఉదకమును, మనస్సును, బుద్ధియు, వాయువును, సూర్యచంద్రులును, యజమానుఁడు నను పదునొకండు తెఱంగులుగ నాప్రకృతి యొప్పుచున్నది.

అన్యాయ మత్ప్రకృతిం వృద్ధా మునయః సంగిరంతి చ,
తథా త్రివిష్టపం వ్యాప్తం జీవత్వం గతయానయా. 5

వృద్ధులయినమునులు మఱియొకదానిని గూడ నాప్రకృతిగ వచించు చున్నారు. జీవత్వముఁబొందిన యాప్రకృతిచే స్వర్గము లేదా ముల్లోకము లును వ్యాప్తిపొందఁబడియున్నవి.

ఆభ్యాముత్పాద్యతే సర్వం చరాచరమయం జగత్,
సంగాద్విశ్వస్య సంభూతిః పరిత్రాణం లయోఽప్యహమ్. 6

ఈరెండుప్రకృతులతోను చరాచరరూపమయిన ఈ ప్రపంచ మంతయుఁ బుట్టుచున్నది. వానియొక్కసంపర్కమువలననే ప్రపంచమున కుత్పత్తిస్థితిలయములును నేర్పడుచున్నవి.

తత్త్వమేతన్నిబోద్ధుం మే యతతే కశ్చిదేవ హి,
వర్ణాశ్రమవతాం పుంసాం పురా చీర్ణేన కర్తృణా. 7

వర్ణాశ్రమధర్మానుష్ఠానపరులలో పూర్వము చేయఁబడిన కర్తవ్యముచే నొకానొకపురుషుఁడే నాయితత్త్వముఁ దెలిసికొనుటకుఁ బ్రయత్నించు చున్నాఁడు.

సాక్షాత్కరోతి మాం కశ్చి ద్యత్నవత్స్వీపి తేషు చ,
మత్తోఽన్యన్నేక్షతే కిం చిన్తయి సర్వం చ వీక్షతే. 8

అట్లు ప్రయత్నించువారిలో నొకానొకపురుషుఁడే నన్నుఁ జూడఁ గలఁడు. అట్టివాఁడు నాకంటె నితరమయిన దానిని దేనినిఁ జూడనేరఁడు. అతఁడు నాయందే సర్వముఁ జూచును.

క్షీతౌ సుగంధరూపేణ తేజోరూపేణ చాగ్నిషు,

ప్రభారూపేణ పూష్ణ్యజ్ఞే రసరూపేణ చాప్సు చ. 9

నేను భూమియందు పరిమళరూపముతోను, అగ్నియందు తేజో
రూపముతోను, సూర్యునియందును చంద్రునియందును వెలుగుయొక్కరూపము
తోను, ఉదకములయందు రసరూపముతోను;

ధీతపోబలినాం చాహం ధీస్తపోబలమేవ చ,

త్రివిధేషు వికారేషు మదుత్పన్నేష్వహం స్థితః. 10

బుద్ధిమంతులయందు బుద్ధిరూపముతోను, తపశ్శులయందు తపోరూపము
తోను, బలవంతులయందు బలరూపముతోను, నావలన నేర్పడిన మూఁడు
విధములనున సాత్త్విక-రాజస-తామసవికారములయందు మూలకారణముగను
నొప్పుచున్నాను.

న మాం విందతి పాపీయాన్ మాయామోహితచేతనః,

త్రివికారా మోహాయతి ప్రకృతిర్థే జగత్త్రయమ్. 11

మాయచేత మోహముఁజెందిన చైతన్యముగల్గినపాపి నన్నుఁ బొందఁ
జాలఁడు. సాత్త్విక రాజస తామసములనెడి మూడువికారములతోఁగూడిన
నాయొక్కప్రకృతి ముల్లోకములను మోహింపఁజేయుచున్నది.

యో మే తత్త్వం విజానాతి మోహం త్యజతి సోఽఖిలమ్,

అనేకైర్జన్మభిశ్చైవం జ్ఞాత్వా మాం ముచ్యతే తతః. 12

ఎవఁడు నాయొక్కయథార్థస్థితినిఁ దెలిసికొనుచున్నాడో, అతఁడు
సమస్తమోహమును విడుచుచున్నాఁడు. ఇట్లు పెక్కుజన్మములచే నాస్వరూ
పముఁ దెలిసికొని పిదప నాతఁడు సంసారముచే విడువబడుచున్నాఁడు.

అన్యే నానావిధాన్దేవాన్భజంతే తాన్స్వరిజంతి తే,

యథాయథా మతిం కృత్వా భజతే మాం జనోఽఖిలః. 13

ఇతరులు నానావిధములగు దేవతలనుఁ గొల్చుచున్నారు; వారిని వారు
బొందుచుచున్నారు. సకల జనములు నన్నెట్లెట్లు బుద్ధిచే గొలుచుచున్నారో,
తథాతథాఽస్య తం భావం పూరయామ్యహ మేవ తమ్,
అహం సర్వం విజానామి మాం న కశ్చిద్విబుద్ధ్యతే. 14

వారిభావము నట్లట్లే నేను పూరించుచున్నాను. నే నందఱినిఁ దెలిసి
కొనుచున్నాను. న నొక్కఁడును దెలిసికొనుటలేదు.

అవ్యక్తం వ్యక్తిమాపన్నం న విదుః కామమోహితాః,
నాహం ప్రకాశతాం యామి అజ్ఞానాం పాపకర్తృణామ్. 15

స్పష్టికి ముందు స్పష్టముకాని స్వరూపముగలవాఁడును, స్పష్టికిఁ బదప
స్పష్టముయిన స్వరూపముగలవాఁడును నగు నన్ను, కామముచే మోహముఁ
జేందినవారు తెలిసికొనఁజాలరు. పాపకర్తలుగలయజ్ఞానులకు నేను ప్రత్యక్షముఁ
గాఁజాలను.

యః స్మత్వా త్యజతి ప్రాణ మంతే మాం శ్రద్ధయాన్వితః,
స యాత్యపునరావృత్తిం ప్రసాదాన్తమ భూభుజ. 16

ఓరాజా! శ్రద్ధతోఁగూడినవాఁడై యవసానకాలమునం దెవ్వఁడు
నన్ను స్మరించి ప్రాణమును విడుచుచున్నాఁడో అతఁడు నాయనుగ్రహము
వలన మరల సంసారమునకు వచ్చుట యను పునరావృత్తిలేని మోక్షమునుఁ
బొందుచున్నాఁడు.

యం యం దేవం స్మరన్ భక్త్యా త్యజతి స్వం కలేబరమ్,
తత్తత్సాలోక్యమాయాతి తత్తద్భక్త్యా నరాధిప. 17

ఓరాజా భక్తిచే నేయదేవుని స్మరించుచు తనకళేబరమును విడచు
చున్నాఁడో; ఆయాదేవతలయందలి భక్తిచే నాయాదేవతలయొక్క సాలోక్య
మును అనఁగా నాయాదేవతలతోఁగూడి నాలోకమునందు నివసించుటఁ
బొందుచున్నాఁడు.

అతశ్చాహర్నిశం భూప స్తత్తవ్యోఽనేకరూపవాక్,
సర్వేషామప్యహం గమ్యం ప్రోతసామన్లవో యథా. 18

ఓరాజా! ఇందువలన పెక్కురూపములు గల్గిన నేను రేయింబవలును స్థరింపఁదగినవాఁడను. నదులకు సముద్ర మెట్లు పొందఁదగినదో యిట్లందఱికిని నేను పొందఁదగినవాఁడను.

బ్రహ్మవిష్ణుశివేంద్రాద్యాః లోకాన్పాప్య పునః పతేత్,
యో మామువైత్య సందిగ్ధః పతనం తస్య న క్వచిత్. 19

బ్రహ్మయొక్కయు, విష్ణువుయొక్కయు, శివునియొక్కయు, ఇంద్రాదులయొక్కయు లోకములఁబొందినవారు మరల పతనముఁబొందుచున్నారు. సందేహములులేనివాఁడై నన్నుఁ బొందువానికి పతన మెన్నటికిని లేదు.

అనన్యశరణో యో మాం భక్త్యా భజతే భూమిప
యోగక్షేమా చ తస్యాహం సర్వదా ప్రతిపాదయే. 20

ఓరాజా! మఱియొకశరణములేక నన్నెప్పుడు భక్తిచేఁ బొందుచున్నాడో; వానికి నే నెల్లప్పుడును యోగక్షేమములఁ గల్పించుచున్నాను.

వివిధా గతిరుద్దిష్టా శుక్లా కృష్ణా నృణాం నృప,
ఏకయా పరమం బ్రహ్మ పరయా యాతే సంస్మృతిమ్. 21

ఓరాజా! మానవులకు, శుక్లమనియు, కృష్ణమనియు రెండుమార్గములు జెప్పఁబడియున్నవి. శుక్ల మనగా తెల్లనిది అనగా పరిశుభ్రమయినది. కృష్ణ మనగా నల్లనిది అనగా పరిశుభ్రము గానిది. వానితో శుక్లమార్గమునఁ బోవువాఁడు పరబ్రహ్మమును, కృష్ణమార్గమునఁ బోవువాఁడు సంసారమునుఁ బొందుచున్నాడు.

ఇది శ్రీ మద్గణేశగీతయందు బుద్ధియోగ ము పక్షాధ్యాయము.

శ్రీరస్తు
శ్రీ గణేశ గీత
సప్తమాధ్యాయము

ఉపాసనాయోగము

కా శుక్లా గతి? రుద్ధిష్టా కా చ కృష్ణా? గజానన !
కిం బ్రహ్మ? సంసృతిః కా? మే వత్తుమర్హ స్యనుగ్రహత్. 1

వరేణ్యుడు పలికెను—గజాననా ! శుక్లమార్గ మన నేమి ? కృష్ణ మార్గ మననేమి ? బ్రహ్మ మన నేమి ? సంసార మన నేమి ? అనుగ్రహము వలన పీనిని నాకు చెప్పుదగియున్నావు.

అగ్నిర్జ్యోతిరహః శుక్లా కర్తార్హ మయనంగతిః,
చాంద్రం జ్యోతి స్తథా ధూమో రాత్రిశ్చ దక్షిణాయనమ్.

శ్రీగజాననుడు పలికెను—అగ్ని యనెడితేజస్సు, పగలు, కర్తానుష్ఠాన మునకు యోగ్యమయినయనము అనగా సుత్తరాయణ మనునివి, శుక్లమార్గ మనబడును. చంద్రునితేజస్సు, పొగ, రాత్రి, దక్షిణాయనమను నివి కృష్ణమార్గ మనబడును.

కృష్ణై తే బ్రహ్మసంసృత్యో రవాప్తేః కారణం గతీ,
దృశ్యాదృశ్యమిదం సర్వం బ్రహ్మైవేత్యవధారయ. 3

వానిలో శుక్లమార్గము బ్రహ్మప్రాప్తికిని కృష్ణమార్గము సంసారప్రాప్తికిని సాధనములు. దృశ్యము నదృశ్యమునై వెలయు నీ ప్రపంచమంతయు పరబ్రహ్మమనియే నిశ్చయించుకొనుము.

క్షరం పంచాత్మ కం విధి తదంతరక్షరం స్మృతమ్,
ఉభాభ్యాం యదతిక్రాంతం శుద్ధం విధి సనాతనమ్. 4

పంచభూతమయమగు దేహము నశించునదియనియు దానియందుండు శాత్త్వ నశించనిదనియుఁ జెప్పఁబడినది. ఈ రెంటిని మీఠి యనాదియై వెలయు. పరమాత్మను పరిశుద్ధమయినదానినిగఁ జెలిసికొనుము.

అనేకజన్మసంభూతిః సంస్మృతిః పరికీర్తితా,
సంస్మృతిం ప్రాప్నువంత్యేతే యే తు మాం గణయంతి న. 5

పెక్కుజన్మములనెత్తుటయే సంసార మని చెప్పఁబడినది. ఎవ్వరు నన్ను లెక్కింపరో వారు అట్టి సంసారముఁ బొందుచున్నారు.

యేమాంసమ్యగుపాసంతే పరంబ్రహ్మప్రయాంతి తే,
ధ్యానాద్యైరుపచారైర్థాం తథాపంచామృతాదిభిః. 6

ఎవ్వరు ధ్యానము మున్నగు మార్గములతోను, పంచామృతాభిషేకము మున్నగునుపచారములతోను న న్నారాధించుచున్నారో, వారు పర బ్రహ్మముఁ జెందుచున్నారు.

స్నానవస్త్రాద్యలంకార సుగంధ ధూపదీపకైః,
నైవేద్యైః ఫలతాంబూలై ర్దక్షిణాభిశ్చ యోఽర్చయేత్. 7

ఎవ్వఁడు స్నానముచేతను, వస్త్రాద్యలంకారముల నొసంగుటచేతను, పరి మళముగల ధూపములచేతను, దీపములచేతను నైవేద్యములచేతను ఫలతాంబూలములచేతను, దక్షిణలచేతను నన్నారాధించునో,

భక్త్యైకచేతసా చైవ తస్యేష్టం పూరయామ్యహం,
ఏవం ప్రతిదినం భక్త్యా మద్భక్తో మాం సమర్పయేత్. 8

మఱియు నేకాగ్రచిత్తముకలభక్తిచేతను నన్నారాధించునో, వాని యిష్టమును నేను పూరించుచున్నాను. ఇట్లు నాభక్తుఁడు ప్రతిదినమును భక్తిచే నన్నారాధింపవలయును.

అథ వామానసీంపూజాం కుర్వీతస్థిరచేతసా,
అథ వాఫలపత్రాద్యైః పుష్పమూలజలాదిభిః.

9

లేదా నిశ్చలమగుమానస్సుచే మానసికమగు పూజనైన నాకొఱకుఁ జేయ
వలయును. లేదా ఫలములు, పత్రములు మున్నగువానితోను, మూలములు,
ఉదకములు మున్నగువానితోను,

పూజయేన్నాం ప్రయత్నేన తత్తద్విష్టం ఫలం లభేత్,
త్రివిధాస్వపిపూజాసు శ్రేయసీ మానసీ మతా.

10

ప్రయత్నముచే నన్నుఁ బూజింపవలయును. అట్లు నన్నుఁ బూజించు
వాఁడు వాని కిష్టమగుఫలముఁ బొందును. కాఁయిక వాచిక మానసికములను
మూఁడువిధములగు పూజలలో మానసికపూజయే శ్రేష్ఠమని చెప్పబడినది.

సాప్యత్తమామతాపూజా నిచ్ఛయా యాకృతామమ,
బ్రహ్మచారీగృహస్థోవా వానప్రస్థో యతిశ్చయః.

11

ఫలేచ్ఛలేక నాకై చేయబడినపూజ యుత్తమమయినది. బ్రహ్మచారి
యైనను, గృహస్థుడైనను, వానప్రస్థుడైనను సన్యాసియైనను,

ఏకాం పూజాం ప్రకుర్వాణోఽప్యనోయోవా సిద్ధిమృచ్ఛతి,
మదన్యదేవం యోభక్త్యా ద్విషన్తా మన్యదేవతామ్.

12

మఱియొక్కఁడైనను చెప్పబడిన మూఁడురకములయినపూజలలో నొక్క
దానినిఁ జేయుచుండినను సిద్ధిం బడయును. ఎవఁడు నన్ను ద్వేషించుచు
నాకంటె నితరమగుదేవతను భక్తితోఁ బూజించుచున్నాఁడో,

సోపి మామేవ యజతే పరంత్వవిధితో నృప,
యోహ్యన్యదేవతాం మాం చద్విషన్నన్యాం సమర్పయేత్.

ఓరాజా! అతఁడును విధానములేకుండ నన్నేఁ బూజించుచున్నాఁడు.
ఎవ్వఁ డితరదేవతను నన్ను ద్వేషించుచు పూజించుచున్నాఁడో,

యాతీ కల్పసహస్రం స నిరయాన్ దుఃఖభాన్ సదా,
భూతశుద్ధిం విధాయాదౌ ప్రాణానాం స్థాపనం తతః. 14

అతఁడు వేయికల్పములు నరకములనుఁ బొందుచు. మఱియు నెఱ్ఱపు
డును దుఃఖము ననుభవించువాఁడగుచు. (న న్నారాధించుటకు) మొదట భూత
శుద్ధినిఁ గావించుకొని పిదప ప్రాణవాయువులను స్థాపించుకొనవలయును.

ఆకృష్య చేతసో వృత్తిం తతోన్యా సముపక్రమేత్,
కృత్వాంతర్జాతృకాన్యాసం బహిశ్చాధ షడంగకమ్. 15

పిదప చిత్తవృత్తిని ఆకర్షించుకొని న్యాసము నారంభింపవలయును.
లోపల మాతృకాన్యాసముఁ గావించి పిదప వెలుపల మూలమంత్రము మొక్క
షడంగన్యాసముఁ గావింపవలయును.

న్యాసం చ మూలమంత్రస్య తతో ధ్యాత్వా జపేత్తమమ్,
స్థిరచిత్తో జపేత్తంత్రం యథా గురుముఖాగతమ్. 16

పిదప మంత్రమును జపింపవలయును. నిశ్చలచిత్తుడై గురుముఖము
నుండి యుపదేశ మెవ్విధముగ నైనదో, యావిధముగ నే మంత్రమును జపింప
వలయును.

జపం నివేద్య దేవాయ స్తుత్వా స్తోత్రైరనేకథా,
ఏవం మాం యడపాశీత స లభేత్తోక్షమవ్యయమ్. 17

ఇట్లు జపము నివేదనఁజేసి పెక్కుస్తోత్రములతో ననేకవిధములుగ
స్తుతించి, యెవ్వఁడు న న్నారాధించుచున్నాడో; అతఁడు శాశ్వతమగు
మోక్షముఁ బొందుచున్నాడు.

యడపాసనయా హీనో దిజ్ఞరో వ్యర్థజన్తభాన్,
యజ్ఞోఽహమాషధం మంత్రోఽగ్నిరాజ్యం చ హవిర్హుతమ్.

ఉపాసనలేనిమనుష్యుఁడు హీనుఁడు. వానిజన్తమును వ్యర్థమైనది. నేను
యజ్ఞస్వరూపుఁడను, ఔషధస్వరూపుఁడను, మంత్ర స్వరూపుఁడను, అగ్ని

స్వరూపుడను, ఆజ్యస్వరూపుడను, హవిస్స్వరూపుడను, హోమముఁగావింపఁ బడిన ద్రవ్యయొక్క స్వరూపముకలవాడను.

ధ్యానం ధ్యేయం స్తుతిః స్తోత్రం నతీర్భక్తిరుపాసనా,
త్రయీజ్ఞేయం పవిత్రం చ పితామహాపితామహాః. 19

ధ్యానము, ధ్యానముఁజేయఁదగిన వస్తువు, స్తుతి, స్తోత్రము, నమస్కారము, భక్తి, ఆరాధన, వేదముచేఁ జెలియఁదగిన పవిత్రమగు పరబ్రహ్మము, పితరులకందఱికిని పితామహుఁడును నేనే యగుచున్నాడను

ఓంకారః పావనః సాక్షీ ప్రభుర్మిత్రం గతిర్లయః,
ఉత్పత్తిః పోషకో బీజం శరణం వా స ఏవ చ. 20

పవిత్రమగునోంకారమును, సాక్షియు, ప్రభువును, మిత్రమును, గతియు నేనే. భూతములయొక్క యుత్పత్తియు, నాశమును నాస్వరూపములే. భూతములనుఁ బోషించువాడను నేనే. భూతములకు లేదా ప్రపంచమునకు విత్తువంటి కారణమును, రక్షకమును, వాసభూమియు నేనే.

అసన్మృత్యుః సదమృత మాత్మాబ్రహ్మహమేవ చ,
దానం హోమస్తపో భక్తిర్ జపః స్వాధ్యాయఏవ చ. 21

నేను మృత్యువులేనివాడను; సత్యస్వరూపుడను, అమృతస్వరూపుడను, అత్తయు, పరబ్రహ్మమునైయున్నాను. దానము, హోమము, తపము, భక్తి, జపము, వేదపాఠమును,

యద్యత్కరోతి తత్సర్వం స మే మయి నివేదయేత్,
యోషితోఽథ దురాచారాః పాపాన్త్రైవర్ణికాస్తథా. 22

మున్నగువానిలో దేనినిదేనిని నాభక్తుఁడు చేయుచున్నాడో, దాని నంతయును నాయందే యర్పింపవలయును. దురాచారులగు స్త్రీలును, పాపులయిన త్రైవర్ణికులును,

మదాశ్రయా విముచ్యంతే కిం మద్భక్త్వా ద్విజాతయః,
న వినశ్యతి మద్భక్తో జ్ఞాత్వేమా మద్విభూతయః. 23

నన్నాశ్రయించినవారలు విముక్తిబొందుచున్నారు. ఇట్లుండ న్విజులు మున్నగువారు నాయందలిభక్తిచే నేల విముక్తిబడయరు? నాభక్తుఁ డీనా విభూతులనుఁ జెలిసికొనినచో నాశనముబొందఁడు.

ప్రభవం మే విభూతీశ్చ న దేవా ఋషయో విదుః,
నానావిభూతిభిరహం వ్యాప్య విశ్వం ప్రతిష్ఠితః. 24

నాయొక్కయుత్పత్తిని, విభూతులను దేవర్షులు సైత మెఱుంగరు. నేను పెక్కువిధములగు విభూతులచే ప్రపంచమును వ్యాపించి ప్రతిష్ఠితుఁ బొంది యున్నాను.

యద్యచ్ఛ్రోష్ఠతమం లోకే సా విభూతిర్నిబోధ మే. 25

ఏదేది ప్రపంచమునందు మిక్కిలి శ్రేష్ఠమయినదో, అది యది నా విభూతి యని యెఱుంగుము.

ఇది శ్రీమద్గణేశగీతయందు ఉపాసనాయోగమను సప్తమాధ్యాయము.

శ్రీ రస్తు
శ్రీ గణేశగీత
అష్టమాధ్యాయము

విశ్వరూపసందర్శన యోగము

భగవన్నారదో మహ్యం తవ నానావిభూతయః,
ఉక్తవాంస్తా అహం వేద న సర్వాః సోఽపి వేత్తి తాః. 1

పరేణ్యుఁడు పలికెను:—భగవంతుఁడగునారదుఁడు నానావిభములగు నీయొక్కవిభూతులను నాకుఁ జెప్పియున్నాఁడు. వాని నన్నిటిని నేను తెలిసికొనలేదు. ఆనారదుఁడును తెలిసికొనియుండలేదు.

త్వమేవ త త్వతః సర్వా వేత్సి తా ద్విరదానన,
నిజరూపమిదానీం మే వ్యాపకం చారు దర్శయ. 2

ఓగజాననా! వానినన్నింటిని యథార్థముగ నీవే తెలిసికొనియున్నావు. ఇప్పుడు సర్వవ్యాపకమై సుందరమై యొప్పు నీ యథార్థమగుస్వరూపము, జూపుము.

ఏకస్త్విన్దయి పశ్యత్వం విశ్వమేతచ్ఛరాచరమ్,
నానాశ్చర్యాణి దివ్యాని పురా దృష్టాని కేనచిత్. 3

శ్రీగజాననుఁడు పలికెను:—నాయొక్కనియందే చరాచరరూపముగ నీప్రపంచమును, పూర్వ మెవ్వనిచేఁ జూడఁబడని నానావిభములయిన దివ్యములగునాశ్చర్యములను, నీవు గాంచుము.

జ్ఞానచతురహం తేనైవ సృజామి స్వప్రభావతః,
కర్తృచతుః కథం పశ్యేన్నాం విభుం హ్యజమవ్యయమ్. 4

నాయొక్క ప్రభావముచేత నేను సీమజ్ఞాననేత్రము నొసంగుచున్నాను. వ్యాపకుఁడును, జననమరణములు లేనివాఁడునైన నన్ను చర్తముచే నిర్మింపఁ బడిన నేత్రములుగలవాఁ డెట్లు చూడఁగలఁడు.

తతో రాజా వరేణ్యః స దివ్యచతురవై ష్మతః,
ఈశితుః పరమం రూపం గజాస్యస్య మహాద్భుతమ్. 5

పిదప వరేణ్యప్రభువు దివ్యనేత్రముగలవాఁడై, ప్రపంచపరిపాలకుఁ డగు గజాననునియొక్క మహాశ్చర్యకరమును,

అసంఖ్యవక్త్రం లలితమసంఖ్యాంఘ్రికరం మహత్,
అనులిప్తం సుగంధేన దివ్యభూషాంబరస్రజమ్. 6

గణింప శక్యముకానిముఖములును, పాదములును, కరములును గల్గిన దియు, మనోహరమయినదియు, గొప్పదియు, పరిమళద్రవ్యములచే నలంకరింపఁబడినదియు, దివ్యములగు నాభరణములతోను, వస్త్రములతోను, పుష్పమాలలతోను నలంకరింపఁబడినదియు,

అసంఖ్యనయనం కోటిసూర్యరశ్మిధృతాయుధమ్,
తద్వర్షణి త్రయో లోకో దృష్టాస్తేన పృథగ్విధాః. 7

గణింప శక్యముగానినేత్రముగలదియు, కోటిసూర్యులకీరణముల నీచు నదియు నద్రియాయుధములతోఁగూడినదియు నగు దివ్యరూపముఁ గాంచెను. ఆగజాననుని దేహమందు వేఱుతెఱుగులుగల ముల్లోకములను రాజు గాంచెను.

దృష్టైశ్చర్యం పరం రూపం ప్రణమ్య స. నృపోఽబ్రవీత్,
వీక్షేహం తవ దేహేస్థిః దేహాన్మషిగణాన్ పితౄన్. 8

భగవంతుని యాయుత్కృష్టరూపముఁ గాంచి ప్రణమిల్లి యారాజు పలికెను. (వ్యాపకా!) ఈ నీదేహమందు దేవతలను, ఋషిగణములను, పితరులను గాంచుచున్నాను.

పాతాలానాం సముద్రాణాం ద్వీపానాం చైవ భూభృతామ్,
మహర్షీణాం సప్తకం చ నానార్థైః సంకులం విభో. 9

మఱియు పెక్కువస్తువులతో సంకులమయిన పాతాళాదిసప్తలోకములను, సప్తసముద్రములను, సప్తద్వీపములను, సప్తకులపర్వతములనుఁ గాంచుచున్నాను.

భువోంతరిక్షస్వర్గాశ్చ మనుష్యోరగరాక్షసాన్,
బ్రహ్మవిష్ణుమహేశేంద్రాన్ దేవాన్ జంతూననేకధా. 10

మఱియు దానియందు భువర్లోకమును, నంతరిక్షలోకమును, స్వర్గలోకమును, మనుష్యులను, ఉరగులను, రాక్షసులను బ్రహ్మ-విష్ణు-మహేశేంద్రులను, దేవతలను, పెక్కురకములగు జంతువులనుఁ గాంచుచున్నాను.

అనాద్యనంతం లోకాదిమనంతభుజశీర్షకమ్,
ప్రతీప్తానలసంకాశమప్రమేయం పురాతనమ్. 11

ఆదియు నంతములేనివానినిగను, లోకములకు కారణమయినవానినిగను, అనంతభుజములు ననంతశీరస్సులుగల్గినవానినిగను, ప్రజ్వలించు నగ్నితో సమానమయినవానినిగను, కొలుచుట శక్యమయినవానినిగను, ప్రాచీనమయినవానినిగను, కిరీటకుండలధరం దుర్నిరీక్ష్యం ముదావహమ్,
ఏతాదృశం చ వీక్షేత్వాం విశాలవక్షసం ప్రభుమ్. 12

కిరీటకుండలములధరించినవానినిగను, చూడ శక్యముగాని వానినిగను, పంతోషముఁగూర్చువానినిగను, విశాలమగు పక్షిస్థలముగలవానినిగను, లోకముల కన్నింటికిఁ బ్రభువైనవానినిగను నేను నిన్నుఁ జూచుచున్నాను.

సురావిద్యాధరైర్వృక్షైః కిన్నరైర్దునిమానుష్యైః,
నృత్యద్భిరప్సరోభిశ్చ గంధర్వైర్గానతత్పరైః. 13

దేవతలతోను, విద్యాధరులతోను, యక్షులతోను, కిన్నరులతోను, మునులతోను, మనుష్యులతోను, నాట్యముఁజేయు నచ్చరలతోను. గానముఁజేయు గంధర్వులతోను,

వసురుద్రాదిత్యగణైః సిద్ధైః సాధ్యైర్బుధా యుతైః,

సేవ్యమానం మహాభక్త్యా వీక్ష్యమాణం సువిస్మితైః. 14

అష్టవసువులును, ఏకాదశరుద్రులును, ద్వాదశాదిత్యులు ననుగణ దేవతలతోను, సంతోషముతోఁగూడిన సిద్ధులతోను, సాధ్యులతోను మహాభక్తితోను, సేవింపఁబడు వానిగను, మహాశ్చర్యముతోఁ జూడఁబడుచున్నవానిని గను నిన్ను నేను గాంచుచున్నాను.

వేత్తార మక్షరం వేద్యం ధర్మగోష్ఠారమీశ్వరమ్,

పాతాలాని దిశః స్వర్గాన్భువం వ్యాప్యఖిలం స్థితమ్. 15

సర్వముఁ జెలిసినవానినిగను, నందఱిచేఁ జెలియఁదగినవానినిగను, నాశము లేనివానినిగను, ధర్మమును రక్షించువానినిగను, నీశ్వరునిగను, పాతాలాద్యధో లోకములను, స్వర్గాద్యుర్ధ్వలోకములను, దిక్కులను, భూమిని సమస్తమును వ్యాపించియున్నవానినిగను నిన్ను నేను జూచుచున్నాను.

భీతాలోక స్తథాచాహ మేవం త్వాంవీక్ష్యరూపిణమ్,

నానాదంష్ట్రాక రాలంచ నానావిద్యావిశారదమ్. 16

పెక్కుకోటలతో భయంకరుడవును, పెక్కువిద్యలయందు నేర్పడియును, రూపవంతుడవు నగు నిన్నుఁగాంచి లోకములును, నేనును భయపడితిమి.

ప్రలయానలదీప్తాస్యం జటిలం చ నభఃస్పృశమ్,

దృష్ట్వా గణేశ! తేరూపమహం భ్రాంతఇవాభవమ్. 17

ఓగణేశా ! ప్రళయాన్నిచందమున ప్రజ్వలించుముఖముగలదియు, జడలుగలదియు, ఆకసమునంటునవియు నగు నీరూపముఁ గాంచి నేను భ్రమఁ జెందితిని.

దేవా మనుష్యా నాగాద్యాః ఖిలాస్త్యదుదరేశయాః,

నానాయోనిభుజశ్చాంతే త్వయ్యేవ ప్రవిశంతి చ. 18

దేవతలు, మనుష్యులు, నాగులు మున్నగువారును, దుర్జనులును నీయుదర మందు శయనించుచున్నవారై, కర్తవ్యముచే నానాజన్మములెత్తి చివర నిన్నే ప్రవేశించుచున్నారు.

అభేరుత్పద్యమానాస్తే యథా జీమూతబిందవః,
త్యజింద్రోఽగ్నిర్యమశ్చైవ నిర్మతిర్వరుణో మరుత్. 19

సముద్రమునం దుద్భవించినమేఘోదకములు సముద్రమునే ప్రవేశించువిధముగ వైదేర్కొనినవారందఱును నిన్నుఁ బొందుదురు. నీవే ఇంద్రుడవు, అగ్నివి, యముడవు, నిర్బుతివి, వరుణుడవు, వాయువవు.

గుహ్యాకేశస్తథేశానః సోమః సూర్యోఽఖిలం జగత్,
నమామి త్వామతః స్వామిః ప్రసాదం కురు మేఽధునా. 20

నీవే కుదేరుడవు, శివుడవు, సూర్యుడవు, చంద్రుడవు సమస్త ప్రపంచమును నైయున్నావు. స్వామి! ఇందువలన నిన్ను నమస్కరింతును. ఇప్పుడు నాకనుగ్రహముఁ గావింపుము.

దర్శయస్వ నిజం రూపం సౌమ్యం యత్పూర్వమిక్షితమ్,
కో వేద లీలాస్తే భూమః క్రియమాణా నిజేచ్ఛయా. 21

ఏరూపము ముందు నేజూచితిను, అట్టి సౌమ్యమయిన నీరూపముఁ జూపుము. వ్యాపకా! స్వేచ్ఛతో నీవు చేయునట్టిలీలల నెవ రెఱుంగుదురు.

అనుగ్రహంతయా దృష్టమైశ్వరం రూపమిదృశమ్,
జ్ఞానచక్షుర్యతో దత్తం ప్రసన్నేన త్వయా మమ. 22

ప్రసన్నుడవగు నీవు నాకు జ్ఞానదృష్టియొసంగుటవలన నే నేనిట్టి యీశ్వరునికిసంబంధించిన రూపముఁ చూచితిని.

నేదం రూపం మహాబాహో మమ పశ్యంత్యయోగినః,
సనకాద్యా నారదాద్యాః పశ్యంతి మదనుగ్రహత్. 23

శ్రీగజాననుఁడు పలికెను:—ఓమహాబాహూ ! యోగులుకానివారు నాయీరూపముఁ జూడఁజాలరు. నాయనుగ్రహమువలననే సనకాదులును నారదాదులును నీరూపమునుఁజూడగల్గియున్నారు.

చతుర్వేదార్థత త్వజ్జాశ్చతుః శాస్త్రవిశారదాః,
యజ్ఞదానతపోనిష్ఠా న మే రూపం విదంతి. తే. 24

నాల్గువేదములలోని తత్త్వముల నెఱింగినవారును, సకలశాస్త్రముల యందు నిపుణులును, యజ్ఞమునందు, దానమందును, తపమునందును, నిష్ఠగల వారును, నాయొక్కరూపముఁ తెలియఁజాలరు.

శక్యోఽహం వీక్షితుం జ్ఞాతుం ప్రవేష్టుం భక్తిభావతః,
త్యజ భీతిం చ మోహం చ పశ్య మాం సౌమ్యరూపిణమ్.

భక్తిభావమువలననే, నేను చూచుటకు, తెలిసికొనుటకును, పొందుటకు సాధ్యుఁడను. భయమును, మోహమును విడువుము. సౌమ్యమగురూపముగల నన్నుఁ జూడుము.

మద్భక్తో మత్పరః సర్వసంగహీనో మదర్థకృత్,
నిష్కృధః సర్వభూతేషు సమో మామేతి భూభుజ. 26

ఓరాజా! నాభక్తుఁడు, నాయందే యాసక్తిగలవాఁడై, సకలసంశయములేనివాఁడై, నాకై కర్మలనాచరించుచున్నవాఁడై, క్రోధములేనివాఁడై, సర్వభూతములయందు సమదృష్టిగలవాఁడై, నన్నుఁ బొందుచున్నాఁడు.

ఇది శ్రీమద్దేశికగీతయందు విశ్వరూపదర్శనమును నష్టమాధ్యాయము.

శ్రీ రస్తు
శ్రీ గణేశ గీత

నవమాధ్యాయము

క్షేత్ర క్షేత్రజ్ఞయోగము

అనన్యభావాస్త్యాం సమ్యజ్ఞార్తిమంతముపాసతే,
యోఽక్షరం పరమం వ్యక్తం తయోః కస్తే మతోఽధికః. 1

వరేణ్యుడు పలికెను:—అన్యదేవములయందు భావములేనివాడై
విగ్రహముతోఁగూడిన నిన్ను ఒకఁడు ఆరాధించును. మఱియొకఁడు, నాశము
లేని యవ్యక్తస్వరూపుడైన నిన్ను ఆరాధించును. వారిరువురిలో నెవ్వఁడు
నీకధికుఁడు ?

అసి త్వం సర్వవిత్సాక్షీ భూతభావనఈశ్వరః,
ఆతస్త్యాం పరిపృచ్ఛామి వద మే కృపయా విభో. 2

ఓవ్యాపకా ! నీవు సర్వముఁ దెలిసినవాడవు. సర్వముఁ జూచు
వాడవు. భూతభావనుడవు, ఈశ్వరుడవు. కాన నిన్నుఁ బ్రశ్నించుచున్నాను.
దయతోఁ జెప్పుము.

యో మాం మూర్తిధరం భక్త్యా మద్భక్తః పరిషేవతే,
స మే మాన్యోఽనన్య భక్తిర్నియుజ్య హృదయం మయి. 3

శ్రీగజాననుఁడుపలికెను:—హృదయమును నాయందు నిలిపి, అన్యదేవ
తలయందు భక్తిలేనివాడై, నాయందే భక్తిగలవాడై, విగ్రహముఁదాల్చిన
నన్నెవ్వఁడు కొలుచుచున్నాఁడో వాఁడును నాకు మాన్యుఁడు.

ఖగణం స్వవశం కృత్వాఽఖిలభూతహితార్థకృత్,
ధ్యేయ మక్షరమవ్యక్తం సర్వశం కూటగం స్థిరమ్. 4

ఇంద్రియవర్గమును తన వశముఁగావించుకొని, సకలప్రాణులకును మేలొనరించుచున్నవాడై, ధ్యానముఁజేయఁదగినట్టియు, నాశములేనట్టియు, వ్యక్తముగానట్టియు, వ్యాపకుడైనట్టియు, కూటస్థుడైనట్టియు, స్థిరుడైనట్టియు.

సోఽపి మామేత్యనిర్దేశ్యం మత్పరో యఉపాసతే,
సంసారసాగరాదస్తా దుద్ధరామి తమప్యహమ్. 5

వర్జింప శక్యముగానట్టియు నన్ను గొలుచున్నాడో, వాడును, నన్నే పొందును. వానినిగూడ నీసంసారసముద్రమునుండి యుద్ధరించెదను.

అవ్యక్తోపాసనాదుః ఖమధికం తేన లభ్యతే,
వ్యక్తస్యోపాసనాత్సాధ్యం తదేవావ్యక్తభక్తితః. 6

అవ్యక్తమగునన్ను నారాధించుటచే నధికమగు పరిశ్రమ యచుభవింపఁబడును. విగ్రహములచే వ్యక్తుడైననన్నుఁ గొలుచుటవలనఁ బొందఁదగినఫలమే యవ్యక్తమగు నన్నుఁ గొలుచుటచేఁ బొందఁదగియున్నది.

భక్తిశ్చైవాదరశ్చాత్ర కారణం పరమం మతమ్,
సర్వేషాం విదుషాం శ్రేష్ఠో హ్యకించిష్ఠోఽపి భక్తిమాన్. 7

భక్తియు నాదరము నను నీరెండును నన్నుఁ బొందుటకు ముఖ్యకారణములు. కొంచెమైనను జ్ఞానములేనివాడైనను భక్తిమతుడయినచో, నతఁడే విద్వాంసులందఱిలోను శ్రేష్ఠుఁడు.

భజన్భక్త్యా విహీనో యః స చండాలోఽభిధీయతే,
చాండాలోఽపి భజన్ భక్త్యా బ్రహ్మజేభ్యోఽధికో మమ. 8

భక్తిలేక నన్ను సేవించువాడు చండాలుఁ డనఁబడును. చండాలుఁడైనను, భక్తితో నన్నుఁ గొలుచుచున్నవాడై, బ్రహ్మణులకంటెను నధికుఁడగుచున్నాఁడు.

శుకాద్యాః సనకాద్యాశ్చ పురా ముక్తా హి భక్తితః,
భక్త్యైవ మామనుప్రాప్తా నారదాద్యాశ్చిరాయుషః. 9

తొల్లి శుకుఁడు మున్నగుమహర్షులును, సనకాదిమహర్షులును భక్తి
చేతనే ముక్తులయిరి. చిరాయువుగల నారదాదిమహర్షులుగూడ భక్తిచేతనే
నన్నుఁ బొందిరి.

అతో భక్త్యా మయి మనో విధేహి బుద్ధిమేవచ,
భక్త్యా యజస్వ మాం రాజంస్తతో మామేవ యాస్యసి. 10

ఓరాజా! ఇందువలన భక్తితో మనస్సును బుద్ధిని నాయం దుంచుము.
నన్ను భక్తిచేఁ గొలువుము. పిదప నన్నే పొందఁగలవు.

అసమర్థోఽర్పితం స్వాంతమేవం మయి నరాధిప,
అభ్యాసేన చ యోగేన తతో గంతుం యతస్వ మామ్. 11

ఓరాజా! ఇట్లు నీమనస్సును నాయెడ నుంచుటకు నీవు సమర్థుఁడవు
కాకపోయినను, అభ్యాసముతోను, యోగముతోను నన్నుఁ బొందుటకుఁ బ్రయత్నించుము.

తత్రాపి త్వమశక్తిశ్చేత్కురు కర్త మదర్పణమ్,
మమానుగ్రహతశ్చైవం పరాం నిర్వృత్తిమేష్యసి. 12

దానియందును నీవు శక్తుఁడవుకానిచో నీ వాచరించుకర్తమును
నాతోట కర్పింపుము నాయనుగ్రహమువలన నీవు పరమానంద మొందఁగలవు.

అథైతదప్యనుష్ఠాతుం న శక్తోఽసి తదా కురు,
ప్రయత్నతః ఫలత్యాగం త్రివిధానాం హి కర్తృణామ్. 13

దానినిఁ గావించుటకు నీవు శక్తుఁడవుకానిచో, కాయిక-వాచిక-మాన
సికము లని మూఁడు తెఱంగులుగల కర్తములయొక్కఫలమును ప్రయత్నముతో
పరిత్యజింపుము.

శ్రేయసీ బుద్ధిరావృత్తే స్తో ధ్యానం పరం మతమ్,
తతోఽఖిలపరిత్యాగ స్తతః శాంతిర్గరియసీ.

14

ఆవృత్తిరూపమగుజపముకంటెను బుద్ధి శ్రేష్ఠము. దానికంటెను ధ్యానము శ్రేష్ఠము. దానికంటె సకలమును పరిత్యజించుట శ్రేష్ఠము. దానికంటెను శాంతిఁ బడయుట శ్రేష్ఠము.

నిరహం మమతాబుద్ధిరద్వేషః శరణః సమః,

లాభంలాభే సుఖే దుఃఖే మానామానే స మే ప్రియః. 15

అహంకారమును మమకారమునులేనివాఁడును ద్వేషములేనివాఁడును, పీడితులకు కక్షకుడై యుండువాఁడును, లాభమునందును, లాభములేనియప్పుడును, సుఖమునందును, దుఃఖమునందును, మానమునందును నవమానమునందును నేకరీతిగ నొప్పువాఁడునై యున్నవాఁడు నా కిష్టుఁడు.

యం వీక్ష్య న భయం యాతి జనస్తస్మాన్న చ స్వయమ్,

ఉద్వేగభీః కోపముద్భిరహితోయః స మే ప్రియః. 16

ఎవనినిఁజూచి జనము భయముఁజెందడో, ఏజనముఁజూచి తాను భయముఁజెందడో, ఎవ్వఁడు కోపము, సంతోషము భయములేనివాఁడో, అతఁడే నా కిష్టుఁడు.

రిపౌ మిత్రేఽథ గర్హాయాం స్తుతౌ శోకే సమః సముత్,

మకానీ నిశ్చలధీభక్తిరసంగః స చ మే ప్రియః. 17

శత్రునియందును, మిత్రునియందును, నిందయందును, స్తుతియందును సముఁడును, సంతోషియు, మకానియు, నిశ్చలమగుజ్ఞానమును, భక్తియుఁగలవాఁడును, సంగములేనివాఁడునై ఎవ్వఁడుండునో యతఁడే నా కిష్టుఁడు.

సంశీలయతి యశ్చైన ముపదేశం మయా కృతమ్,

స పంద్యః సర్వ లోకేషు ముక్తాత్మా మే ప్రియః సదా. 18.

నాచేఁ గావింపబడిన యాయుపదేశము నెవ్వఁ డాచరించునో,
మాతఁడు సర్వలోకములయందు నమస్కరింపఁదగినవాఁడును, ముక్తుఁడును,
నాకు ప్రియుఁడునై యుండును.

అనిష్టాప్తా చ న ద్వేష్టిష్ట స్తాప్తా న చ తుష్యతి,
క్షేత్రతజ్ఞా చ యో వేత్తి స మే ప్రియతమో భవేత్ . 19

ఎవ్వఁ డనిష్టమువచ్చినపుడు ద్వేషింపఁడో, ఇష్టమువచ్చినపుడు హర్షిం
పఁడో, క్షేత్రమును, క్షేత్రజ్ఞుని నెవ్వఁడు దెలిసికొనియున్నాఁడో; అతఁడే
నాకు చాల యిష్టమయినవాఁడు.

కింక్షేత్రం ? కశ్చ తద్వేత్తి ? కిం తజ్ఞానం ? గజానన !
ఏతదాచక్ష్య మహ్యం త్వం పృచ్ఛతే కరుణాం బుధే ! . 20

వరేణ్యుఁడు పలికెను:—ఓగజాననా! క్షేత్ర మనఁగా నేమి ? ఎవ్వఁడు
దానిని దెలిసినవాఁడు? దానిజ్ఞాన మెట్టిది? దయాసముద్రా! అడుగుచున్న
నాకై గినిని స్పష్టముగాఁ జెప్పుము.

పంచభూతాని తన్మాత్రాః పంచకర్తేంద్రియాణి చ,
అహంకారో మనోబుద్ధిః పంచజ్ఞానేంద్రియాణి చ. 21

శ్రీగజాననఁడు పలికెను:—పంచభూతములు, పంచతన్మాత్రలు, పంచ
కర్తేంద్రియములు, పంచజ్ఞానేంద్రియములు, అహంకారము, మనస్సు, బుద్ధి.

ఇచ్ఛానృక్తం ధృతిద్వేషా సుఖదుఃఖే తథైవ చ,
చేతనాసహితశ్చాయం సమూహాః క్షేత్రముచ్యతే. 22

ఇచ్ఛ, అవ్యక్తము, ధృతి, ద్వేషము, సుఖదుఃఖములు, చేతనము అను
నీపదార్థములయొక్క సమూహము క్షేత్ర మని చెప్పబడుచున్నది.

తజ్జం త్వం విద్ధిమాంభూస సర్వాన్తర్యామిణంవిభుమ్,
అయంసమూహోఽహం చాపియజ్ఞానవిషయా నృప. 23

ఓరాజా! నీవు, సర్వాంతర్యామియు, వ్యాపకుఁడును నైయున్ననన్ను ఆత్మేత్రముఁ జెలిసినవానినిగ నరయము. ఓరాజా! ఈపదార్థములయొక్క సమూహమును, నేనును, ఆత్మేత్రజ్ఞానమునందు గోచరములు.

ఆర్జవం గురుశుశ్రూషా విరక్తిశ్చేంద్రియార్థతః,
శౌచం క్షాంతిరదంభశ్చ జన్తాదిదోషవీక్షణమ్. 24

కౌటిల్యములేకయుండుట, గురుశుశ్రూష, ఇంద్రియార్థములగు రూప-రస-గంధ-స్పర్శ-శబ్దములనుండి విరక్తి, పరిశుద్ధి, ఓర్పు, దంభములేకయుండుట, జననమరణములయందు దోషముఁగాంచుట.

సమదృష్టి ర్దృఢాభక్తిరేకాంతీర్వం శమో దమః,
ఏతైర్యచ్చ యుతంజ్ఞానం తజ్ఞానం విద్ధి బాహుజ. 25

ఓరాజా! అంతట నొక్కయాత్మనే గాంచుట, దృఢమైనభక్తి, ఏకాంతముఁగల్గియుండుట, శమము, దమము, అను నీగుణములతోఁగూడినజ్ఞానమే, జ్ఞాన మని తెలియుము.

తజ్ఞానవిషయం రాజన్ బ్రవీమి త్వం శృణుష్వ మే,
యజ్ఞాత్వైతి చ నిర్వాణం ముక్త్వా సంసృతిసాగరమ్. 26

ఓరాజా! ఆజ్ఞానమున విషయమగు దానిఁగూర్చి చెప్పుచున్నాను. దానిని నీవు వినుము. దానినిఁ జెలిసికొని ప్రాణి సంసారసాగరమును విడచి మోక్షముఁ బొందుచున్నది.

యదనాదీంద్రియైర్హీనం గుణభుగ్గుణవర్జితమ్,
అవ్యక్తం సదసద్భిన్న మింద్రియార్థావభాసకమ్. 27

అది యాదిలేనిదియు నింద్రియములులేనిదియు, గుణముల ననుభవించు నదియు, గుణములు లేనిదియు, నవ్యక్తమయినదియు సదసత్తులకంటె వేఱై నదియు ఇంద్రియార్థములగు రూపాదు లజ్ఞానము గల్గించునదియు,

విశ్వభృచ్చాఖిలవ్యాపి త్వేకం నానేవ భాసతే,

బాహ్యభ్యంతరతః పూర్ణ మసంగం తమసః పరమ్. 23

ప్రపంచమును భరించునదియు, అంతట వ్యాపించునదియు, నొక్క
తైననుఁ బెక్కువిధములుగ భాసించునదియు, వెలువల లోపలఁ బూర్ణమైన
దియు, సంగములేనిదియు, తమస్సునకు దూరమయినదియు,

దుర్జయం చాతిసూక్ష్మత్వా ద్దీప్తానామపి భాసకమ్,

జ్ఞేయ మేతాదృశం విధి జ్ఞానగమ్యం పురాతనమ్. 24

మిక్కిలి సూక్ష్మముగ నుండుటవలనఁ తెలియ శక్యముగానిదియు ప్రకాశ
వంతములగు పస్తువులచుసయితము ప్రకాశింపఁజేయునదియు నై, జ్ఞానము
నకు విషయమైన పురాతన పదార్థముగ తెలియఁదగియున్నది.

ఏతదేవ పరం బ్రహ్మ జ్ఞేయమాత్మా పరోఽవ్యయః,

గుణాః ప్రకృతిజాః భుంక్తే పురుషః ప్రకృతేః పరః. 30

ఈనాశములేనియాత్మయే పరబ్రహ్మ యని తెలియఁదగినది. ప్రకృతి
కంటె భిన్నమైన యీపురుషుఁడు ప్రకృతివలనఁ గల్గుగుణముల ననుభవించు
చున్నాఁడు.

గుణైస్త్రిభిరయం దేహే బధ్నాతి పురుషం దృఢమ్,

యదాప్రకాశః శాంతిశ్చ వృద్ధే సత్త్వేం తదాధికమ్. 31

సత్త్వ-రజ-స్తమములను మూడు గుణములచే నిది పురుషునిదేహమును
దృఢముగ బంధించుచున్నది. ఎప్పుడు జ్ఞానమును, శాంతియు వృద్ధిఁజెందునో
అప్పుడు సత్త్వగుణ మధికమగును.

లోభోఽశమః స్పృహోఽరభః కర్మణాం రజసో గుణః,

మోహోఽప్రవృత్తిశ్చాజ్ఞానం ప్రమాదస్త మసో గుణః. 32

లోభము, శాంతిలేకయుండుట, ఆశతో కర్మములనారంభించుట
రజస్సుయొక్క గుణములు, మోహము, ప్రయత్నములేకయుండుట, అజ్ఞా
నము, ప్రమాదము తమస్సుయొక్క గుణములు.

సత్త్వాధికం సుఖం జ్ఞానం కర్తృసంగం రజోఽధికః,

తమోఽధికశ్చ లభ తే నిద్రాలస్యం సుఖేతరత్.

33

సత్త్వ మధికముగఁగల్గిన సుఖమును జ్ఞానమును గల్గును. రజస్సు నధికముగ
గల్గిన కర్తాసక్తిని, తమస్సు నధికముగఁగల్గిన నిద్రను, అలసత్వమును, దుఃఖ
మునుఁ బొందును.

ఏష త్రిషు ప్రవృద్ధేషు ముక్తిసంస్కృతి దుర్గతీః,

ప్రయాంతి మానవా రాజం స్తస్మాత్సత్త్వయుతో భవ. 34

ఈ మూడుగుణములును వృద్ధిఁజెందినచో క్రమముగ మోక్షమును,
సంసారమును, నరకమును మానవులు పొందుచున్నారు. అనగా సత్త్వగుణము
వృద్ధిఁజెందిన మోక్షము, రజోగుణము వృద్ధిఁజెందిన సంసారము, తమోగు
ణమువృద్ధిఁజెందిన నరకమును మనుష్యులు పొందుచున్నారు. కాన నోరాజా!
సీవు సత్త్వగుణముకలవాడవుకమ్ము.

తతశ్చ సర్వభావేన భజ త్వం మాం నరేశ్వర,

భక్త్యా చావ్యభిచారిణ్యా సర్వత్రైవ చ సంస్థితమ్. 35

ఓనరాధిపా! కాన సీవు సకలభావములతోను, లేదా సత్త్వభావము
తోను ఏకాంతభక్తితోను, అంతట వ్యాపించియున్న నన్ను భజింపుము.

అగ్నౌ సూర్యే తథా సోమో యచ్ఛ తారాసు సంస్థితమ్,

విదుషి బ్రహ్మణే తేజో విద్ధి తన్మామకం నృః. 36

ఓనృపా! అగ్నియందును, సూర్యునియందును, చంద్రునియందును, నక్ష
త్రములయందును, జ్ఞానియందును, బ్రహ్మణునియందును, లేదా జ్ఞానియగు
బ్రహ్మణునియందును నిమిడియున్న తేజస్సును నాచిగ సీవు తెలిసికొనుము.

అహమేవాఖిలం విశ్వం సృజామి విసృజామి చ,

బౌషధీస్తేజసా సర్వా విశ్వం చాప్యాయ యామ్యహమ్. 37

నేనే సమస్తప్రపంచమును సృజించుచున్నాను, మఱియు నాశముఁ
గావించుచున్నాను. నా తేజస్సుచే సమస్తములగునోషధులను, ప్రపంచమును
తృప్తిఁగావించుచున్నాను.

సర్వేంద్రియాణ్యధిస్థాయ జాతరం చ ధనంజయమ్,
భునజ్జి చాఖిలానోభగౌ పుణ్యపాపవివర్జితః. 38

నేను పుణ్యపాపములులేనివాడనై సకలేంద్రియములను జతరాగిని
నధిష్ఠించి, సకలభోగముల ననుభవించుచున్నాను.

అహం విష్ణుశ్చ రుద్రశ్చ బ్రహ్మ గౌరీ గణేశ్వరః,
ఇంద్రాద్యలోకపాలాశ్చ మమైవాంశ సముద్భవాః. 39

విష్ణువును, రుద్రుఁడును, బ్రహ్మయును, పార్వతీయు, గణపతీయు నేనే.
ఇంద్రాదిలోకపాలకులు నాయంశమునుండియే జన్మించిరి.

యేన యేన హి రూపేణ జనో మాం పర్యుపాసతే,
తథా తథా దర్శయామి తస్మైరూపం సుభక్తితః. 40

ఏయేరూపముచే మంచిభక్తితో జనులు నన్నుఁ గొలుచుచున్నారో
యాయారూపములతోనే వారికొఱకు నారూపమును జూపుచున్నాను.

ఇతి తేత్రం తథా జ్ఞాతా జ్ఞానం జ్ఞేయం మయేరితమ్,
అఖిలం భూపతే సర్వగుపపన్నాయ పృచ్ఛతే. 41

ఓరాజా! ఉపపత్తితోఁగూడి చక్కఁగ ప్రశ్నించిన నీకొఱకు నిట్లు
తేత్రము, జ్ఞాత (తెలిసినవాడు) జ్ఞానము, జ్ఞేయము (తెలియఁదగినది) నాచే
జెప్పబడినది.

ఇది శ్రీమద్గణేశగీతయందు తేత్రతేత్రజ్ఞవిచారయోగ మను
పమాధ్యాయము.

శ్రీ రస్తు శ్రీ గణేశ గీత

దశమాధ్యాయము

ఉపదేశ ప్రకరణము

దైవ్యాసురీ రాక్షసీ చ ప్రకృతిస్త్రీవిధా నృణామ్,
తాసాం ఫలాని చిహ్నాని సంక్షేపాత్తేఽధునా బ్రువే. 1

శ్రీగజాననుఁడు పలికెను:—చైవియనియు, ఆసురియనియు, రాక్షసి
యనియు మూడు తెఱంగులగు ప్రకృతులు మనుష్యులకుఁ గలవు. ఆప్రకృతుల
యొక్కఫలములను, చిహ్నములను సంగ్రహముగ నీకుఁ జెప్పెదను.

ఆద్యా సంసాధయేన్తుక్తిం ద్వే పరే బంధనం నృప!,
చిహ్నం బ్రవీమి చాద్యాస్తస్యై నిగదతః శృణు. 2

ఓరాజా! ఆప్రకృతులలో మొదటిదగు దైవప్రకృతి మోక్షమును
సాధించును. తక్కిన రెండుప్రకృతులును మనుష్యుని సంసారముతో బంధిం
చును. అందు మొదటిప్రకృతియొక్క చిహ్నములను జెప్పెదను వినుము.

అపై శున్యం దయాఽక్రోధోఽచాపల్యం ధృతిరార్జవం,
తేజోఽభయమహింసా చక్షమా శౌచమమానితా. 3

దౌర్జన్యములేకయుండుట, దయ, కోపములేకయుండుట, చాపల్యము
లేకయుండుట, ధైర్యము, కౌటిల్యములేకయుండుట, తేజస్సు, భయములేక
యుండుట, భయముఁ దొలగించుట, హింసఁజేయకుండుట, ఓర్పు, పరిశుద్ధి,
గర్వములేకయుండుట,

ఇత్యాదిచిహ్నా మాద్యాయా ఆసుర్యాః శృణు సాంప్రతమ్,
అతివాదోఽభిమానాశ్చ దర్శో జ్ఞానం సకోపతా. 4

ఇవి మున్నగునవి మొదటిదగు వైవప్రకృతియొక్క చిహ్నములు.
ఇప్పుడు ఆసురిప్రకృతియొక్కచిహ్నములను వినుము. అతివాదము, అభి
మానము, గర్వము, జ్ఞానము, కోపము.

ఆసుర్యావమాద్యాని చిహ్నాని ప్రకృతేర్నృపః,
నిష్ఠురత్వం మదో మోహోఽహంకారో గర్వవచ. 5

ఇవి మున్నగునవి యాసురప్రకృతియొక్కచిహ్నములు. ఓరాజా!
కాకిన్యము, మదము, మోహము, అహంకారము, గర్వము,

ద్వేషోఽహింసాఽదయా క్రోధభౌద్ధత్యం దుర్విసీతతా,
ఆభిచారికకర్తృత్వం క్రూరకర్తృరతిస్తథా. 6

ద్వేషము, హింస, దయలేకయుండుట, కోపము, భౌద్ధత్యము, విన
యము లేకయుండుట, ఇతరులను నాశముఁజేయుటకై యభిచారకర్తృములను
జేయుచుండుట, క్రూరకర్తృలయం దాసక్తి,

అవిశ్వాసః సతాం వాక్యేఽశుచిత్వం కర్తృహీనతా,
నిందకత్వం చ వేదానాం భక్తానామసురా ద్విషామ్. 7

సత్పురుషులయొక్కవాక్యములయందు నమ్మకములేకుండుటయు, శుద్ధి
లేకయుండుట, కర్తృములఁజేయకుండుట, వేదములను, భక్తులను, దేవతలను,
నిందించుట,

మునిశ్రోత్రయవిప్రాణాం తథాస్తృతిపురాణయోః,
పాఖండవాక్యేవిశ్వాసః సంగతిర్తలినాత్మనామ్. 8

మునులను, వైదికులగు బ్రాహ్మణులను, స్మృతులను, పురాణములను
నిందించుట, వేదదూషకులగు బౌద్ధాదులయొక్క వచనములయందు విశ్వాస
ముంచుట, దుష్టులతో సహవాసముచేయుట,

సదంభకర్తకర్తృత్వం స్పృహః చ పరవస్తుషు,

అనేకకామనావత్త్వం సర్వదాఽన్యతభాషణమ్. 9

దంభముతోఁ గర్తృలకుఁజేయుట, పరులవస్తువులయందు నాశఁగల్గి యుండుట, పెక్కుతోరికలకుఁ గల్గియుండుట, ఎల్లప్పుడు నసత్యముఁజెప్పుట,

పరోత్కర్షణాఽసహిష్ణుత్వం పరకృత్యపరాహతిః,

ఇత్యాద్యా బహవశ్చాన్యే రాక్షస్యాః ప్రకృతేర్గుణాః. 10

పరులయుక్తర్షణ ను సహించకుండుట, పరులకార్యములఁ జెఱపుచుండుట ఇవి మున్నగునవియు నింక నితరములగు పెక్కులు రాక్షసప్రకృతియొక్కగుణములు.

పృథివ్యాం స్వర్గలోకే చ పరివృత్యవసంతి తే,

మద్భక్తిరహితా లోకా రాక్షసీం ప్రకృతిం శ్రితాః. 11

నాయెడ భక్తిలేనిజనులు రాక్షసప్రకృతినిఁ బొందినవారై భూమిని, స్వర్గమునుఁ జుట్టి నివసించుచున్నారు.

తామసీం యే శ్రితా రాజ్యాంతే తే రౌరవం ధ్రువమ్,

అనిర్వాచ్యం చ తే దుఃఖం భుంజతే తత్ర సంస్థితాః. 12

ఓరాజా! తామసప్రకృతినిఁ బొందినవారు కౌరవనరకముఁ బొందుచున్నారు. ఇది నిజము. వా రౌరవమునుండి చెప్పఁదరముగాని దుఃఖము ననుభవించుచున్నారు.

దైవాన్నిఃసృత్య నరకా జ్ఞాయంతే భువి కుబ్జకాః,

జాత్యంధాః పంగవో దీనా హీనజాతిషు తే నృప. 13

ఓరాజా! దైవవశమువలన నరకమునుండి వెలువడి భూమియందు, మఱుగుజ్ఞులుగను, పుష్టుగుడ్డులుగను, కుంటివారుగను, దీనులుగను హీనజాతులయందు జన్మించుచున్నారు.

పునః పాపసమాచారా మయ్యభక్తాః పతంతి తే,

ఉత్పతంతి హి మద్భక్తా యాం కాంచిద్యోని మాశ్రితాః. 14

నాయందు భక్తిలేనివారై, పాపముఁ జేయుచున్నవారై, వారు మరల నరకమునఁ బడుచున్నారు. ఏదియో యొకజన్మమునొంది నాకు భక్తులై యున్నతస్థితికి పోవుచున్నారు.

లభంతే స్వర్గతిం యజ్ఞై రన్యేర్ధర్వైశ్చ భూమిప,

సులభాస్తాః సకామానాం మయి భక్తిః సుదుర్లభా. 15

ఓరాజా! వారు యజ్ఞములచేతను నితర ధర్మములచేతను స్వర్గముఁ బొందుచున్నారు. ఫలాపేక్షగలవారి కట్టి కర్మలచే నట్టిస్వర్గాదిగతలు సులభములు, కాని నాయందు భక్తిమాత్రము మిక్కిలి దుర్లభము.

విమూఢా మోహజాలేన బద్ధాః స్వేన చ కర్తౄణా,

అహం హంతా అహం కర్తా అహం భోక్తేతి వాదినః. 16

మోహజాలముచే మిక్కిలి మూఢులును, తనకర్మముచే బంధింపఁ బడినవారును, “నేనే హంతకుఁడను” “నేనే కర్తను” “నేనే భోక్తను”.

అహమేవేశ్వరః శాస్తా అహం వేత్తా అహం సుఖీ,

ఏతాదృశీ మతిర్ నృణామధః పాతయతీహ తాన్. 17

“నేనే పరిపాలకుఁడను” “నేనే శాసించువాఁడను” “నేనే తెలిసిన వాఁడను” “నేనే సుఖవంతుఁడను” అని యిటువంటిబుద్ధి యేమనుష్యులకుఁ గలదో యది వారిని క్రిందఁబడవేయుచున్నది.

తస్మాదేతత్సముత్స్రజ్య దైవీం ప్రకృతిమాశ్రయ,

భక్తిం కురు మదీయాం త్వమనిశం దృఢచేతసా. 18

కావున నిట్టి ప్రకృతినివదలి దైవప్రకృతినిఁ బొందుము. నీవెల్లప్పుడూ దృఢచిత్తముతో నాయందు భక్తిని నెఱపుము.

సాపి భక్తిస్త్రిథా రాజన్! సాత్త్వికీ రాజసీ తరా,
యద్దేవాన్ భజతే భక్త్యా సాత్త్వికీ సా మతా శుభా. 19

ఓరాజా! ఆభక్తియు, సాత్త్వికము, రాజసము, తామస మని ముత్తై
అంగులు గల్గియున్నది. ఏభక్తిచే దేవతలకు భజింతుమో యది సాత్త్వికభక్తి
యనబడును.

రాజసీ సా తు విజ్ఞేయా భక్తిర్జన్మమృతిప్రదా,
యద్యత్కౌశ్లైప్స రక్షాంసి యజంతే సర్వభావతః. 20

జననమరణముల నొసాగుభక్తి రాజసభక్తి యని తెలియవలయును
ఏభక్తిచే యక్షులను, రాక్షసులకు సమస్తభావములతోను భజింతురో,

వేదేనావిహితం క్రూరం సాహంకారం సదంభకమ్,
భజంతే ప్రేతభూతాదీన్ కర్త కుర్వంతి కాముకమ్. 21

వేదముచే విధింపబడనిదియు, క్రూరమయినదియు, అహంకారముతోఁ
గూడినదియు, దంభముతోఁగూడినదియు ఫలము నొసంగనిదియు, కర్తనఁ
జేయువారును, ప్రేతభూతాదులకు భజించువారును,

శోషయంతో నిజం దేహమంతస్థం మాం దృఢా గ్రహః,
తామస్యేతాదృశీ భక్తిర్నయానాం సా నిరయప్రదా. 22

దృఢమయినపట్టుదలతోఁగూడిన వారై, తమదేహమును, తమదేహ
ములొనుండు నన్నును శోషింపజేయువారు నగు మనుష్యులయొక్క భక్తి
తామసమయినది. అది వారికి నరక మొసంగుచున్నది.

కామో లోభస్తథా క్రోధో దంభశ్చత్వార ఇత్యమీ,
మహద్వారాణి వీచీనాం తస్మాదేతాంస్తు వర్జయేత్. 23

కామము లోభము క్రోధము దంభము అను నీనాలుగు సంసారసాగర
తరంగములకు గొప్పద్వారములు కాన నీనాలుగింటిని వర్జింపవలయును.

ఇది శ్రీమద్గణేశగీతయందు ఉపదేశయోగమను దశమాధ్యాయము.

శ్రీ ర స్తు
శ్రీ గణేశ గీత

ఏకాదశాధ్యాయము

వస్తువివేకయోగము

తపోఽపి త్రివిధం రాజ్ కాయికాదిప్రభేదతః,
ఋజుత్వార్జవశౌచాని బ్రహ్మచర్యమహింసనమ్. 1

శ్రీగజాననుఁడు పలికెను:—ఓరాజా! కాయికము, మానసికము-వాచికము మున్నగుభేదములచే తపస్సుగూడ మూడుతెఱంగులు గల్గియున్నది. కాటిల్యములేకయుండుట, పరిశుద్ధి, బ్రహ్మము, హింసఁ జేయకుండుట,

గురువిజ్ఞాద్విజాతీనాం పూజనం చాసురద్విషమ్,
స్వధర్తపాలనం నిత్యం కాయికం తపత్యదృశమ్. 2

గురువులను, పండితులను, ద్విజులను, దేవతలను బూజించుట, నిత్యము తనధర్తము బరిపాలించుకొనుట, యిట్టిది కాయికతప స్సనఁబడును.

మర్త్యాస్పృక్షప్రియం వాక్యమనుద్వేగంహితమ్ ఋతమ్,
అధీతిర్వేదశాస్త్రాణాం వాచికం తపత్యదృశమ్. 3

మర్త్యములను స్పృశించనిదియు, ప్రియమును, ఉద్వేగముగల్గించునదియు, హితమైనవియు, సత్వమయినదియు నగువచనము; వేదశాస్త్రములను జరుపుట, యిట్టివి వాచికతప మనఁబడును.

అంతఃప్రసాదః శాంతత్వం మౌనమింద్రియనిగ్రహః,
నిర్మలాశయతా నిత్యం మానసం తపత్యదృశమ్. 4

మనస్సునందు వైర్తల్యము, శాంతి, మౌనము, ఇంద్రియనిగ్రహము, ప్లల్లప్పడు పరిశుద్ధమగుభావములను గల్గియుండుట, మానసికతప స్సనఁబడును.

అకామతః శ్రద్ధయా చ య త్తపః సాత్త్వికం చ తత్,
ఋద్ధ్యైసత్కారపూజార్థం సదంభం రాజసం తపః. 5

ఘాపేక్షలేక శ్రద్ధతోఁ జేయఁబడినతపస్సు సాత్త్విక మనఁబడును. వృద్ధిఁకొఱకును, సత్కారణముఁకొఱకును అట్టిపూజకొఱకును, దంభముతోఁజేయఁ బడిన తపస్సు రాజస మనఁబడును.

తదస్థిరం జన్తమృతీ ప్రయచ్ఛతీ న సంశయః,
పరాత్త్వపీడకం యచ్ఛ తపస్తామసముచ్యతే. 6

అట్టితపస్సు స్థిరమయినదిగాదు. జననమరణముల నిచ్చుచున్నది. సందేహములేదు. ఋదులను పీడించుస్వభావముగలతపస్సు తామసతప స్సనఁబడును.

విధివాక్యప్రమాణార్థం సత్పాత్రే దేశకాలతః,
శ్రద్ధయా దీయమానం యద్దానం తత్సాత్త్వికం మతమ్. 7

వేదములోనివిధివాక్యములనుఁ బ్రమాణముఁగావించికోని, సత్పాత్రము నందు, సరియైనకాలమున, సరియైనదేశమున శ్రద్ధతో నీయఁబడినదానము సాత్త్విక మనఁబడును.

ఉపకారం ఫలం వాపి కాంక్షద్భిర్ధీయతే నరైః,
క్షేత్రతో దీయమానం వా భక్త్యా రాజసముచ్యతే. 8

ప్రత్యుపకారమును, ఫలమును గోరినమనుష్యులచే, కష్టముతో భక్తి లేక యీయఁబడుచుండుదానము రాజస మనఁబడుచున్నది.

అకాలదేశతోఽపాత్రేఽవజ్ఞయా దీయతే తు యత్,
అసత్కారాచ్ఛ యద్దత్తం తద్దానం తామసం స్మృతమ్. 9

అకాలమునందు, అదేశమునందును, అపాత్రమునందును, తిరస్కారము తోను, సత్కారములేకయు నీయఁబడుచుండుదానము తామస మని చెప్పఁ బడుచున్నది.

జ్ఞానం చ త్రివిధం రాజః! శృణుష్వ స్థిరచేతసా,
త్రిధా కర్త చ కర్తారం బ్రవీమి తే ప్రసంగతః. 10

ఓరాజా! జ్ఞానముగూడ మూఁడువిధములు. నిశ్చలమయినమనస్సుతో వినుము. ప్రసంగవశముచే కర్తృమును, కర్తను మూఁడుతెఱుగులుగ జెప్పుచున్నాను.

నానావిధేషు భూతేషు మామేకం వీక్షతే తు యః,
నాశవత్సు చ నిత్యం మాం తజ్జ్ఞానం సాత్త్వికం నృప. 11

ఓరాజా ! నానావిధములగుభూతములయందు నన్నొక్కనినే ఎవఁడు జూచునో; నశించువస్తువులయందు నిత్యుడైన నన్నెవ్వఁడు గాంచునో; అట్టి జ్ఞానము సాత్త్విక మనబడును.

తేషు వేత్తి పృథగ్భూతం వివిధం భావమాశ్రితః,
మామవ్యయం చ తజ్జ్ఞానం రాజసం పరికీర్తితమ్. 12

వివిధములగుభావములతోఁగూడినవాడై యాభూతములందు నన్ను వేర్వేరుగ నెవ్వఁడు చెలిసికొనుచున్నాఁడో; మఱియు వానియందు నాశము లేని నన్ను నాశముగలవానినిగను నెవ్వఁడు చెలిసికొనుచున్నాఁడో; అట్టి జ్ఞానము రాజసమనబడును.

హేతుహీనమసత్యం చ దేహాత్మవిషయం చ యత్,
అసదల్పార్థవిషయం తామసం జ్ఞానముచ్యతే. 13

కారణములులేనిదియు, నసత్యమయినదియు, దేహమేయాత్మ యని గోచరించుకొనునదియు, దోషయుక్తములును నల్పములు నగునర్థములను విషయీకరించుకొనినదియు, నగుజ్ఞానము తామస మనబడును.

భేదతస్త్రివిధం కర్తృ విద్ధి రాజస్తయేరితమ్,
కామనాద్వేషదంభై ర్యద్రహితం నిత్యకర్తృ యత్. 14

ఓరాజా! చెప్పబడినభేదములచే కర్తయు ముత్తెఱుగులుగల్గినదని నాచే జెప్పబడినది. కానఁ చెలిసికొనుము. కోరిక, ద్వేషము, దుభము లేనిదియు, నిత్యముఁ జేయవలసినదియు,

కృతం వినా ఫలేచ్ఛాం యత్ కర్త సాత్త్వికముచ్యతే,
యద్భహుక్లేశతః కర్త కృతం యిచ్ఛ ఫలేచ్ఛయా. 15

ఫలాపేక్షలేక జేయఁబడినదియునగు, కర్త సాత్త్వికమని చెప్పఁబడుచున్నది. ఏది చాలకష్టముచే చేయదగినదో ఏది ఫలేచ్ఛచే ననుష్ఠింపఁబడినదో,

క్రియమాణం నృభిర్ధంభాత్ కర్త రాజసముచ్యతే,
అనపేక్ష్య స్వశక్తిం యదర్థ క్షయకరం చ యత్. 16

మఱియు నేది దంభమువలన మనుష్యులచే జేయఁబడుచున్నదో యట్టికర్త రాజస మనఁబడును. తన శక్తినిమించినదియు, ధనమును వ్యయముఁ గావించునదియు,

అజ్ఞానాత్క్రియమాణం యత్కర్త తామసమీరితం,
కర్తారం త్రివిధం విధి కథ్యమానం మయా నృప. 17

అజ్ఞానమువలన జేయఁబడుచున్నదియు, నగుకర్త తామస మనఁబడును. నాచే జెప్పఁబడుప్రకారము కర్తకు మూడు తెలిగులుగ నీ వరయుము.

ధైర్యోత్సాహీ సమోఽసిద్ధౌ సిద్ధౌ చానిక్రియస్తు యః,
అహంకార విముక్తోయః స కర్తా సాత్త్వికో నృప. 18

ఓరాజా! ధైర్యోత్సాహములుగలవాఁడును, కార్యము సిద్ధించినను సిద్ధింపకపోయినను నొక్కతీరుగ నుండువాఁడును, వికారములేనివాఁడును, లేదా అంతట సముండును, కార్యము సిద్ధించినను సిద్ధింపఁబోయినను వికారముః జెందనివాఁడును, అహంకారముచే విడువఁబడినవాఁడును నగుకర్త సాత్త్వికుఁడనఁబడును.

కుర్వన్ష్వాత్తం చ శోకం చ హింసాం ఫలస్పృహం చ యః,
అశుచిర్లబ్ధకోయశ్చ రాజసోఽసౌ నిగద్యతే. 19

సంతోషమును, దుఃఖమును, హింసను, ఫలాపేక్షను నెవ్వఁడుచేయును, నశుచియు లాభియు వైయుండునో యట్టికర్త రాజసుఁడనఁబడును.

ప్రమాదాజ్ఞాన సహితః పరోచ్ఛేదపరః శతః,
అలస స్తర్కవాన్యస్తు కర్తాసౌ తామసో మతః. 20

ప్రమాదముతోను నజ్ఞానముతోనుఁగూడినవాఁడును, పరులను నాశముఁ జేయుటయం దాస క్తిగలవాఁడును, దుష్టుఁడును, అంసుఁడును, వాదించువాఁడు సగుకర్త తామసుఁ డనఁబడును.

సుఖం చ త్రివిధం రాజన్ దుఃఖం చ క్రమతః శృణు,
సాత్త్వికం రాజసం చైవ తామసం చ మయోచ్యతే. 21

ఓరాజా! సుఖమును దుఃఖమును, సాత్త్వికము, రాజసము, తామసము నని ముతైఱింగులై యున్నవి అవి నాచే జెప్పఁబడును. క్రమముగా వినుము.

విషవధ్భాసతే పూర్వం దుఃఖస్యాంతకరం చ యత్,
ఇష్యమాణం తథా శృత్యా యదంతేఽమృతవద్భవేత్. 22

మొదట విషమువలె భాసించునదియు, దుఃఖమును తుదముట్టించు నదియు నభ్యాసవశముచే గోరఁబడునదియు, తనబుద్ధియొక్కనైర్మల్యము వలన చివర నమృతమువలె జరిణమించునదియు,

ప్రసాదాత్స్వస్య బుద్ధేర్యత్సాత్త్వికం సుఖమీరితమ్,
విషయాణాంతుయోభోగో భాసతేఽమృత వత్పురా. 23

సుఖము సాత్త్విక మనఁబడుచున్నది. మొదట నమృతమువలె భాసించు నదియు చివర హాలాహలవిషమువలె జరిణమించునదియు నగు విషయ భోగము,

హాలాహల మివాంతేయద్రాజసంసుఖమీరితం,
తద్విప్రమాదిసంభూతమా లస్యప్రభవం చ యత్. 24

రాజస మనఁబడుచున్నది. కునుకుపాటుచేతను, ప్రమాదముచేతనుఁ గల్గినదియు, సోమరితనముచే బుట్టినదియు,

సర్వదా మోహకం స్వస్య సుఖం తామసమీదృశమ్,
న తదస్తి యదేతైర్యన్ ముక్తం స్యాత్త్రివిధైర్గుణైః. 25.

ఎల్లప్పుడు తనకు మోహముఁగూర్చునదియు నగునిట్టిసుఖము తామస
మనఁబడుచున్నది. సత్త్వరజస్తమములనెడి యీమూఁడుగుణములచే విడువఁ
బడినవస్తు వేదియును లేదు.

రాజన్బ్రహ్మః త్రివిధ మోంతత్సదితి భేదతః,
త్రిలోకేషు త్రిధా భూత మఖిలం భూప వర్తతే. 26.

ఓరాజా! ఈగుణములనుబట్టి పరబ్రహ్మయ “ఓం తత్, సత్” యను
భేదములవలన మూఁడువిధములై మూఁడులోకములయందును వెలసియున్నది.

బ్రహ్మత్త్రియవిత్ శూద్రాః స్వభావాద్భిన్నకర్మిణః,
తాని తేషాం తు కర్తాణి సంక్షేపాత్తేఽధునా వదే. 27

బ్రాహ్మణ-క్షత్రియ-వైశ్య-శూద్రులు స్వభావముతోనే వేఱువేఱుకర్త
లనుఁ గల్గియున్నారు. వారియొక్కయాకర్తలను సంగ్రహముగ నిపుడు సేకుఁ
జేప్పెదను.

అంతర్బాహ్యేంద్రియాణాం చ వశ్యత్వమార్జవం క్షమా,
నానాతపాంసి శౌచం చ ద్వివిధం జ్ఞానమాత్మనః. 28

అంతరింద్రియము, బాహ్యేంద్రియములను వశముఁగావించుకొనుట,
కౌటిల్యము లేకయుండుట, ఓర్పు, కలుతెఱంగులగుతపస్సులు శుద్ధి, యిరు
తెఱంగులగునాత్మజ్ఞానము.

వేదశాస్త్రపురాణానాం స్మృతీనాం జ్ఞానమేవ చ,
అనుష్ఠానం తదర్థానాం కర్త బ్రహ్మ ముదాహృతమ్. 29

వేద శాస్త్ర పురాణములయొక్కయు, స్మృతులయొక్కయు జ్ఞానము;
వానియందుఁజెప్పబడిన యర్థముల ననుష్ఠించుట యనునవి బ్రాహ్మణుని కర్తయని
చెప్పబడినవి.

దార్ధ్యం శౌర్యం చ దాక్ష్యం చ యద్ధే పృష్ఠాప్రదర్శనమ్,
శరణ్యపాలనం దానం ధృతిస్తేజః స్వభావజమ్. 30.

దృఢత్వము, కౌర్యము, సామర్థ్యము, యుద్ధమునందు వీఁపురుఁ జూపక
యుండుట, శరణుఁబొందినవానిని రక్షించుట, దానము, ధైర్యము, స్వభావజన్య
చుగుతేజస్సు,

ప్రభుతామనఁబెన్నత్యం సునీతిర్లోకపాలనమ్,
పంచకర్తాధికారిత్వమ్ కౌత్రం కర్త సమీరితమ్. 31

ప్రభుత్వము, మనస్సుయొక్క యాన్నత్యము, మంచిసీతి, లోకము
లనుఁ బాలించుట, పంచకర్తలయం దధికారము గల్గియుండుట, యనునివి
క్షు త్రియకర్తయని చెప్పఁబడుచున్నది.

నానావస్తుక్రయో భూమేః కర్షణం రక్షణం గపామ్,
త్రిధా కర్తాధికారిత్వం వైశ్యకర్త సమీరితమ్. 32

పలుసరకులను విక్రయించుట, భూమినిదున్నుట, గోవులను రక్షించుట,
మూడుకర్తలయం దధికారము గల్గియుండుట, వైశ్యునికర్తయనఁబడుచున్నది.

దానం ద్విజానాం శుశ్రూషా సర్వదా శివసేవనమ్,
ఏతాదృశం నరవ్యాఘ్ర కర్త శౌద్రముదీరితమ్. 33

ఓనరశ్రేష్ఠా! దానము, ద్విజులకు శుశ్రూషఁజేయుట, యెల్లప్పుడును
శివునిసేవించుట, యిట్టిది శూద్రునికర్తయనఁబడుచున్నది.

న్వస్య కర్తరతా ఏతే మయ్యర్పణిలకారిణః,
మత్ప్రసాదాత్థిరం స్థానం యాంతి తే పరమం నృప. 34

ఓరాజా! వీరు తమతమకర్తలయం దాసక్తిగలవారై, వానిని నాయం
చర్పించి సకలకర్తముల నాచరించువారై, నాయనుగ్రహమువలన శాశ్వత
మయినస్థానమును వారు బొందుదురు.

ఇతి తే కథితో రాజా ప్రసాదాద్యోగఉత్తమః,
సాంగోపాంగః సవిస్తారోఽనాదిసిద్ధో మయా ప్రియ. 35

ఓరాజా! ఓప్రియఁడా! ఇట్లు నాయనుగ్రహమువలన నీకొఱకు
సాంగోపాంగములతోఁగూడినదియు, విస్తృతమయినదియు, ననాదిసిద్ధమునగు
సుత్తమమయిన యోగము జెప్పబడినది.

యుంక్ష్య యోగం మయాఖ్యాతం నాఖ్యాతం కస్యచిన్నప,
గోపయైనం తతః సిద్ధిం పరాం యాస్యస్యను త్తమామ్. 36

ఓరాజా! ఒక్కనికిని నాచే చెప్పబడనియోగము నీకై చెప్పబడినది.
ఈయోగమును నీ వనుష్ఠింపుము. దీనిని గుప్తముగ రుంచుకొనుము. పిదప నీ
పుష్కృష్టమయిన సిద్ధినిఁ బొందగలవు.

ఇతితస్యచః శ్రుత్వా ప్రసన్నస్యమహాత్మనః,
గణేశస్యచరణ్యాస చకారచయః ధోదితమ్. 37

వ్యాసుఁడు పలికెను:—ఇట్లు వరేణ్యుఁడు ప్రసన్నుఁడును మహాత్ముఁడు
నగు గణేశునియొక్క పాదమును విని యాతనిచేఁ జెప్పబడిన ప్రకారము చేసెను.

త్యక్త్వా రాజ్యం కుటుంబంచ కాంతారం ప్రియయాచకార,
ఉపదిష్టం యథా యోగమాస్థాయము క్తిమాప్తవాన్. 38

అతఁడు రాజ్యమును, కుటుంబమును వదిలి త్వరితముగ నరణ్యమునకు
బోయెను. గణేశునిచే నుపదేశింపబడినయోగము నన్నిధముగనే యనుష్ఠించి
మోక్షముఁ బొందెను.

ఇమంగోప్యతమం యోగం శృణోతి శ్రద్ధయా తు యః,
సోఽపి కైవల్యమాప్నోతి యథా యోగీ తథైవ సః. 39

మిక్కిలి గోప్యమయిన ఈయోగము నెవఁడు శ్రద్ధతో వినునో,
యాతఁడును యోగివలె మోక్షము పొందుచున్నాఁడు.

యఇమం శ్రావయేద్యోగం కృత్వా స్వాధ్యం సుబుద్ధిమాన్,
యథా యోగీ తథా సోఽపి పరం నిర్వాణ మృచ్ఛతి. 40

ఎవఁడీయోగమును తా ననుష్ఠించి మంచిజ్ఞానముగలవాఁడై యితరులకు
వినిపించునో; అతఁడు యోగివలె సుత్తమమయిన మోక్షమునుఁ బడయును.

యోగీ తాం సమ్యగభ్యస్య జ్ఞాత్వా చార్థం గురోర్మఖాత్,
కృత్వా పూజాం గణేశ శస్య ప్రత్యహం పతతే తు యః. 41

ఎవఁడు గురుముఖమునుండి గీత నభ్యసించి దానియర్థమును తెలిసికొని
గణేశునికి ప్రతిదినముఁ బూజసలిపి (చదువుచున్నాఁడో),

ఏకకాలం ద్వికాలం వా త్రికాలం వాపి యః పఠేత్,
బ్రహ్మభూతస్య తస్యాపి దర్శనాన్తద్యతే నరః. 42

ఒకతడవగాని, రెండుతడవులుగాని, మూడుతడవులుగాని, పఠించునో,
దానిచే పరబ్రహ్మస్వరూపముఁ బొందినయాతనియొక్క దర్శనమువలన మను
ష్యుఁడు ముక్తిఁబొందును.

న యజ్ఞైర్న వ్రతైర్దానై ర్నాగ్నిహోత్రైర్న హాథనైః,
న వేదైః సమ్యగభ్యస్తైః సమ్యక్జాతైః సహంగకైః. 43

పరబ్రహ్మము యజ్ఞములచేత పొందఁబడదు. వ్రతములచేతఁ బొందఁ
బడదు. దానములచేఁ బొందఁబడదు. ఎక్కువధనముచే సాధ్యములయిన యగ్ని
హోత్రాదియాగములచేతను పొందఁబడదు. అంగములతో చక్కగ నభ్యసింపఁ
బడనవియు, చక్కగఁ జెలియఁబడినవియు నగు వేదములచేతనుఁ పొందఁబడదు.

పురాణశ్రవణైర్నైవ శాస్త్రైః సాధువిచింతితైః,
ప్రాప్యతే బ్రహ్మపరమ మనయా ప్రాప్యతే నరైః. 44

పురాణశ్రవణములచేతనుఁ బొందఁబడదు. చక్కఁగా చింతనఁజేయుఁ
బడిన శాస్త్రములచేతను పొందఁబడదు. మఱేమన నీగీతచే నాపరబ్రహ్మము
పొందఁబడును.

బ్రహ్మహ్నో మద్యపస్తేయీ గురుతల్పగమోఽపి యః,
చతుర్థాం యస్తు సంసర్గీ మహాపాతక కారిణామ్. 45

బ్రహ్మహత్యఁజేసినవాఁడును, మద్యపానముఁగావించిన వాఁడును, దొంగ
తనముఁజేయువాఁడును, గురుభార్యతో రమించినవాఁడునగు నీనల్లరు మహా
పాతకులును, వీరితో సహవాసముఁజేయువాఁడును,

స్త్రీహింసాగోవధాదీనాం కర్తారోయే చ పాపినః,

తే సర్వే ప్రతిముచ్యంతే గీతామేతాం పఠంతి చేత్. 46

స్త్రీహత్యను, గోవధాదులనుఁజేసివారును, ఇతరపాపులును, అందఱును
ఈగీతను చదివినచో పాపమునుండియు, సంసారము నుండియు ముక్తినిఁ బడ
యుదురు.

యః పఠేత్ప్రియతో నిత్యం స గణేశో న సంశయః,

చతుర్థ్యాం యః పఠేద్భక్త్యా సోఽపి మోక్షాయ కల్పతే. 47

ఎవఁడు చక్కగ నియమముగఁగై నిత్యము గీనినిఁ బఠించునో; వాఁడు
గణేశుఁడే యగుచున్నాడు. ఇందుకు సందియములేదు. చవిత్యందు భక్తితో
నెవ్వఁడు దీనినిఁ బఠించునో యాతఁడు మోక్షముఁబొందుట కర్హుఁడగు
చున్నాడు.

తత్తత్ క్షేత్రం సమాసాద్య స్నాత్వాభ్యర్చ్య గజాననం,

సకృద్గీతాం పఠన్ భక్త్యా బ్రహ్మభూయాయ కల్పతే. 48

ఆయాపుణ్యక్షేత్రములనుఁబొది, స్నానముఁజేసి, గణపతినిఁబూజించి,
భక్తితో నొక్కతడవ యీగీతను పఠించువాఁడు బ్రహ్మత్వమున కర్హుఁడగును.

భాద్రే మాసే సితే పక్షే చతుర్థ్యాం భక్తిమాన్సరః,

కృత్వా మహీమయాం మూర్తిం గణేశస్య చతుర్భుజామ్.

భక్తిగలమానవుఁడు భాద్రపదమాసమున శుక్లపక్షమునందలి చవిత
యందు మట్టితో నాల్గుభుజములు గల గణేశుని యొక్క విగ్రహమును
నిర్మించి,

సవాహనాం సాయుధాం చ సమభ్యర్చ్య యథావిధి,
యః పఠే త్సత్కృత్వస్తు గీతామేతాం ప్రయత్నతః. 50

మఱియు నావిగ్రహమును వాహనముతోను నాయుధములతోను
గూడిన దానినిగఁజేసి శాస్త్రప్రకారము పూజఁజేసి, ప్రయత్నముతో నేడు,
మాఱు లెవ్వ డీగీతనుఁ బఠించునో,

దదాతి తస్య సంతుష్టో గణేశో భోగముత్తమమ్,
పుత్రా పౌత్రాననం ధాన్యం పశురత్నాదిసంపదః. 51

ఆతనికి గణేశుఁడు సంతుష్టుడై యుత్తమభోగమును, పుత్రులను
పౌత్రులను, ధనమును, ధాన్యమును, పశురత్నాదిసంపదలను నొసంగును.

విద్యార్థినో భవేద్విద్యా సుఖార్థీ సుఖమాప్నుయాత్,
కామానన్యాంల భేత్కామీ ముక్తిమంతే ప్రయాంతి తే.

విద్యార్థికి విద్య లభించును. సుఖార్థి సుఖమునుఁ బొందును. కోరికలు
గలవాడు తనకోరికలనుఁ బొందును. వారందఱును చివర మోక్షమునుఁ
బొందుదురు.

ఇది శ్రీమద్గణేశగీతయందు త్రివిధపస్తునిరూపణమమ ఏకాదశాధ్యాయము.

శ్రీ గణేశగీత సమాప్తము.

శ్రీగణేశగీతా జ్యోకానామకారాద్యనుక్రమణికా

జ్యోకాః	పుటః	జ్యోకాః	పుటః
అ		అనాద్యనంతంలాది	63
అకర్తణ్యశ్రేష్ఠతమం	19	అనారంభేణవైధానాం	18
అకామః శ్రద్ధయాచ	87	అన్యాయమప్రకృతివృద్ధా	56
అకాలదేశతోఽపాత్రే	87	అనిష్టాప్తాచనద్వేష్టి	76
అక్షేద్యం భూపభువనై	9	అనీర్వృన్తో భక్తిమన్తో	24
అగ్నౌసూర్యేతథాసో	79	అనుగ్రహస్త్వయాదృష్ట	70
అగ్నిర్జ్యోతిరహఃకుక్టా	60	అనేకజన్మసంభూతి	61
అఖిలైర్విషయైర్దుష్టో	34	అనేకానిచలేజన్తా	29
అజోఽవ్యయోఽహం	29	అన్యేనానావిధాన్దేవా	57
అజ్ఞానాత్క్రియమాణం	89	అపైశున్యం దయాఽక్రోధో	81
అతస్తానీహ సంరుద్య	16	అభ్యాసాద్వాపశీకుర్యా	53
అతశ్చాహర్నిశంభూప	59	అర్చ్యమేసోఽబ్రవీత్సోఽపి	28
అతిదుఃఖంచవైరాగ్యం	53	అవ్యక్తం వ్యక్తిమాపన్నం	58
అతోఽసక్తతయాభూప	22	అవ్యక్తోపాసనాదు	73
అతోభక్త్యా మయిమనో	74	అవిశ్వాసః సతాంవాక్యే	82
అథ గీతాంప్రవక్ష్యామి	3	అవిద్యాగుణసాచివ్యా	24
అథవామానసింపూజాం	62	అసమర్పణనిబధ్యన్తే	19
అదైతదప్యచుష్మాతుం	74	అసన్న్యత్యుఃసదమృత	64
అద్వంద్వోఽమత్సరోభూ	33	అసంఖ్యవక్త్రంలలిత	67
అధర్మోపచయోధర్మా	30	అసంఖ్యనయనంకోటి	67
అద్ధేరుత్పద్యమానాస్తే	70	అసమర్థోఽర్పితుంస్వాన్త	74
అనన్యభావాస్త్యాంస	72	అసిత్వం సర్వవిత్సాక్షి	72
అనన్యశరణోయోమాం	59	అస్మిన్ చరాచరే స్థిత్యా	18
అన్తఃప్రసాదః శాన్తత్వం	86	అహమేవ జగద్యస్త్వా	7
అన్తరాత్మనియఃప్రీత	21	అహమేవ మహావిష్ణు	7
అన్తర్నిహోఽన్తఃప్రకాశో	44	అహమేవో నృణాం నా	8

శ్లోకాః

అహమేవపరంబ్రహ్మ
అహమగ్నిర్హవిర్హితా
అహమేవపరోబ్రహ్మ
అహమేవాఖిలం విశ్వం
అహమేవేశ్వరః శాస్తా
అహంవిష్ణుశ్చ రుద్రశ్చ
అహం సాక్షీ జగచ్ఛత్రు
అష్టాదశపురాణోక్త
అస్తర్బాహ్యంక్రియాణాం

అ

అకృష్యచేతసోవృత్తిం
అర్జవం గురుశుక్రూషా
అత్త నాత్త వివేకేన
అత్త జ్ఞానరతం జ్ఞాన
అద్యాసంసాధయన్తుక్తిం
అనన్దమశ్ను తేఽసక్తః
అభ్యాముత్పాద్య తే
అవృణోతియథామాయా
అశ్రిత్యబుద్ధిమనసీ
అసనేషు సమాసినః
అసుర్యా ఏవమాద్యాని

ఇ

ఇచ్ఛావ్యక్తం ధృతిద్వేషా
ఇతరత్పులభంరాజన్
ఇతిక్షేత్రం తథాజ్ఞాతా
ఇత్యాది చిహ్నమాద్యాయా

పుట.

9

34

29

79

84

80

8

3

91

63

77

12

38

81

43

56

26

26

44

82

76

36

80

82

శ్లోకాః

ఇతి తే కథితోరాజన్

ఇతి తస్య వచఃశ్రుత్వా

ఇంద్రియాధాశ్చ సంకల్ప్య

ఇంద్రియాశ్వాన్విచరతో

ఇష్టాదేవాః ప్రదాస్యన్తి

ఇమం గోప్యతమం యోగం

ఈ

ఈదృశం విద్ధిమేతత్త్వం

ఉ

ఉచ్ఛిద్యా ధర్మనిచయం

ఉపకారఫలంవాపి

ఉః

ఉర్జోభవన్తిభూతాని

ఏ

ఏకస్త్విన్య పశ్యత్వం

ఏకకాలం ద్వికాలంవా

ఏకాంపూజాం ప్రకుర్వాణో

ఏతదేవ పరంబ్రహ్మ

ఏతేదోషాః పరిత్యాజ్యా

ఏవమేవ పురాపృష్టః

ఏవం బ్రహ్మధియం భూ

ఏవం పురాతనం యోగం

ఏవం యః కురుతేరాజన్

ఏవం కుర్వన్యదా యోగీ

ఏషుత్రిషుప్రవృద్ధేషు

పుట.

92

93

48

16

20

93

55

30

87

21

66

94

62

78

50

3

17

28

46

51

79

స్లోకాః	పుట.	స్లోకాః	పుట.
ఓ		కుర్వన్తి సఫలం కర్త	24
ఓంకారః పావనః సాక్షీ	64	కృతంవినాఫలేచ్ఛాయ	83
క		కృష్ణై తే బ్రహ్మసంస్కర్త్యో	60
కరుణాపూర్ణహృదయా	6	కేవలం కర్తాణాం న్యాసం	40
కర్మణా శుద్ధహృదయో	11	క్రియమాణం నృభిర్దమ్భ	89
కర్తాంకురవియోగేన	33	క్రియాయామక్రియాజ్ఞాన	33
కదాచిదక్రియతోఽపి	19	క్రియాయోగోవియో	39
కర్తకారీన్ద్రియగ్రామం	19	క్రోధాదజ్ఞానసంభూతి	15
కర్తారమపి తేషాం మా	31	క్వనలౌఖమహంకారః	56
కన్యచిత్పుణ్యపాపాని	42	ఖ	
కామశ్చైవ తథాక్రోధః	25	ఖగణం స్వవశంకృత్వా	73
కామక్రోధా మహాపాపా	26	గ	
కామినోహి సదాకామై	23	గంధర్వేషు మనుష్యేషు	12
కార్యకార్యకృతీనాం	22	గుణైస్త్రిభిరయం దేహే	78
కాయికాదిత్రిధాభూతాన్	35	గురువిజ్ఞద్విజాతీనాం	86
కాయికం వాచికంబౌద్ధ	41	గుహ్యకేశస్తథేశానః	70
కారణేనతి కామస్య	44	చ	
కాలేన బహునాచాయం	28	చత్వారోహిమయా	31
కామోలోభస్తథాక్రోధో	85	చతుర్వింశత్యక్షరో	45
కాశుక్లాగతిరుద్దిష్టా	60	చతుర్వేదార్థతత్త్వ	71
కిరీటకుండలధరం	68	చిత్తశుద్ధిశ్చ మహతీ	10
కింజేత్రం కశ్చ తద్వేత్తి	76	చింతయానస్య విష	15
కిం సుఖంత్రిషు లోకేషు	43	చైత్యే సవర్తి కేదేశే	50
కుర్వన్తి దేవతాప్రీతిం	31	జ	
కుర్వన్తి సతతం కర్త	10	జహతి యది కర్తాణి	11
కుర్వన్వర్షం చ శోకంచ	89		

శ్లోకాః

జపం నివేద్య దేవాయ
జంతూనాం హితకర్తారం
జిత్వాప్రాణాన్నాగ్రగణీ
జీవన్ముక్తా హ్రదే మగ్నాః
జీవన్ముక్తః సయోగీంద్రః
జేతారః షడ్విభాగాం
జ్ఞాననిష్ఠా కర్మనిష్ఠా
జ్ఞానఖడ్గప్రహరేణ
జ్ఞాననిష్ఠాత్పరానిష్ఠాత్
జ్ఞానచక్షురహం తేఽద్య
జ్ఞానం చ త్రివిధం రాజన్
జ్ఞానవిజ్ఞానసంయుక్తే
జ్ఞేయా మత్ప్రకృతిః పూ
త

తత్తత్కర్తృచ వీర్యం చ
తత్త్వం ముముక్షుణా
తత్త్వవిద్యోగయుక్తాత్తా
తత్సర్వమర్పయేద్బ్రహ్మణ్య
తతస్తతః కృషేదేత
తత్తేఽహం శృణువత్స్యమి
తత్త్వమేతన్నిబోధ్యంమే
తతోరాజా వరేణ్యః
తత్రాపి త్వమశక్తిశ్చే
తతశ్చ సర్వభావేన
తత్తత్తేత్రం సమాసాద్య
తదస్థిరం జన్తమృతీ
తపోఽపి త్రివిధం రాజన్

పుట.

శ్లోకాః

తదకర్తృ చ కర్తాపి
తతః సర్వాణిభూతాని
తత్తేయా పురుషవ్యాఘ్ర
తజ్ఞం త్వం విద్ధి మాం
తత్త్వ శాన్తోవ్యాకులౌవా
తజ్ఞానవిషయం రాజన్
తస్మాదేతత్సముత్సృజ్య
తథాతథాఽస్య తం భావం
తదైకవింశతిః స్వర్గా
తమిదానీమహంవత్సే
తస్మాత్కర్తాణి కుర్వీత
తద్ద్రామం సన్నియమ్యా
తస్మాన్నియమ్య తాన్యాదౌ
తామసీం యేశితారా
తుల్యంప్రకృత్యాకురు
తేషు వేత్తి పృథగ్భూతం
త్యక్త్వా రాజ్యం కుటుంబం
త్వమేవ తత్త్వతః సర్వా
త్రయీవిప్రతిపన్నస్య
త్రివిధస్యాపి దుఃఖస్య
ద
దర్శయస్వ నిజంరూపం
దదాతితస్య సస్తుష్టో
దార్ధ్యం శౌర్యం చ దాక్ష్యం

పుట.

37

32

36

76

49

77

84

58

8

7

10

19

26

83

25

88

93

66

13

15

70

96

91

శ్లోకాః

దానం ద్విజానాం శుశ్రూషా
దివ్యదేహధరోయోగా
దుర్జయం చాతిసూక్ష్మత్వా
దేవామనుష్యానాగాద్యా
దేహమాత్రభృతో భూప
దైవ్యాసురీరాక్షసీచ
దైవాన్నిః సృత్య నరకా
ద్రవ్యేణ తపసా వాపి
ద్వంద్వ దుఃఖసహోఽద్వే
ద్విజే హృది మహానద్యాం
ద్వివిధాన్యపి కర్తాణి
ద్వివిధోఽపి హియోగో
ద్వేషోఽహింసాఽదయా
ద్వైత్వైశ్వర్యం పరంరూపం

ధ

ధర్తాధర్తా జహతీహ
ధర్తాధర్తఫలేత్యక్త్వా
ధీతపోబలినాం చాహం
దైర్యోత్సాహీ సమోఽసి
ధ్యానంధ్యేయం స్తుతిః
ధ్యాయ స్తః పరమంబ్రహ్మ

న

నకుర్వేహం యథాకర్త
నక్రియా న చ కర్తృత్వం
నయజ్ఞైర్నప్రత్యేర్దానై

పుట.

92

53

78

69

7

81

83

35

39

12

37

52

82

67

13

13

57

89

64

6

23

42

94

శ్లోకాః

నయోగం యోగమిత్యాహు

నసయోగస్త్రియాయోగో

న జ్ఞానసమతామేతి

న మాం విస్తతి పాపీయాన్

నాతిభుంజన్సదా యోగీ

నానిలత్వం నానలత్వం

నానావిధేషు భూతేషు

నానాసంగాజ్ఞానః కుర్వ

నానావస్తుక్రయో భూమేః

నిత్యం నైమిత్తికం తస్మా

నిత్యంప్రయాన్త్యేతే

నిరహం మమతాబుద్ధి

నిరీహోనిర్భయోఽరోహ

నిరీహంయోఽభిజానాతి

నిరీహో నిగృహీతాత్మా

నిర్తలోయతచిత్తాత్మా

నేదం రూపం మహాబాహో

న్యాసం చ మూలమస్త్రస్య

ప

పరమాం సిద్ధిమాపన్నాః

పరోత్కర్షోఽసహిష్ణుత్వం

పంచభూతాని తన్మాత్రాః

పాతాలానాం సముద్రాణాం

పీడయంతి మృగాంస్తేన

పునర్యోగీ భవత్యేష

పుమాన్యత్కురుతే పాపం

పుట.

4

5

37

57

50

5

88

36

92

24

35

75

30

32

33

40

70

63

22

83

76

68

45

53

25

వ్యోకాః
 పునఃపాపసమాచారా
 పురా సర్గాదిసమయే
 పురాణశ్రవణైర్నైవ
 పాపయన్త్యఖిలాన్త్యోకాన్
 పూజయేత్తాం ప్రయత్నేన
 పూరకం కుంభకంచైవ
 ప్రతిపత్తిమతోజ్ఞానం
 ప్రమాణం భేదతోవిధి
 ప్రభవం మే విభూతీశ్చ
 ప్రలయానల దీప్తాస్యం
 ప్రమాదాజ్ఞానసహితః
 ప్రసాదాత్స్వస్య బుద్ధే
 ప్రభుతామన జౌన్నత్యం
 ప్రాణాయామం తు సంరోధం
 ప్రాణానామింద్రియా
 ప్రాణాయామైర్వాదశభిః
 ప్రాణేఽపానం తథాప్రాణ
 పృథివ్యాం స్వర్గలోకేచ
 ప్రియాప్రియే ప్రాప్య హర్ష
 ఫ

ఫలత్పజ్ఞాం విహాయ స్యా

బ

బహిర్దృష్ట్యాచ సమయా
 బుద్ధ్వైవమాత్మనాత్మానం
 బ్రహ్మణోవైధముత్పన్నం
 బ్రహ్మరూపం జగత్సర్వం

పుట.	వ్యోకాః	పుట.
84	బ్రహ్మవిష్ణు శివేంద్రాద్యాన్	59
28	బ్రహ్మక్షత్రియ విటూఢద్రాః	91
94	బ్రహ్మఘోష మద్యపస్నేయీ	94
6	భ	
62	భవిష్యన్తి తతోలోకా	23
46	భక్తిమానిన్ద్రియజయీ	37
26	భక్తిహీనోఽశ్రద్ధధానః	37
45	భక్త్యైకచేతసా చైవ	61
65	భగవన్నారదోమహ్యం	66
69	భక్తిశ్చైవా దరశాన్త	73
90	భజన్భక్త్యా విహీనో	73
90	భాద్రేమాసే సితే పక్షే	98
92	భీతా లోకస్తథాచాహ	68
45	భువోన్తరిక్షస్వర్గాశ్చ	69
34	భేదతస్త్రివిధం కర్మ	85
46	మ	
35		
83	మత్తోఽగ్నిరాపః ధరణీ	8
43	మత్తపివ మహాబాహో	29
	మద్భక్తో మత్పరః సర్వ	71
	మదర్థేయాని కర్తాణి	20
33	మర్తాస్పృక్చప్రియం వాక్యం	86
	మదాశ్రయా విముచ్యస్తే	64
11	మనసా సకలంకర్మ	41
27	మమతాహంకృతీ త్యక్త్వా	17
21	మన్నిష్ఠా మద్ధియో	42
47	మానసానఖిలాన్కామా	13

శ్లోకాః
 మానేఽవమానే దుఃఖే
 మునిశ్రోత్రియవిప్రాణా
 య
 యదాహ్యజ్ఞానకాలుష్యం
 యథాయం కమతో
 యస్తువేత్త్యాత్మన
 యతస్తాని పరాణ్యాహు
 యదేవప్రాప్యతే త్యాగాత్
 యథాయథా నరః కశ్చిత్
 యస్యయద్విహితం కర్త
 యం యం దేవం స్మరన్భక్త్యా
 యః స్మృత్వా త్యజతి ప్రాణ
 యఉసాసనయాహీనో
 యద్యత్కరోతి తత్సర్వం
 యద్యచ్ఛ్రేష్ఠతమం లోకే
 యం వీక్ష్య న భయం యా
 యదనాదీంద్రియైర్హీనం
 యఇమంశ్రావయేద్యో
 యఃపఠేత్ప్రయతోని
 యామిమాం పుష్పితాం
 యారాత్రిః సర్వభూ
 యాతి కల్పసహస్రం చ
 యుంక్త్యయోగం మయా
 యుక్తస్తాని వశీకృత్వా
 యేనామృత మయోభూత్వా
 యేనకేన చిదాకృష్టా
 యేచైవనానుతిష్ఠన్తి

పుట.	శ్లోకాః	పుట.
49	యేన యేన హిభావేన	51
82	యేనయేన హి రూపేణ	80
	యే మాం సమ్యగుపాసన్తే	61
13	యోగీతాం సమ్యగభ్యస్య	94
14	యోమాం మూర్తిధరం	72
24	యోగోయః పితృమాత్రాదే	4
27	యోగోనేన్ద్రీయదస్యాపి	5
40	యోగం నానావిధంభూష	5
46	యోగమన్యం ప్రవక్ష్యామి	11
10	యోగినః కేచిదపరే	34
58	యోగహీనో నరః కర్త	41
58	యోగప్రాప్త్యై మహాయోగీ	48
63	యోగేన యో మాముపైతి	51
64	యోగభ్రష్టస్య కో లోకః	53
65	యోమేతత్త్వం విజానాతి	57
75	యోనిగ్రహం దుర్గ్రహస్య	52
77	ర	
93	రాజసీ సాతు విశ్లేయా	85
95	రాజన్బ్రహ్మపి త్రివిధ	91
9	రిపామిత్రేఽథ గర్వాయాం	75
16	రోగాస్తా చైవ భోగాస్తా	11
63	ల	
93	లభన్తే స్వర్గతిం యజ్ఞే	84
14	లోభోఽశమః స్పృహంభః	78
3	వ	
6	వదన్తి భిన్నఫలకౌ	04
25		

శ్లోకాః

వసవో మునయోగావో

వసురుద్రాదిత్యగణైః

వర్ణాన్ సృష్ట్యా వదం

వర్ణా శ్రమాన్తుసీన్సాధూన్

వశ్యః స్వర్గో జగత్తేహం

వాసనాసహితాదాద్యా

విఘ్నేశ్వర మహాబాహూ

విత్పక్షా సర్వసౌఖ్యేషు

విధివాక్యప్రమాణార్థం

విభిన్నత్వమతింజహ్య

విపశ్చిద్యత తేభూప

వినాద్వేషం చ రాగంచ

వినాప్రసాదం నమతిః

విష్టపేమే న సాఘ్యోస్తి

విద్యార్థినో భవేద్విద్యా

వివేకేనాత్మనోఽజ్ఞానం

విషయోత్థాని సౌఖ్యాని

విషయైః క్రకచై రేతత్

వివిధా గతిరుద్దిష్టా

విమూఢా మోహబాలేన

విశ్వభృచ్చాఙ్గలవ్యాపి

విషవద్భాసతేపూర్వం

విరజ్య విందతి బ్రహ్మ

వేత్తారమక్షరంవేద్యం

వేదశాస్త్రపురాణానాం

వేదేవావిహితంక్రూరం

వ్యావర్తంతేఽస్యవిషయా

పుట.

8

శ్లోకాః

శ

69

20

30

43

32

4

14

87

23

14

15

15

23

96

42

43

52

59

84

78

90

9

69

91

85

14

శస్త్రోఽగుణోనిబోధర్తః

శక్యోఽహం వీక్షితుంజ్ఞాతుం

శివే విష్ణోచ శక్తౌచ

శుకాద్యాః సనకాద్యా

శ్రేయాన్యత్కురుతే

శ్రేయసీ బుద్ధిరావృతే

శోషయంతో నిజం దేహం

శైవస్యయోగో నో యోగో

శ్రౌతస్తార్తాని కర్తాణి

స

సమ్యగ్వ్యవసీతా రాజన్

సర్వదా షడ్వికారేషు

సమృదయన్తి తేభూప

సమో మాం వస్తుజాతేషు

సంపరాహృత్య స్వార్థేభ్య

సరితాం పతిమాయాన్తి

సంసృతీనాం మహాచక్రం

సంయమాగ్నౌ పరేభూప

సర్వేషాం భూపయజ్ఞానాం

సత్సంగాద్గుణసంభూతి

సన్న్యస్తైశ్చైవ యోగశ్చ

సమోజితాత్మా విజ్ఞానీ

సధన్వనావతి జీర్ణగోః

సంకల్ప జాన్త్య జేత్కామా

సంశీలయతి యశ్చైచన

పుట.

25

71

7

74

22

75

85

5

48

4

9

10

12

12

16

21

34

36

36

39

49

49

51

75

స్లోకాః

సమదృష్టిర్దృఢభక్తి
సత్త్వాధికం సుఖం జ్ఞా
సర్వేంద్రియాణ్యు ధిష్ఠాయ
సదంభకర్త కర్తృత్వం
సర్వదామోహకం స్వస్య
సవాహునాం సాయుధాం
సాంప్రతం చావతీర్ణోఽసి
సామృత్తమామతాపూజా
సాక్షాత్కరోతిమాంకశ్చి
సావిభక్తిస్త్రీధా రాజన్
సింహం శార్దూలకంవాపి
సుఖం చ త్రివిధం రాజన్
సురాంశ్చాన్నేన ప్రీణధ్వం
సుఖేసుఖేతరేద్వేషే

పుట.

77

79

80

83

90

96

29

62

56

85

30

90

20

51

స్లోకాః

సురావిద్యాధరై ర్యతైః

సుహృత్వే చ రిపుత్వే చ

సోపి మామేవ యజతే

సోఽపిమామేత్య నిర్దేశం

స్నానవస్త్రాద్యలంకార

స్తృతిలోపశ్చ మూకత్వం

స్వస్వకర్త నిరతా

స్త్రీహింసాగోపధా

హ

హాలాహాల మివాన్తేయ

హేతుహీనమసత్యం చ

క్ష

క్షరం పంచాత్మకం విధి

క్షితౌ సుగంధరూపేణ

పుట.

68

49

62

73

61

50

92

95

90

88

61

57